

Проект!

**АКТУАЛИЗИРАН ДОКУМЕНТ ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2018-2020**

ФЕВРУАРИ 2018
АРТ ФОРУМ 2007 ЕООД

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ.....	2
РЕЗЮМЕ НА ИЗПОЛЗВАНИЯ МЕТОД	9
АКТУАЛИЗИРАН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК	11
Обща характеристика	11
Икономическо развитие.....	13
Пазар на труда	26
Демография и здраве	36
Достъпност.....	48
Околна среда	50
Показатели за мониторинг на интеграцията на глобалните екологични въпроси	60
Показатели, оценяващи приноса на област Перник към постигане на националните цели в изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС	66
Актуализиран анализ на силните и слабите страни и на възможностите и заплахите (SWOT анализ)	75
АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК В ПЕРИОДА 2018-2020 Г. 78	
Визия за бъдещото развитие на област Перник	80
Стратегически цели за развитие на област Перник в Актуализирания документ за изпълнение на ОСР на област Перник	82
Приоритети за развитие на област Перник.....	85
АКТУАЛИЗИРАНА ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ	111
ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТ ПЕРНИК И МЕРКИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИ В ТЯХ	117
Определяне на районите за целенасочена подкрепа	117
Мерки за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа	122
НАСОКИ И МЕРКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО	124
Допустимост на област Перник по програмите за териториално сътрудничество	124
Насоки и мерки за развитие на трансграничното сътрудничество	128
АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК.....	133
Макроикономически индикатори.....	138
Принос към изпълнението на целите на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС	138
Глобални екологични индикатори	140
Специфични количествени индикатори	142
ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	150

Списък на използваните фигури

Фигура 1. Брутен вътрешен продукт на област Перник в периода 2011-2016 г. (млн. лв.).....	13
Фигура 2. Брутен вътрешен продукт на ЮЗР през 2011 г. и 2016 г. (млн. лв.)	13
Фигура 3. Брутен вътрешен продукт на човек от населението в област Перник, в ЮЗР и средно за страната в периода 2011-2016 г. (лв.).....	15
Фигура 4. Структура на брутната добавена стойност на област Перник през 2011 г. и 2016 г.	17
Фигура 5. Преки чуждестранни инвестиции като % от БВП в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015 г. (%).....	20
Фигура 6. Относителният дял на заетите лица в предприятията в страната, ЮЗР и област Перник спрямо общия брой на заетите лица на възраст 15-64 г. в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2015 г. (%)	23
Фигура 7. Динамика в броя на предприятията, броя на заетите лица и нетните приходи от продажби в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015 г.....	24
Фигура 8. Среден нетен приход от дейността на компания в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015 г. (хил. лв.).....	24
Фигура 9. Среден нетен приход от дейността на компания в област Перник като % от средното за ЮЗР и за страната ниво в периода 2011-2015 г.....	25
Фигура 10. Коефициент на заетост на лицата на възраст 15-64 г. в област Перник, ЮЗР и страната (%)	27
Фигура 11. Коефициент на безработица на лицата на възраст 15-64 г. в област Перник, ЮЗР и страната (%)	29
Фигура 12. Дял на дългосрочно безработните от общия брой безработни лица в област Перник и в общините от областта през 2015 г. и 2016 г. (%).....	31
Фигура 13. Средна брутна заплата в областта като % от средната за страната и от средната за ЮЗР в периода 2011-2016 г.....	32
Фигура 14. Общ доход на лице от домакинството в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2016 (лв.).....	34
Фигура 15. Образователна структура на населението през 2011 г.....	35
Фигура 16. Население в риск от бедност или социално изключване в периода 2012-2016 г. (%).....	35
Фигура 17. Прираст на населението в периода 2011-2016 г. (%).....	36
Фигура 18. Гъстота на населението към 31.12.2016 г. (души/кв.км)	37
Фигура 19. Коефициент на раждаемост през 2011 г. и 2016 г. (‰).....	38
Фигура 20. Коефициент на смъртност през 2011 г. и 2016 г. (‰).....	39
Фигура 21. Коефициент на естествен прираст в общините в област Перник в периода 2011-2016 г. (‰)	40
Фигура 22. Коефициент на възрастова зависимост в общините в област Перник в периода 2011-2016 г. (%).....	42
Фигура 23. Отношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години в общините в област Перник в периода 2011-2016 г.....	43
Фигура 24. Население на един лекар и на един лекар по дентална медицина към 31.12.2016 г. (бр.).....	44
Фигура 25. Смъртност на 1000 души от населението под 65 г. през 2011 г. и 2016 г. (‰).....	45
Фигура 26. Детска смъртност на 1000 новородени през 2011 г. и 2016 г.....	45
Фигура 27. Ученици в общообразователните училища в общините в област Перник – прираст 2016/2017 уч.г. спрямо 2011/2012 уч.г. (%).....	46

Фигура 28. Заболеваемост на 1000 души от болести на дихателната система в област Перник в периода 2014-2016 г.	47
Фигура 29. Дял на домакинствата с ширококоловен достъп до интернет в периода 2011-2016 г. (%)	50
Фигура 30. Изпълнение на индикативния план на ОСР на област Перник 2014-2020, разпределен по стратегически цели, към средата на периода на действие, %.....	112
Фигура 31. Договорени средства по оперативните програми 2014-2020 г. в общините от област Перник към 20.09.2017 г., лв.	113
Фигура 32. Разпределение на индикативните финансови ресурси по Стратегически цели на АДИ на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020, хил. лв.	116
Фигура 33. Принос на заложените източници на финансиране за изпълнението на АДИ на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020, %.....	116

Списък на използваните таблици

Таблица 1. Брутен вътрешен продукт на човек от населението в периода 2011-2016 г. (лв., %)	15
Таблица 2. Брутна добавена стойност в периода 2011-2016 г. (млн. лв., %).....	16
Таблица 3. Структура на брутната добавена стойност на област Перник, ЮЗР и страната (млн. лв., %).....	17
Таблица 4. Преки чуждестранни инвестиции в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2016 г. (хил. евро).....	19
Таблица 5. Основни показатели на нефинансовите предприятия в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015 г.	21
Таблица 6. Относителният дял на заетите лица в предприятията в страната, ЮЗР и област Перник спрямо общия брой на заетите лица на възраст 15-64 г. в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2015 г.	22
Таблица 7. Реализирани нощувки и приходи от нощувки в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2016 г.	26
Таблица 8. Коефициент на заетост на лицата на възраст 15-64 г. (%).....	27
Таблица 9. Дял на заетите лица на възраст 55-64 г. от общия брой население на възраст 55-64 г. в страната, ЮЗР и област Перник.....	27
Таблица 10. Коефициент на икономическа активност на лицата на възраст 15-64 г. в периода 2011-2016 г. (%).....	28
Таблица 11. Коефициент на безработица на лицата на възраст 15-64 г. в периода 2011-2016 г. (%)	29
Таблица 12. Брой безработни лица и брой дългосрочно безработни лица в общините в област Перник в периода 2015-2016 г.	30
Таблица 13. Средна брутна заплата в периода 2011-2016 г.	32
Таблица 14. Заети лица по икономически дейности в област Перник и общо за страната през 2011 г. и 2015 г.	33
Таблица 15. Общ доход на лице от домакинството (лв.).....	34
Таблица 16. Брой и прираст на населението в общините в област Перник в периода 2011-2016 г. (бр., %).....	37
Таблица 17. Коефициент на естествен прираст в периода 2011-2016 г. (‰).....	39
Таблица 18. Коефициент на механичен прираст в периода 2011-2016 г. (‰).....	41

Таблица 19. Коефициент на възрастова зависимост в периода 2011-2016 г. (%).....	41
Таблица 20. Отношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години в периода 2011-2016 г.	43
Таблица 21. Дължина на републиканската пътна мрежа в област Перник в периода 2011-2016 г. (км).....	49
Таблица 22. Обслуженост на населението от екологична инфраструктура през 2011 г. и 2015 г. (%).....	51
Таблица 23. Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии в област Перник.....	61
Таблица 24. Наличност на дълготрайни материални активи с екологично предназначение за периода 2011-2015 г. (хил. лв., %).....	62
Таблица 25. Наличност на дълготрайни материални активи с екологично предназначение на човек от населението през 2011 г. и 2016 г. (лв., %)	63
Таблица 26. Риск от водоплощна ерозия (%).....	64
Таблица 27. Степени на интензивност на действителния риск от ветрова ерозия.....	65
Таблица 28. Напредък в изпълнението на националните и регионалните цели по Стратегия „Европа 2020“.....	67
Таблица 29. Процент напуснали системата на образование ученици по общини в област Перник.....	70
Таблица 30. Актуализирана обща оценка на финансовите ресурси за изпълнение на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020.....	113
Таблица 31. Индикативни финансови ресурси за изпълнение на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020, лв.	117
Таблица 32. Категоризация на общините на територията на област Перник.....	118
Таблица 33. Класификация на планинските общини на територията на област Перник	120
Таблица 34. Обхват на районите за целенасочена подкрепа на територията на област Перник	121
Таблица 35. Макроикономически индикатори.....	138
Таблица 36. Индикатори по целите на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС.....	139
Таблица 37. Глобални екологични индикатори.....	140
Таблица 38. Индикатори за наблюдение изпълнението на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020	142

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АД	Акционерно дружество
АДИ	Актуализиран документ за изпълнение
АИС	Автоматична измервателна станция
АЗ	Агенция по заетостта
АМ	Автомагистрала
АПИ	Агенция Пътна инфраструктура
АТ и ТЕ	Административно-териториални и териториални единици
АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие

БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БСК	Българска стопанска камара
БТПП	Българска търговско-промишлена палата
ВЕЦ	Водна електроцентрала
ВИ	Възобновяеми източници
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВУЗ	Висше учебно заведение
ГД	Главна дирекция
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕАД	Еднолично акционерно дружество
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИКТ	Информационно-комуникационни технологии
ИПА	Институт по публична администрация
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИГ	Местна инициативна група
МК	Министерство на културата
ММС	Министерство на младежта и спорта
МО	Междинна оценка
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПО	Неправителствени организации

НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОП	Оперативна програма
ОПИК	Оперативна програма Иновации и конкурентоспособност
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма Региони в растеж
ОПРЧР	Оперативна програма Развитие на човешките ресурси
ОСР	Областна стратегия за развитие; Областен съвет за развитие
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ППЗРР	Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по отпадъците
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
ПЧП	Публично-частно партньорство
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПР	Регионален план за развитие
РСР	Регионален съвет за развитие
РУО	Регионално управление по образование
СДК	Среднодневно количество
ТБО	Твърди битови отпадъци
ТГС	Трансгранично сътрудничество
ТЕЦ	Топлоелектроцентра
УО	Управляващ орган
ФПЧ	Фини прахови частици
ЮЗР	Югозападен район

ВЪВЕДЕНИЕ

Областната стратегия за развитие на област Перник 2014-2020 е съгласувана на заседание на Регионалния съвет за развитие на Югозападен район, проведено на 17.05.2013 г. (Протокол №17, Решение №4), на основание чл.19, ал.1, т.2 от Закона за регионалното развитие и приета на заседание на Областния съвет за развитие на област Перник, съгласно чл.12 ал.4 от ЗРР, с Протокол №5/21.06.2013 г. от неприсъствена процедура по приемане на решение на Областния съвет за развитие на област Перник.

Областната стратегия за развитие на област Перник 2014-2020 е основен стратегически документ, който определя средносрочните цели и приоритети за развитие на областта като елемент от развитието на Югозападен район и на страната, в съответствие с предвижданията на Регионалния план за развитие на Югозападен район 2014-2020 и Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 и отчитайки специфичните местни характеристики и потенциала на областта. Същевременно, Областната стратегия задава стратегическите насоки за разработване на Общинските планове за развитие в областта и се явява важен инструмент при формулирането и провеждането на политиките за устойчиво и балансирано развитие на областно ниво.

В периода юли-септември 2017 г., чрез възлагане при условията и по реда на Закона за обществените поръчки, е извършена Междинна оценка за изпълнението на Областната стратегия за развитие на област Перник 2014-2020, в съответствие с изискванията на Закона за регионалното развитие (чл.33, ал.1 във връзка с чл.9, ал.1, т.3) - „За реализацията на документите за стратегическо планиране по чл.9, ал.1, т.3 (ОСР) се извършва Междинна оценка към средата на периода на тяхното действие”. Въз основа на резултатите от Междинната оценка е изготвен Междинен доклад за изпълнението на Областната стратегия за развитие, който, по предложение на областния управител, е представен, обсъден и одобрен от Областния съвет за развитие на област Перник на 03.11.2017 г. (чл.29, ал.3 от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие).

Изготвената Междинна оценка нееднозначно дава препоръки за актуализация на Областната стратегия за развитие на област Перник (препрограмиране) въз основа на оценката на първоначалните резултати от нейното изпълнение в следните няколко насоки/части от документа:

- С оглед осигуряване на съответствие с чл.5, ал.4 и ал.5, чл.6 и чл.7 от Закона за регионалното развитие, е необходимо да бъдат определени районите за целенасочена подкрепа на територията на област Перник по новата, залегнала в Закона, методика. ЗРР постановява, че териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа се определя, като се отчитат категориите на общините по реда на Закона за административно-териториалното устройство на Република България и техните географски характеристики по данни на Българската академия на науките. В териториалния обхват на район за целенасочена подкрепа се включват: 1.общините от четвърта и пета категория; 2.общините от втора и трета категория при наличието на някоя от следните географски характеристики: а) най-малко 50 на сто от територията на общината е в планински район; б) най-малко 50 на сто от територията на общината е в полупланински район; в) територията на общината е в пограничен район. Промените в териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа се отразяват в областните стратегии за развитие.
- С оглед осигуряване на съответствие с чл.12, ал.3 от Закона за регионалното развитие, който описва ясно каква следва да бъде структурата и съдържанието на Областната стратегия за развитие, е необходимо да се формулират мерки за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа в областта, определени в Областната стратегия за развитие и съответния финансов ресурс, необходим за целта.
- Целесъобразно е изготвяне на насоки и мерки за развитие на териториалното сътрудничество в областта, което следва да се разглежда като допълнителен инструмент за преодоляване изостаналостта на крайно отдалечените населени места и алтернатива за реализация на дейности от взаимен интерес за граничните територии, които не се подкрепят със средства от оперативните програми.
- В стратегическата част на Областната стратегия за развитие на област Перник 2014-2020 са формулирани стратегически цели и приоритети. Не са посочени конкретни мерки и дейности, изпълнението на които ще допринесе за изпълнението на приоритетите. Целесъобразно е актуализация на стратегическата част на ОСР, като към всеки от приоритетите да се разпишат ясни и конкретни мерки и/или

специфични цели, с цел постигане на по-голяма яснота относно начина на изпълнение на стратегическите цели, за по-добра организация и по-детайлен контрол върху изпълнението на Стратегията.

- Препоръчва се част от заложените в ОСР 2014-2020 индикатори за резултати да се заменят с такива, които са с висока информационна осигуреност и добавена стойност, с цел по-обективен оценъчен характер на Последващата оценка на ОСР, която предстои да бъде извършена през 2021 г. За формулираните нови индикатори следва да се посочат целеви стойности, които се предвижда да бъдат постигнати към края на периода на действие на ОСР.
- Индикаторите, с които се отчита приноса на област Перник за изпълнение на националните цели по Стратегия „Европа 2020“ на ЕС следва също да бъдат осигурени с целеви стойности на областно ниво и да се посочат/потърсят възможни официални източници на информация за тях.

Предпоставка за актуализацията са и някои от причините, посочени в чл.31, ал.1 от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие - Областната стратегия следва да се актуализира и:

1. при съществени промени на икономическите и социалните условия в областта;
2. в съответствие с актуализирания документ за изпълнение на регионалния план за развитие;
3. в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
4. при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на областната стратегия;
5. при промени в териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа;

РЕЗЮМЕ НА ИЗПОЛЗВАНИЯ МЕТОД

В настоящия документ по подходящ начин е актуализирана аналитичната част на действащата Областна стратегия за развитие 2014-2020. При работата по актуализирания

анализ е използвана, както информация от Националния статистически институт и Евростат, така и данни от други аналитични изследвания, касаещи социално-икономическото, инфраструктурното и екологичното развитие на регионите, осъществени в периода след приемането на Стратегията. Там, където е налице необходимата информация, е направено сравнение със средните стойности на индикаторите за ЕС.

Актуализираният анализ на икономическото, социалното, инфраструктурното и екологичното състояние на област Перник дава възможност за сравнение с други области в страната и в рамките на средното ниво на развитие за страната и за ЕС. Актуализираната информация отразява тенденциите в социално-икономическите процеси в областта в периода след приемането на ОСР 2014-2020. Стремeжът е в анализа да се използва актуална информация, за да се установят различията по отношение на изводите, направени в първоначалния документ и да се направят съответните промени и доуточнения в стратегическата му част. Актуализираният анализ дава вярна и точна представа за проблемите и процесите на социално, икономическо, инфраструктурно и екологично развитие на област Перник. Актуализираният анализ показва някои изменения по отношение на направените изводи, на параметрите на развитието и на характеристиките на област Перник в сравнение с първоначалния документ – действащата Областна стратегия за развитие, приета през 2013 г.

Направена е редакция на SWOT анализа на действащата ОСР, като са отразени изводите и оценките, съответстващи на актуалните социално-икономически процеси в областта.

Преразгледана е избраната стратегия за средносрочно развитие на областта и са направени някои промени или допълнения/уточнения в стратегическата част на документа, които не са радикални, поставени са нови акценти и интерпретации на определената вече стратегическа рамка до края на периода. Целта е и постигане на по-добра съгласуваност и обвързване с прилаганите финансови инструменти и финансова помощ за регионално развитие в периода до 2020 г. Направените промени в стратегическата част на Актуализирания документ за изпълнение на ОСР на област Перник имат допълващ и доуточняващ характер, като допълнително е поставен акцент на актуалните условия и тенденции, националния и европейския дневен ред в развитието на регионите и на актуалните цели и приоритети на кохезионната политика на ЕС.

Определен е обхватът на районите за целенасочена подкрепа на територията на област Перник и са посочени мерки за реализация на дейности в тях.

Прецизирана и оптимизирана е системата за наблюдение и оценка на Стратегията, като част от индикаторите са заменени с такива, съответстващи на стратегическите документи за регионално развитие от по-високо ниво и с възможност за информационно осигуряване - с цел изградената ефективна система за наблюдение и оценка на прилагането на регионалната политика да работи ефективно.

В рамките на документа е представена визия за това, как ще се прилага принципа на партньорство и как ще се осигурява информация и публичност по отношение актуализираната стратегическа рамка за постигане на балансирано и устойчиво развитие на област Перник за периода до 2020 г.

Актуализираният документ за изпълнение на ОСР на област Перник за периода 2018-2020 г. има за цел да осъвремени и засили стратегическата ориентация на действащата стратегия до края на периода, да подобри нейното изпълнение, както и процеса на наблюдение и оценка на резултатите и въздействието върху развитието на областта и общините в нейния териториален обхват.

Съгласно чл.31, ал.2 и ал.3 от ППЗРР, Актуализираният документ допълва Областната стратегия за развитие и изработването и приемането му се извършва при условията и по реда на изработване и приемане на Областната стратегия за развитие, а финансовите ресурси за актуализацията се осигуряват в рамките на бюджета на Областна администрация Перник (чл.32 от ППЗРР).

АКТУАЛИЗИРАН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК

Обща характеристика

Област Перник е част от Югозападен район от ниво 2 и включва шест общини: Брезник, Земен, Ковачевци, Перник, Радомир и Трън. Областта попада в планинската част на Югозападна България и населените места са разположени в границите на 650 – 950 м

надморска височина. Територията на област Перник обхваща 2366,1 км²¹ (11,8% от територията на Югозападен район и 2,1% от територията на страната). Областта е сред най-малките (трета след област София (столица) и област Габрово) по площ области в страната.

Близостта на областния център до гр. София (около 30 км) и границата с Република Сърбия (около 80 км.) представляват ключови географски фактори по отношение стратегическото развитие на областта. През територията на област Перник преминават главни пътни връзки с европейско и балканско значение: Европейски транспортен коридор № IV (Дрезден - Прага - Братислава - Гьор - Будапеща - Арад - Крайова - София - Пловдив – Истанбул) и Европейски транспортен коридор № VIII (Дурас - Тирана - Кафтан/Кафасан - Скопие - Деве Баир - Гюешево - София - Пловдив – Бургас). Автомагистрала „Люлин“ допълнително ускорява трансфера между областта и столицата, като с доизграждането на автомагистрала „Струма“ ще бъде осигурена добра бърза връзка на областта с Гърция. Железопътните линии, преминаващи през областта, са част от международните линии София – Атина и София – Скопие, като летище София се намира на 40 км от областния център.

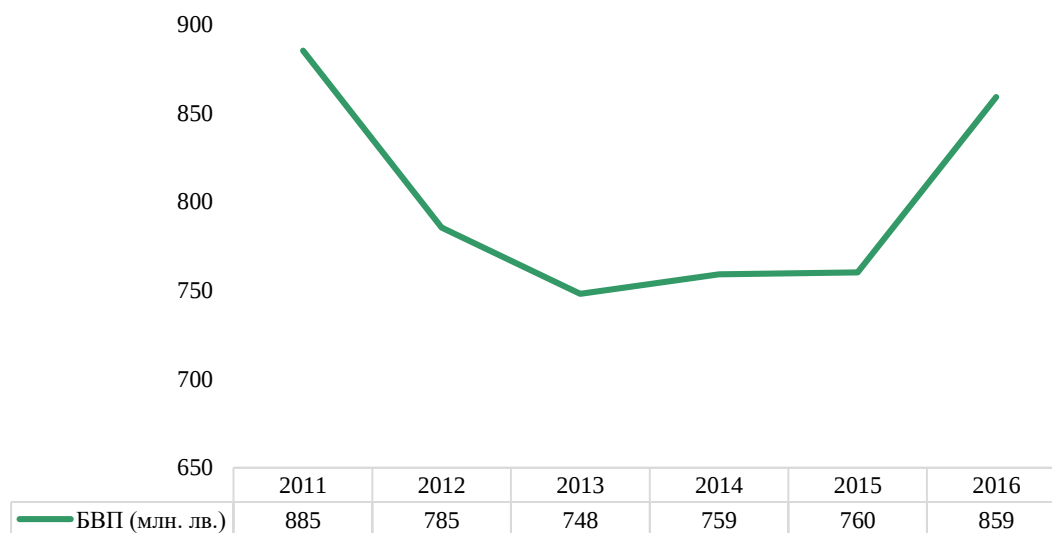
¹ Баланс на територията на Република България към 31.12.2011 г. по вид територия, статистически зони, статистически райони и по области и общини

Климатът на областта е умерено-континентален, със средногодишна температура от 10.3 градуса. Земеделската територия представлява 51% от територията на областта, а горската – 4,5%. Голяма част от почвите са ерозирали и замърсени или не се ползват за земеделски цели.

Икономическо развитие

В периода 2011-2013 г. **брутният вътрешен продукт по текущи цени** на област Перник отбелязва спад от 137 млн. лв. – минус 15,5% (от 885 млн. лв. на 748 млн. лв.) През 2014 г. се регистрира нарастване спрямо 2013 г., което, макар и в ниска степен, продължава и през 2015 г., но достигнатото ниво през 2015 г. (760 млн. лв.) се запазва по-ниско от това през 2011 г. През 2016 г., на годишна база, БВП нараства по-значително – с 13% и достига 859 млн. лв., като се доближава до стойността през 2011 г. – 885 млн. лв.

Фигура 1. Брутен вътрешен продукт на област Перник в периода 2011-2016 г. (млн. лв.)

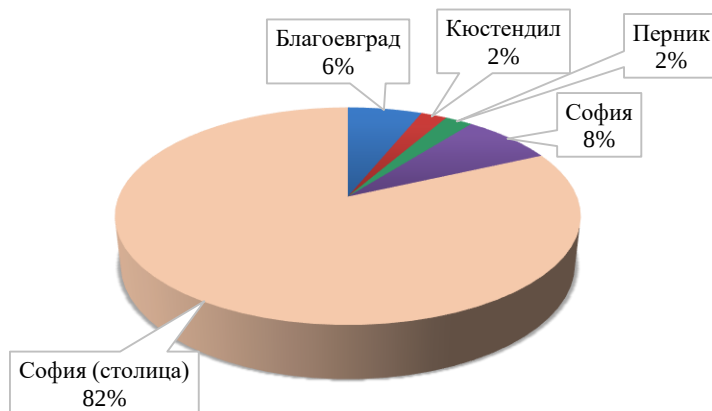

Източник: Национален статистически институт

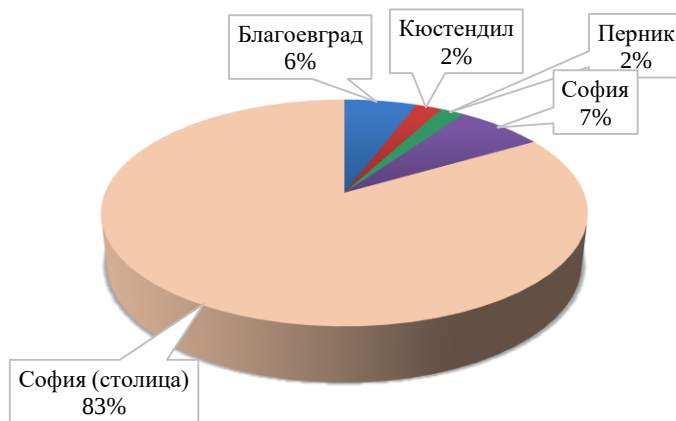
В сравнение с останалите области в ЮЗР, област Перник допринася в най-малка степен за формирането на регионалния БВП – през 2016 г. 1,9% от БВП на ЮЗР се формира от област Перник (за сравнение, през 2011 г. делът на област Перник в БВП на ЮЗР възлиза на 2,3%). Делът на област Перник в БВП на страната през 2016 г. възлиза на 0,9% и намалява с 0,2% спрямо 2011 г.

Фигура 2. Брутен вътрешен продукт на ЮЗР през 2011 г. и 2016 г. (млн. лв.)

2011 г.

2016 г.

Източник: Национален статистически институт

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Перник в периода 2011-2013 г. намалява с 886 лв. на човек. От 2014 г. започва слабо покачване и към 31.12.2015 г. БВП на човек от населението в областта възлиза на 6021 лв. През 2016 г., на годишна база, нарастването е по-значително и показателят достига стойност от 6895 лв. На вътрешнорегионално ниво в ЮЗР, през 2011 г. област Кюстендил е с най-нисък БВП на човек от населението, но след силния спад през 2012 г. БВП на човек от населението в област Перник вече е най-ниския в ЮЗР (вкл. и към 2016 г.) Към 2016 г. област Перник е с по-висока стойност на показателя в сравнение с 2011 г., което е характерно и за останалите 4 области в района. Въпреки нарастването на БВП на човек от населението в област Перник през 2016 г., сравнявайки стойностите на 28-те области в страната, през 2016 г. областта е

сред последните, като с по-ниски стойности на показателя са областите Силистра, Сливен, Видин и Кърджали.

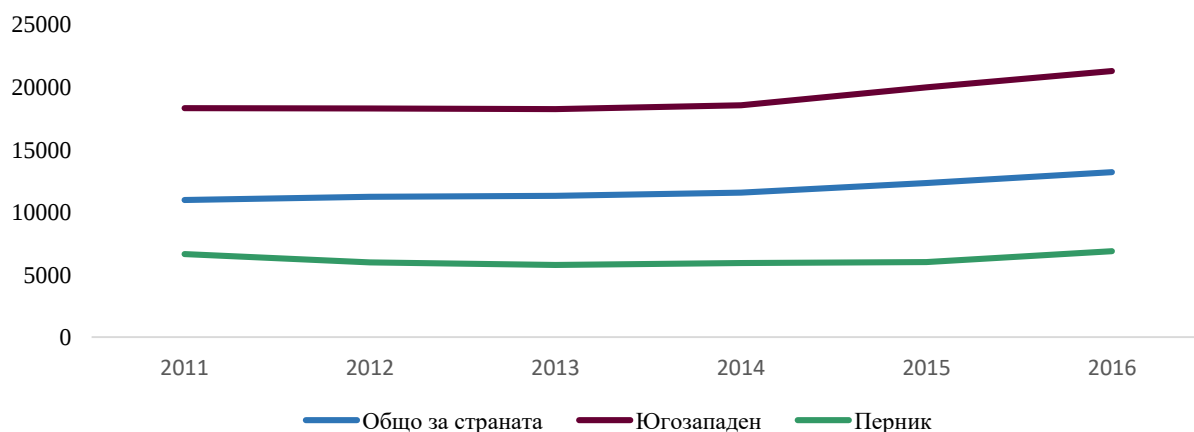
В сравнение със средното за страната ниво, БВП на човек от населението в област Перник продължава да е по-нисък, като през 2016 г. областта е дори в по-неблагоприятна позиция спрямо 2011 г. БВП на човек от населението в областта през 2011 г. съставлява 60,6% от средното за страната ниво, докато през 2016 г. – 52,2%. Все пак, се отбелязва нарастване с 3,4% спрямо 2015 г. (48,8%).

Таблица 1. Брутен вътрешен продукт на човек от населението в периода 2011-2016 г. (лв., %)

	2011	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016
		Процент от средното за страната						Процент от средното за страната
Общо за страната	10990	100.0	11229	11310	11577	12339	13206	100.0
Югозападен	18333	166.8	18309	18258	18566	19984	21293	161.2
Благоевград	7425	67.6	7574	7641	7589	7889	8290	62.8
Кюстендил	6178	56.2	6130	6234	6683	7274	7440	56.3
Перник	6664	60.6	5990	5778	5936	6021	6895	52.2
София	12048	109.6	12205	11025	11563	12983	13203	100.0
София (столица)	24726	225.0	24608	24642	24890	26690	28465	215.5

Източник: Национален статистически институт

Фигура 3. Брутен вътрешен продукт на човек от населението в област Перник, в ЮЗР и средно за страната в периода 2011-2016 г. (лв.)

Източник: Национален статистически институт

Отчетените стойности на показателя **брутна добавена стойност** в област Перник за 2015 г. (657 млн. лв.) са сходни спрямо тези през 2014 г. и по-ниски спрямо тези за 2011 г. (774 млн. лв.) Намалението за периода 2011-2015 г. е с 15,1%. За сравнение, за страната средно се отбелязва нарастване на показателя с 8,3%, за ЮЗР – отново нарастване, със 7,3%. През 2016 г. се реализира по-значително нарастване – с 12,8% и брутната добавена стойност в областта възлиза на 741 млн. лв., все още по-ниска стойност от тази през 2011 г. Нарастването за област Перник през 2016 г. обаче е два пъти по-високо от това, средно за страната и за ЮЗР (6,1%).

В разглеждания период приносът на област Перник във формирането на БДС на ЮЗР е най-нисък сред областите в района (с изключение на 2011 г., когато област Кюстендил е с най-малък принос). Към 31.12.2016 г. област Перник формира 1,9% от регионалната БДС и 0,9% от националната.

Таблица 2. Брутна добавена стойност в периода 2011-2016 г. (млн. лв., %)

	2011	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016
		Процент от средното за страната						Процент от средното за страната
Общо за страната	70625	10.0	70989	70771	72610	76546	81218	100.0
Югозападен	34188	48.4	33745	33468	34274	36669	38916	48.0
Перник	774	1.1	680	644	659	657	741	0.9

Източник: Национален статистически институт

Структурата на БДС на областта в периода 2011-2016 г. претърпява изменения. Въпреки влошената икономическа ситуация в страната в периода след 2009 г., през 2011 г. все още делът на индустрията в БДС на област Перник е значително по-висок от средния за страната и за ЮЗР, а делът на услугите – по-нисък, докато през 2016 г. тази тенденция е много по-слабо изразена - индустрията и услугите в областта са с дял в БДС, близък до средния за страната (като все още индустрията е с дял малко над средния за страната, а услугите – с дял, малко под средния за страната).

В областната структура на БДС през 2011 г. най-висок е делът на услугите – 52,2%, следван от индустрията – 42,3% и селското, горско и рибно стопанство – 5,4%. През 2015 г. делът на услугите е с 12,8% по-висок спрямо 2011 г. и достига 65%. Увеличава се и делът на селското стопанство – с 1,7%. За сметка на това делът на индустрията намалява с 14,5% и възлиза на 27,9%. През 2016 г., на годишна база, се наблюдават някои промени – делът на услугите намалява с 3,7%, на селското, горско и рибно стопанство – с 0,9%, а делът на индустрията се увеличава с 4,6%.

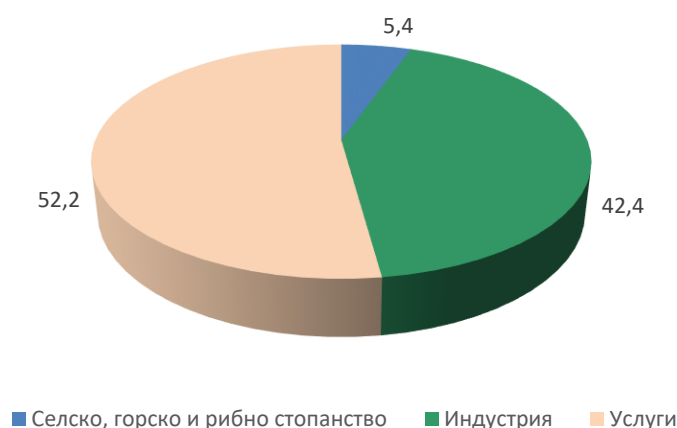
Таблица 3. Структура на brutната добавена стойност на област Перник, ЮЗР и страната (млн. лв, %)

	2011						2016					
	Селско, горско и рибно стопанство	Дял от БДС на страната /района/ областта	Индустрия	Дял от БДС на страната /района/ областта	Услуги	Дял от БДС на страната /района/ областта	Селско, горско и рибно стопанство	Дял от БДС на страната /района/ областта	Индустрия	Дял от БДС на страната /района/ областта	Услуги	Дял от БДС на страната /района/ областта
Общо за страната	3711	5.3	20686	29.3	46228	65.5	3817	4.7	22993	28.3	54408	67.0
Югозападен	505	1.5	8010	23.4	25673	75.1	559	1.4	7298	18.8	31059	79.8
Перник	42	5.4	329	42.4	404	52.2	46	6.2	241	32.5	454	61.3

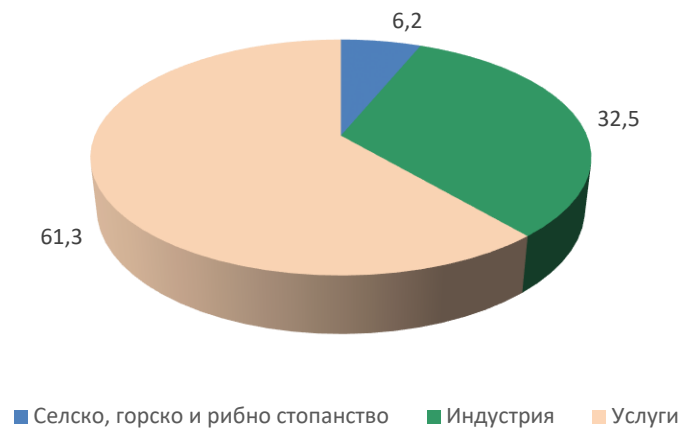
Източник: Национален статистически институт

Фигура 4. Структура на brutната добавена стойност на област Перник през 2011 г. и 2016 г.

2011 г.

2016 г.

Източник: Национален статистически институт

Нетната стойност на **преките чуждестранни инвестиции** в област Перник в периода 2012-2015 г. е отрицателна. През годините спадът се увеличава, като през 2015 г. нетните ПЧИ са минус 40 097 хил. евро. През 2016 г. негативната тенденция е прекъсната и нетната стойност на ПЧИ в областта възлиза на 7 656 хил. евро.

Привлечените ПЧИ с натрупване в област Перник през 2016 г. възлизат на 186 558 хил.евро и съставляват незначителен дял от ПЧИ на Югозападен район – 1,3% и от привлечените в страната ПЧИ – 0,8%. Сравнено с 2011 г., дялът на област Перник в ПЧИ на района и на страната спада съответно с 0,6% и 0,4%.

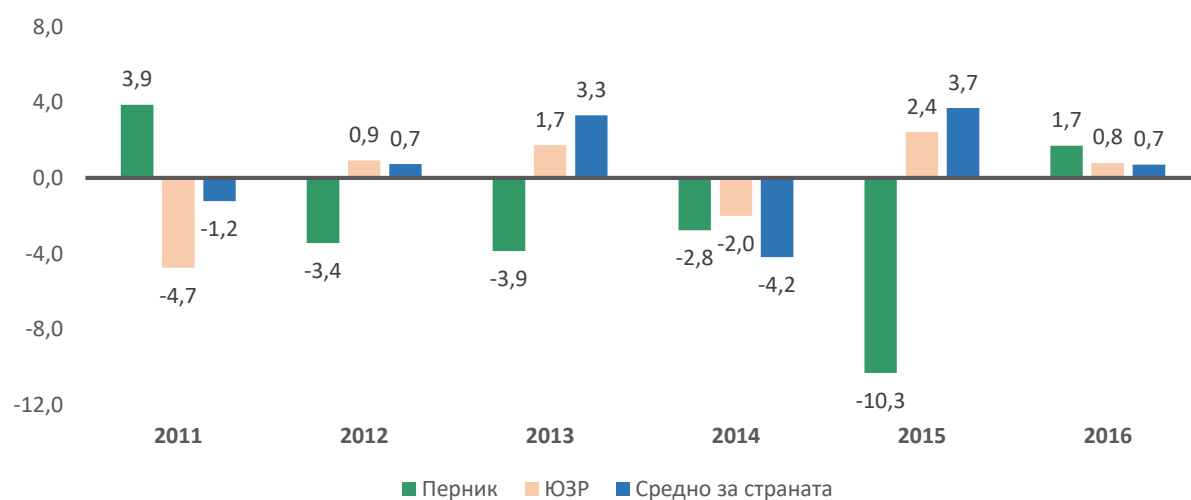
Таблица 4. Преки чуждестранни инвестиции в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2016 г. (хил. евро)

	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	С натрупване	Нетна стойност	С натрупване	Нетна стойност	С натрупване	Нетна стойност	С натрупване	Нетна стойност	С натрупване	Нетна стойност	С натрупване	Нетна стойност
Общо за страната	21,644,918	(469,528)	21,950,596	305,678	23,339,733	1,389,137	21,581,580	(1,758,154)	23,163,273	1,581,693	23,508,865	345,592
Югозападен	13,423,894	(871,602)	13,611,095	187,201	13,959,047	347,952	13,561,494	(397,553)	14,053,147	491,653	14,238,769	185,623
Перник	258,331	17,533	244,496	(13,834)	229,717	(14,779)	218,999	(10,718)	178,902	(40,097)	186,558	7,656

Източник: Национален статистически институт

ПЧИ на област Перник през 2011 г. възлизат на 3,9% от БВП на областта, през следващите 4 години обаче, делът на нетните ПЧИ в БВП на областта е отрицателен и през 2015 г. достига минус 10,3%. През 2016 г. ситуацията е много по-благоприятна в сравнение със средното за страната и за ЮЗР ниво – ПЧИ на област Перник съставляват 1,7% от БВП на областта, докато ПЧИ на ЮЗР възлизат на 0,8% от БВП на района. За страната средно, съответно, ПЧИ са в размер на 0,7% от националния БВП.

Фигура 5. Преки чуждестранни инвестиции като % от БВП в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015 г. (%)

Източник: Национален статистически институт

Броят на **предприятията** в област Перник в периода 2011-2015 г. бележи тенденция на увеличение – с 332 бр. (6,9%) за целия период, и достига 5 154 бр. през 2015 г. Нарастването за последната година е с 1,9%. Нарастването е по-слабо в сравнение със средното за ЮЗР – с 11,5% за периода 2011-2015 г. и близко до средното за страната нарастване – 7,4%.

Таблица 5. Основни показатели на нефинансовите предприятия в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015

2.

	2011			2012			2013			2014			2015		
	Предприятия	Заети лица	Приходи от дейността	Предприятия	Заети лица	Приходи от дейността	Предприятия	Заети лица	Приходи от дейността	Предприятия	Заети лица	Приходи от дейността	Предприятия	Заети лица	Приходи от дейността
	брой	брой	хиляди левове	брой	брой	хиляди левове	брой	брой	хиляди левове	брой	брой	хиляди левове	брой	брой	хиляди левове
Общо за страната	366240	2066537	229152801	372036	2049672	240567449	377383	2050259	243265809	383905	2075598	251948230	393460	2101095	268231726
Югозападн	136264	841880	119477904	138998	836054	124007994	142955	839894	124066112	146996	855620	131126602	151933	870102	142201668
Перник	4 822	26 113	2 275 458	5 016	26 085	2 175 939	5 051	25 373	1 856 626	5 056	25 143	1 980 663	5 154	25 607	2 000 279

Източник: Национален статистически институт

Съобразно броя на заетите лица в предприятията, относителният дял на предприятията с до 9 заети лица възлиза на 93,4%, относителният дял на предприятията с 10 до 49 заети лица представлява 5,4%, 1% съставляват предприятията със заети лица от 50 до 249 и едва 0,2% - предприятията със заети над 250 лица в тях.

Въпреки увеличението на броя на предприятията в областта, броят на заетите лица в тях намалява в периода 2011-2014 г. Отрицателната тенденция е прекъсната през 2015 г., когато броят на заетите лица в нефинансовите предприятия в област Перник се увеличава с 2% на годишна база и достига 25 607 лица. Въпреки това все още не е достигната стойността от 2011 г. (26 113 лица) - сумарно за периода 2011-2015 г. намалението е с 2%. Сходна е ситуацията в ЮЗР - след намалението в броя на заетите лица през 2012 г., в следващите години до 2015 г. вкл., броят на заетите лица непрекъснато нараства – нарастването сумарно за периода 2011-2015 г. е с 3,4%, а за последната година – с 1,9% на годишна база спрямо 2014 г. Може да се заключи, че през 2015 г. по показателя брой на заети лица в нефинансовите предприятия област Перник е в по-добра позиция от средното за района и за страната (нарастване на броя на заетите лица с 1,2% за 2015 г. спрямо 2014 г.) ниво, но не е преодолян негативния ефект от периода 2012-2014 г.

Таблица 6. Относителният дял на заетите лица в предприятията в страната, ЮЗР и област Перник спрямо общия брой на заетите лица на възраст 15-64 г. в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2015 г.

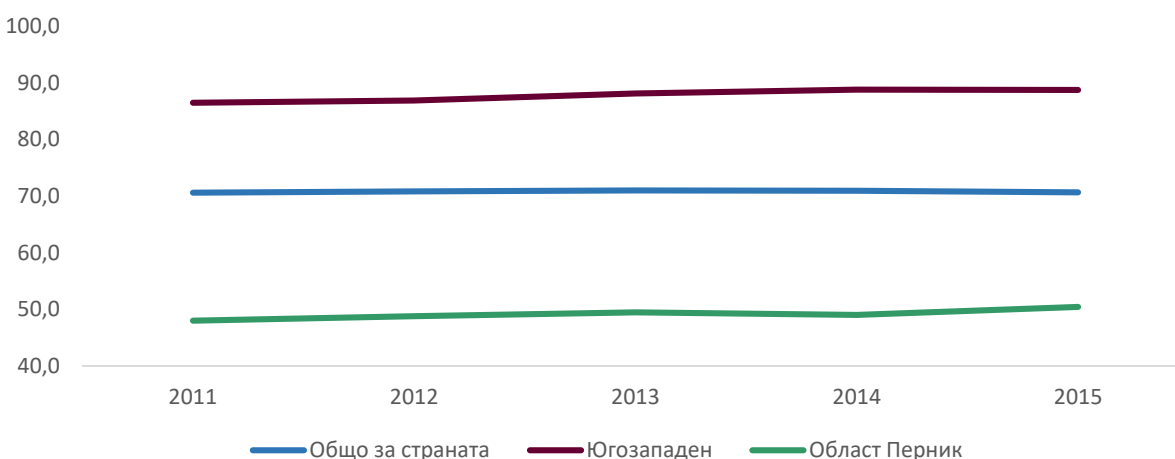
	2011	2012	2013	2014	2015
	Заети лица в предприятията - бр.				
Общо за страната	2066537	2049672	2050259	2075598	2101095
Югозападен	841880	836054	839894	855620	870102
Област Перник	26113	26085	25373	25143	25607
	Заети лица на възраст 15-64 г. - бр.				
Общо за страната	2927500	2894900	2889400	2927400	2973500
Югозападен	973600	962400	953300	963500	981000
Област Перник	54400	53500	51300	51300	50800

	Дял на заетите лица в предприятията от всички заети лица на възраст 15-64 г. - %				
Общо за страната	70.6	70.8	71.0	70.9	70.7
Югозападен	86.5	86.9	88.1	88.8	88.7
Област Перник	48.0	48.8	49.5	49.0	50.4

Източник: Национален статистически институт

Относителният дял на заетите лица в предприятията в областта спрямо общия брой на заетите лица на възраст 15-64 г. в областта в периода 2011-2015 г. нараства с 2,4% и през 2015 г. възлиза на 50,4%. Делът на заетите лица в предприятията в ЮЗР спрямо броя на заетите лица на възраст 15-64 г. в района е много по-висок от средния за област Перник и към 2015 г. достига 86,5%. Нарастването спрямо 2011 г. е с 2,2%. Същият показател за страната запазва относително постоянно ниво, като през 2011 г. 70,6% от заетите лица на възраст 15-64 г. в страната са заети в предприятия. За 2015 г. – коефициентът възлиза на 70,7%.

Фигура 6. Относителният дял на заетите лица в предприятията в страната, ЮЗР и област Перник спрямо общия брой на заетите лица на възраст 15-64 г. в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2015 г. (%)

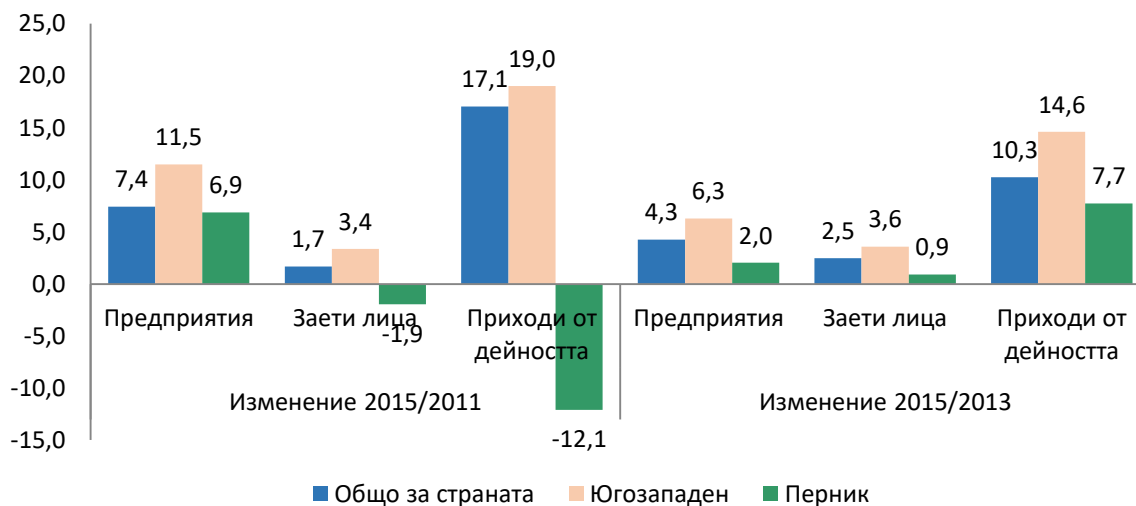
Източник: Национален статистически институт

Нетните приходи от дейността на нефинансовите предприятия в област Перник през 2015 г. възлизат на 2 000 279 хил. лв., което представлява намаление от 12,1% спрямо 2011 г.

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Положителен факт е, че от 2013 г. стартира постепенно нарастване на приходите от дейността на компаниите в областта, като за периода 2013-2015 г. нарастването е със 7,7% - стойността е по-ниска от средната за ЮЗР и за страната в същия период – съответно нарастване с 14,6% и с 10,3%.

Фигура 7. Динамика в броя на предприятията, броя на заетите лица и нетните приходи от продажби в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015 г.

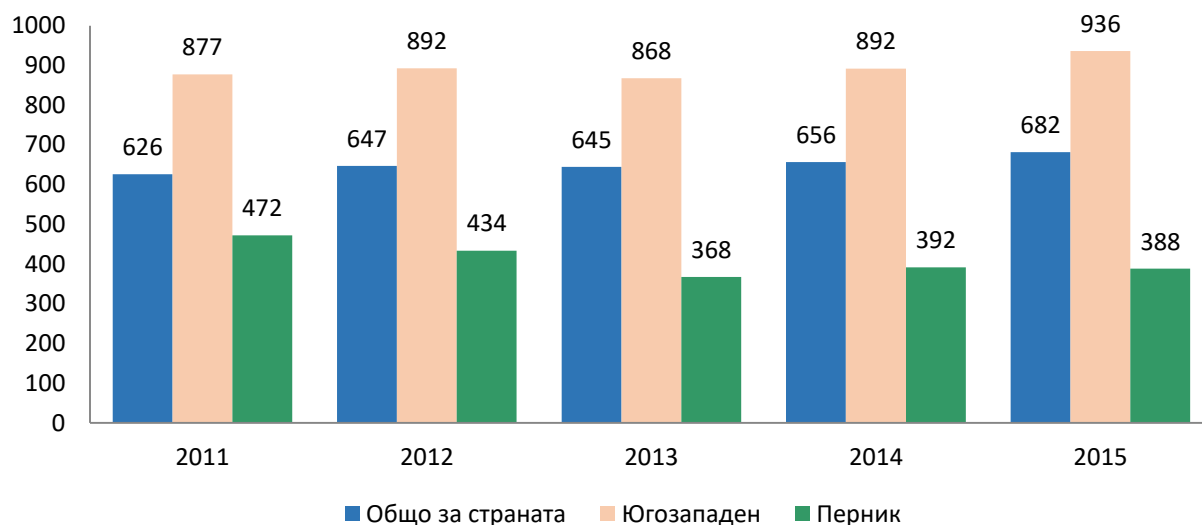

Източник: Национален статистически институт

Към 31.12.2015 г. 3,4% от предприятията в ЮЗР и 1,3% от предприятията в страната са в област Перник. В разглеждания период 2011-2015 г. дялът на област Перник във формирането на приходите от дейността на предприятията в ЮЗР и в страната намалява. През 2015 г. приходите от дейността на компаниите в областта съставляват 1,4% от приходите от дейността на компаниите в ЮЗР (намаляние с 0,5%) и 0,7% от тези в страната (намаляние с 0,3%).

Средният нетен приход от дейността на едно предприятие в област Перник в периода 2011-2015 г. е по-нисък от средния за ЮЗР и за страната. През 2011 г. нетният приход от дейността на една компания възлиза на 75,4% от средното за страната ниво, но в периода до 2015 г. тази стойност намалява с 18,5% и достига 56,9%.

Фигура 8. Среден нетен приход от дейността на компания в област Перник, ЮЗР и страната в периода 2011-2015 г. (хил. лв.)

Източник: Национален статистически институт

Фигура 9. Среден нетен приход от дейността на компания в област Перник като % от средното за ЮЗР и за страната ниво в периода 2011-2015 г.

Източник: Национален статистически институт

Реализираните нощувки в местата за настаняване в област Перник в периода 2011-2016 г. нарастват с 84,4% и достигат 32 892 броя. За сравнение, средно за страната нарастването е с 33,6%, а за ЮЗР – с 66,3%. Въпреки това, реализираните в областта нощувки съставляват едва 0,8% от тези в ЮЗР и 0,13% от тези в страната.

Приходите от нощувки в област Перник през 2016 г. възлизат на 748 981 лв. В периода 2011-2014 г. те нарастват със 70%, но за периода 2014-2016 г. те спадат с 6,1%, а на годишна база

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

– 2016 г. спрямо 2015 г. – спадат с 4,3%. През 2016 г. в областта се формират 0,3% от приходите от нощувки в ЮЗР и 0,06% от приходите от нощувки в страната. В периода 2011-2016 г. приходите от нощувки в страната средно нарастват с 67,7%, а в ЮЗР – с 59,5%.

Таблица 7. Реализирани нощувки и приходи от нощувки в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2016 г.

	2011		2015		2016	
	Реализирани нощувки в места за настаняване	Приходи от нощувки в места за настаняване	Реализирани нощувки в места за настаняване	Приходи от нощувки в места за настаняване	Реализирани нощувки в места за настаняване	Приходи от нощувки в места за настаняване
	брой	левове	брой	левове	брой	левове
<i>Общо за страната</i>	18855331	733053423	21397816	1033528367	25185996	1229073306
Югозападен	2429682	141890617	3576861	197269786	4041675	226315252
Благоевград	752002	32770497	1203329	54745935	1353443	62836702
Кюстендил	106146	3186492	141882	4147054	158764	5120319
Перник	17833	469541	30660	782901	32892	748981
София	380637	11314334	595811	21846220	712582	27151601
София (столица)	1173064	94149753	1605179	115747676	1783994	130457649

Източник: Национален статистически институт

Пазар на труда

Коефициентът на заетост на лицата на възраст 15-64 г. в област Перник в периода 2011-2016 г. варира, като за периода, разглеждан като цяло нараства с 0,8% (от 61,1% на 61,9%) при средно нарастване за ЮЗР – 3,7% и за страната – 5%. Статистическите данни показват, че нарастването след 2014 г. е по-стабилно, като най-високата достигната стойност е през 2015 г. – 62,5%, но през 2016 г. коефициентът спада с 0,6%. Докато в периода 2011-2014 г. заетостта в област Перник е над средното за страната ниво, то през 2015 г. и 2016 г. средният коефициент на заетост в страната е по-висок от този в област Перник. Към 31.12.2016 г. показателят за област Перник е с 2,5% по-нисък от средния за страната и с 6,8% по-нисък от средния за ЮЗР. На вътрешнорегионално ниво, традиционно, с най-висок коефициент на заетост изпъква област София (столица), следвана от област Благоевград и област Перник. През 2016 г. област Перник е изместена от третата си позиция в ЮЗР от област Кюстендил.

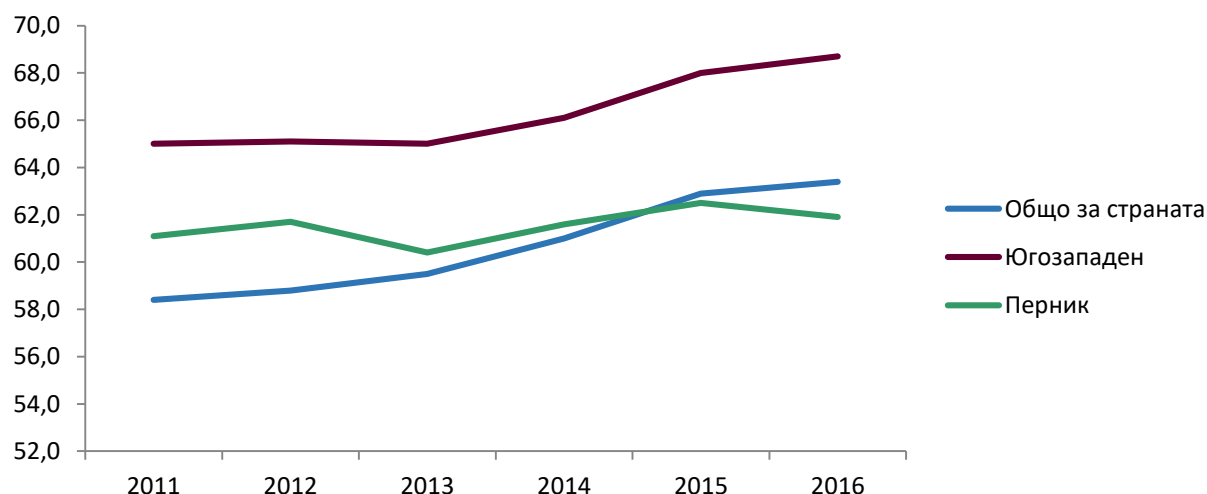
Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Таблица 8. Коефициент на заетост на лицата на възраст 15-64 г. (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Общо за страната	58.4	58.8	59.5	61.0	62.9	63.4
Югозападен	65.0	65.1	65.0	66.1	68.0	68.7
Благоевград	64.6	65.4	63.3	62.6	63.4	64.0
Кюстендил	58.1	57.9	57.4	57.4	60.2	64.1
Перник	61.1	61.7	60.4	61.6	62.5	61.9
София	59.6	59.6	59.5	59.6	59.2	57.9
София (столица)	67.2	66.9	67.5	69.2	71.7	72.5

Източник: Национален статистически институт

Фигура 10. Коефициент на заетост на лицата на възраст 15-64 г. в област Перник, ЮЗР и страната (%)

Източник: Национален статистически институт

Делът на заетите лица във възрастовата група 55-64 г. в област Перник през 2016 г. възлиза на 39,9% и е значително по-нисък от средния за страната (54,6%) и за областите в ЮЗР (в границите 46,7% и 66,1%).

Таблица 9. Дял на заетите лица на възраст 55-64 г. от общия брой население на възраст 55-64 г. в страната, ЮЗР и област Перник

	Заети лица на възраст 55-64 г. - бр.	Население на възраст 55-64 г. - бр.	Дял на заетите лица на възраст 55-64 г. от общия брой население в същата възрастова група - %
Общо за страната	536500	982040	54.6
Благоевград	26600	44782	59.4
Кюстендил	11000	19346	56.9
Перник	7700	19277	39.9
София	15700	33613	46.7
София (столица)	102500	155173	66.1

Източник: Национален статистически институт

В началото на разглеждания период (2011 г.) **коэффициентът на икономическа активност на лицата на възраст 15-64 г.** на област Перник е сред най-ниските в ЮЗР (след област Перник е единствено Софийска област). След 2012 г. показателят нараства с бързи темпове и област Перник изпреварва област Кюстендил, а през 2015 г. – изпреварва и област Благоевград. През 2016 г. област Перник запазва втората си позиция на регионално ниво след област София (столица), въпреки спад в показателя с 2% на годишна база. Като цяло, за периода 2011-2016 г. нарастването на коефициента на икономическа активност в област Перник е с 4,3% - по-високо от средното за страната – 2,8% и за ЮЗР – 2,3%.

Таблица 10. Коефициент на икономическа активност на лицата на възраст 15-64 г. в периода 2011-2016 г. (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Общо за страната	65.9	67.1	68.4	69.0	69.3	68.7
Югозападен	70.3	70.9	72.1	72.7	72.9	72.6
Благоевград	70.5	73.0	73.2	73.0	70.8	69.8
Кюстендил	68.5	67.6	67.6	66.9	69.2	69.9
Перник	66.4	68.6	69.6	71.0	72.7	70.7
София	66.1	63.7	66.3	68.4	65.5	62.2
София (столица)	71.6	72.2	73.5	74.0	75.0	75.4

Източник: Национален статистически институт

В периода 2011-2015 г. **коэффициентът на безработица на населението на възраст 15-64 г.** в област Перник бележи тенденция на непрекъснато нарастване – с 6,1% за периода. Тази

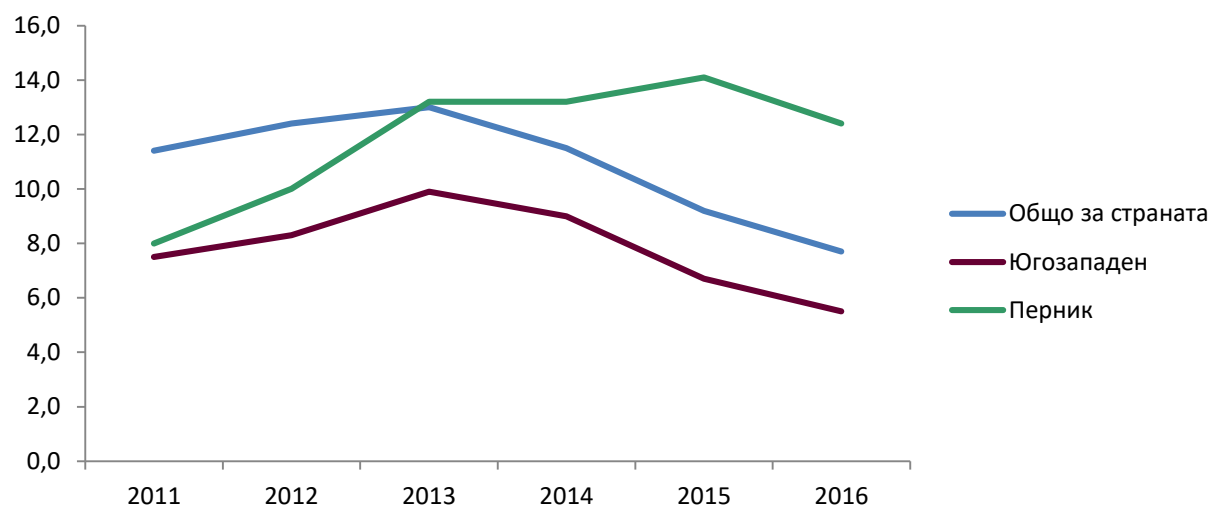
негативна тенденция е прекъсната през 2016 г., когато показателят намалява с 1,7% на годишна база и възлиза на 12,4%. През 2011-2013 г. ситуацията в страната е сходна – коефициентът нараства и през 2013 г. е близък до този на област Перник. От 2014 г. тенденцията се обръща и безработицата в страната намалява с бързи темпове – с 5,3% за периода 2013-2016 г., като през 2016 г. възлиза на 7,7%. Динамиката на показателя в ЮЗР е сходна със ситуацията в страната, разглеждана средно, но стойностите са дори по-ниски – през 2016 г. безработицата в ЮЗР е 5,5%. През 2011 г. коефициентът на безработица в област Перник е сред най-ниските в ЮЗР (след област София (столица) и по-нисък от средния за страната, докато през 2015-2016 г. област Перник е с най-висок коефициент на безработица в рамките на ЮЗР, над 2 пъти по-висок от средния за района и с 4,7% по-висок от средния за страната.

Таблица 11. Коефициент на безработица на лицата на възраст 15-64 г. в периода 2011-2016 г. (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Общо за страната	11.4	12.4	13.0	11.5	9.2	7.7
Югозападен	7.5	8.3	9.9	9.0	6.7	5.5
Благоевград	8.4	10.5	13.5	14.2	10.4	8.3
Кюстендил	15.1	14.4	15.0	14.1	13.1	8.2
Перник	8.0	10.0	13.2	13.2	14.1	12.4
София	9.8	6.5	10.2	12.8	9.6	6.9
София (столица)	6.2	7.3	8.3	6.4	4.4	3.9

Източник: Национален статистически институт

Фигура 11. Коефициент на безработица на лицата на възраст 15-64 г. в област Перник, ЮЗР и страната (%)

Източник: Национален статистически институт

На общинско ниво в областта, през 2016 г. на годишна база **броят на безработните лица** спада във всички общини в диапазона с 20-30%. Средният за областта спад е с 28,6%. Най-голям е спадът в община Перник – с 31,5%, а най-малък – в община Земен – с 12,3%.

Броят на дългосрочно безработните лица на областно ниво намалява с 46,8%. Най-голямо е намалението в общините Перник – с 67% и Радомир – с 48,5%. Увеличение на броя на дългосрочно безработните лица се констатира в общините Земен – с 21,4% и Ковачевци - с 4,4%.

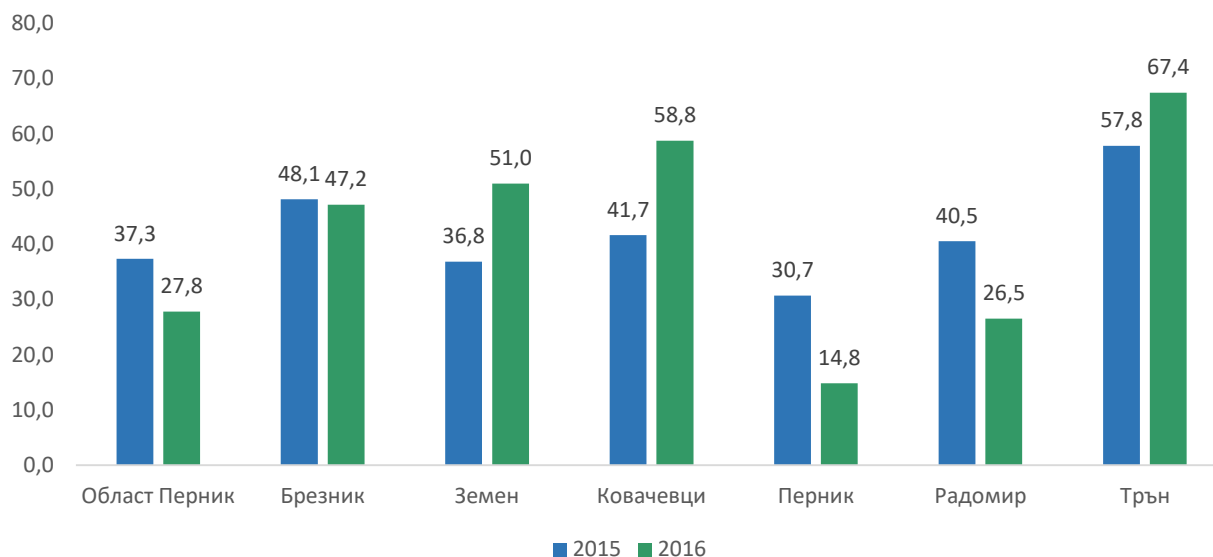
Таблица 12. Брой безработни лица и брой дългосрочно безработни лица в общините в област Перник в периода 2015-2016 г.

	Брой безработни лица		Изменение 2016/2015	Брой дългосрочно безработни лица		Изменение 2016/2015
	2015	2016		2015	2016	
Област Перник	5079	3624	-28,6	1896	1008	-46.8
Брезник	401	282	-29.7	193	133	-31.1
Земен	114	100	-12.3	42	51	21.4
Ковачевци	108	80	-25.9	45	47	4.4
Перник	3005	2059	-31.5	923	305	-67.0
Радомир	844	664	-21.3	342	176	-48.5
Трън	607	439	-27.7	351	296	-15.7

Източник: Национален статистически институт

Делът на дългосрочно безработните лица в област Перник през 2016 г. възлиза на 27,8% и е с близо 10% по-нисък от този през 2015 г. Най-нисък и намаляващ е делът на дългосрочно безработните лица в общините Перник и Радомир – съответно 14,8% и 26,5% през 2016 г.

Фигура 12. Дял на дългосрочно безработните от общия брой безработни лица в област Перник и в общините от областта през 2015 г. и 2016 г. (%)

Източник: Национален статистически институт

Образователният профил на работната сила показва нарастващ дял на висшистите в местното население, въпреки че делът им остава с 5% по-нисък от общия за страната – 27,5%. За сметка на това делът на лицата с основно или по-ниско образование е 10,3% при средно 18,1% за страната.

Средната брутна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в област Перник в периода 2011-2014 г. е на едно от ниските нива в ЮЗР – по-ниска е заплата единствено в област Благоевград. През 2015 г. област Перник изпреварва област Кюстендил и средната годишна работна заплата в областта достига 7 514 лв. Сумата е по-ниска от средната за страната с 3 021 лв. и близо 2 пъти по-ниска от средната за района. През 2016 г. средната брутна заплата в област Перник продължава да нараства – с 12,4% на годишна база. Във всички области се наблюдава нарастване на брутната заплата през 2016 г., но темпът на нарастване е най-висок в област Перник, по-висок от средния за страната и за ЮЗР. Към 31.12.2016 г. средната брутна заплата в областта възлиза на 59,8% от средната

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

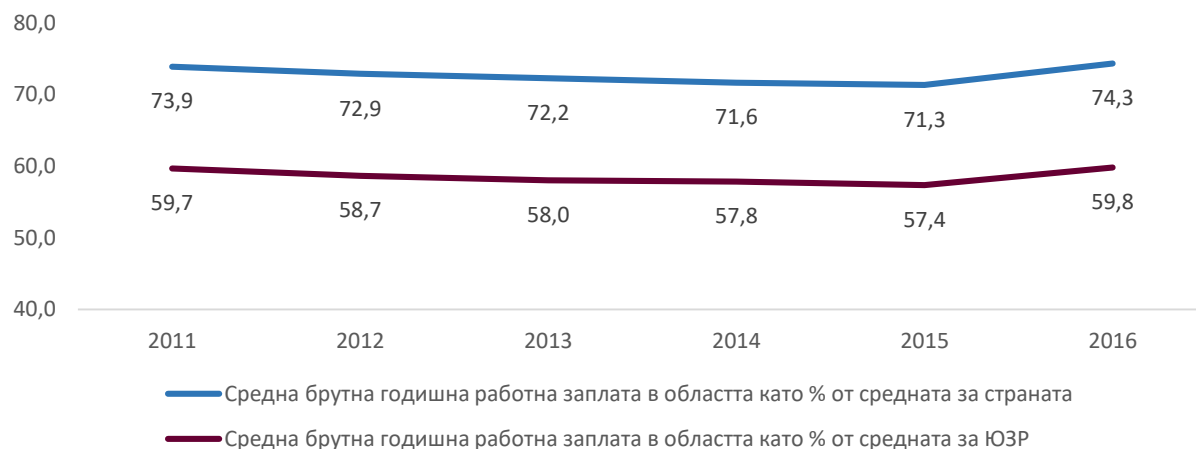
заплата в ЮЗР и на 74,3% от средната за страната заплата – най-високи проценти в периода 2011-2016 г.

Таблица 13. Средна брутна заплата в периода 2011-2016 г.

	2011	2012		2013		2014		2015		2016	
	лв.	лв.	Прираст - %	лв.	Прираст - %	лв.	Прираст - %	лв.	Прираст - %	лв.	Прираст - %
Средно за страната	8230	8773	6.6	9301	6.0	9860	6.0	10535	6.8	11379	8.0
Югозападен район	10192	10896	6.9	11583	6.3	12214	5.4	13101	7.3	14138	7.9
Благоевград	5990	6271	4.7	6566	4.7	6818	3.8	7181	5.3	7658	6.6
Кюстендил	6219	6444	3.6	6880	6.8	7091	3.1	7486	5.6	7942	6.1
Перник	6080	6392	5.1	6719	5.1	7063	5.1	7514	6.4	8449	12.4
София	8360	8926	6.8	9252	3.7	9766	5.6	10507	7.6	11230	6.9
София (столица)	11249	12059	7.2	12851	6.6	13542	5.4	14531	7.3	15658	7.8

Източник: Национален статистически институт

Фигура 13. Средна брутна заплата в областта като % от средната за страната и от средната за ЮЗР в периода 2011-2016 г.

Източник: Национален статистически институт

Работните места в област Перник са предимно съсредоточени в ниско-квалифицирани сектори. През 2015 г. икономиката на областта е специализирана основно в секторите преработваща промишленост и търговия. Заетите лица в тези два сектора формират

съответно 28,9% и 15,1% от заетостта в областта. За сравнение, в сектора на преработващата промишленост в страната средно са ангажирани 19,7% от заетите лица в страната.

Таблица 14. Заети лица по икономически дейности в област Перник и общо за страната през 2011 г. и 2015 г.

	Общо за страната		Област Перник	
	2011	2015	2011	2015
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	6.8	6.9	1.9	2.0
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	0.9	0.8	-	-
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	20.0	19.7	27.1	28.9
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	1.4	1.3	-	-
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	1.4	1.0	1.8	1.8
СТРОИТЕЛСТВО	7.7	7.1	6.7	5.9
ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	18.4	17.2	15.1	15.1
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	5.9	6.1	4.3	4.9
ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЪОРСТВО	5.4	5.2	3.8	3.7
СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	2.3	2.9	0.7	0.7
ФИНАНСОВИ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	1.9	2.1	0.8	0.8
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	0.3	0.4	0.8	0.8
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	2.7	3.4	1.2	1.3
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	2.8	3.7	5.6	4.7
ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ	7.6	7.4	5.4	5.3
ОБРАЗОВАНИЕ	6.3	6.1	7.9	8.3
ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	5.2	5.4	6.2	6.8
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	1.3	1.4	1.0	0.9
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	1.8	2.1	1.6	1.4

Източник: Национален статистически институт

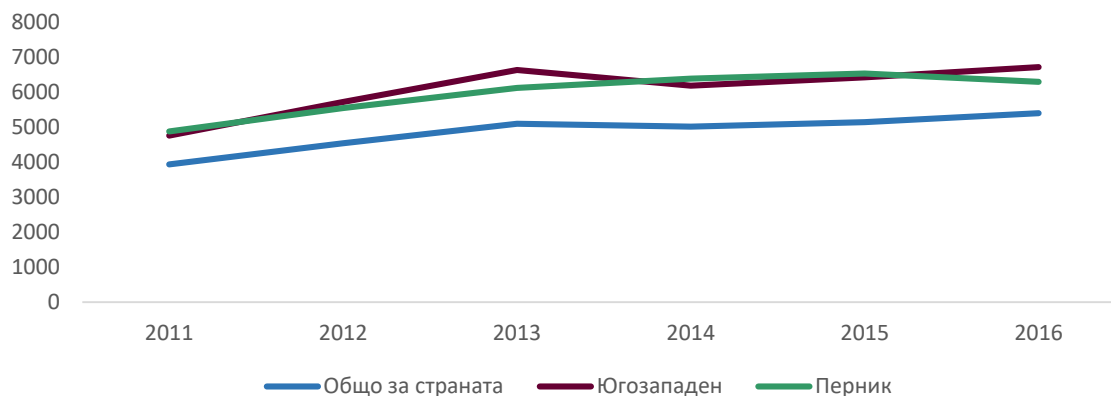
Общият доход на лице от домакинството в област Перник в периода 2011-2015 г. бележи тенденция на непрекъснато нарастване – с 34% за разглеждания период. През 2016 г. обаче тази положителна тенденция е прекъсната и общият доход на лице от домакинството в областта възлиза на 6 301 лв., което представлява намаление с 3,6% спрямо 2015 г. Въпреки това, общият доход на лице от домакинството в област Перник е значително по-висок от останалите области в ЮЗР, с изключение на област София (столица). Общият доход средно за страната също е по-нисък от характерния за областта. За разлика от област Перник, в ЮЗР и страната средно, общият доход нараства и през 2016 г., като нарастването за периода 2011-2016 г. е съответно с 41,3% (за ЮЗР) и с 37,2% (за страната).

Таблица 15. Общ доход на лице от домакинството (лв.)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Общо за страната	3937	4541	5094	5018	5147	5404
Югозападен	4757	5722	6632	6184	6427	6721
Благоевград	3523	4138	4451	4575	4722	4820
Кюстендил	3581	3508	3601	4039	4731	4732
Перник	4877	5543	6125	6386	6538	6301
София	3186	3631	3610	3849	3872	4681
София (столица)	5596	6768	8063	7163	7414	7747

Източник: Национален статистически институт

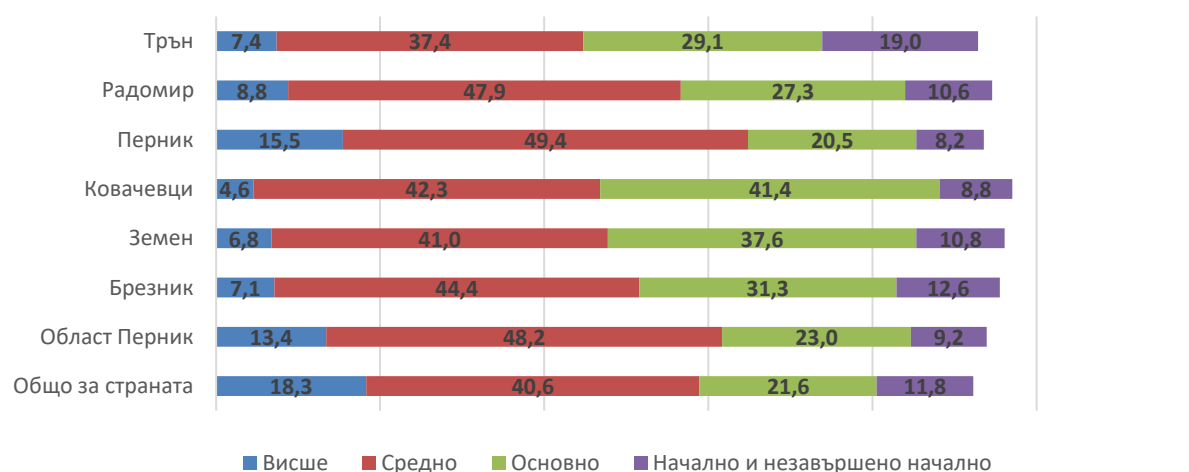
Фигура 14. Общ доход на лице от домакинството в страната, ЮЗР и област Перник в периода 2011-2016 (лв.)

Източник: Национален статистически институт

Образователната структура на населението се следи/отчита от НСИ само при преброяванията на населението, съответно последните официални данни са от 2011 г., като ситуацията към същата година е анализирана в Областната стратегия за развитие. Анализът показва, че действително областта изостава в темповете на образование: делът на населението с висше образование в областта е по-нисък от средния за страната, а този на населението със средно и с основно образование е по-висок от средния за страната. Дори делът на населението с висше образование в община Перник е по-нисък от средния за страната. 1,3% от населението с висше образование в страната живее в област Перник. Процентът на населението, завършило висше образование в областта, съотнесен към този в страната през 2011 г. възлиза на 73,2%.

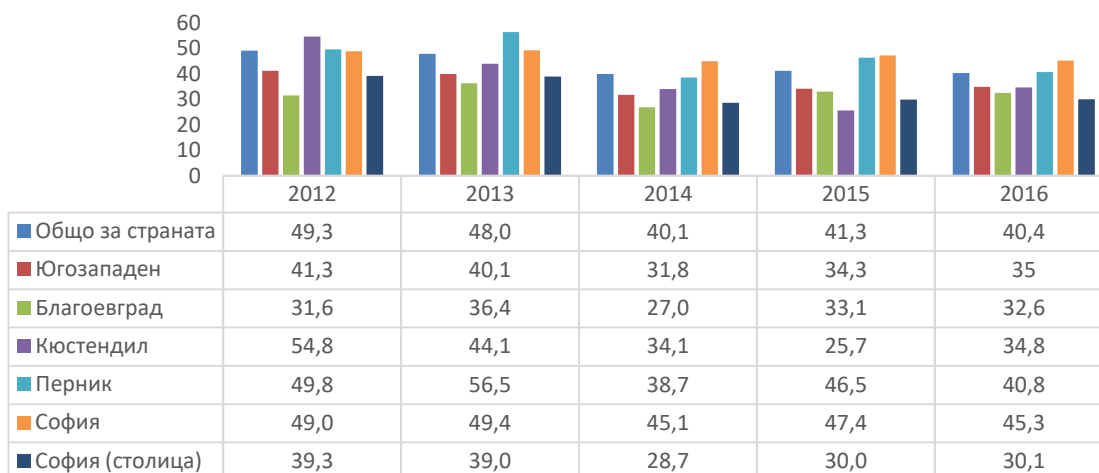
Фигура 15. Образователна структура на населението през 2011 г.

Източник: Национален статистически институт

Населението, живеещо в риск от бедност или социално изключване в област Перник през 2016 г. възлиза на 40,8% и намалява с 9% спрямо 2011 г. Стойността на показателя е съотносима със средното за страната ниво – 40,4% през 2016 г. и намаление с 8,9% спрямо 2011 г. В рамките на ЮЗР в по-благоприятно положение са всички останали области, с изключение на Софийска област.

Фигура 16. Население в риск от бедност или социално изключване в периода 2012-2016 г. (%)

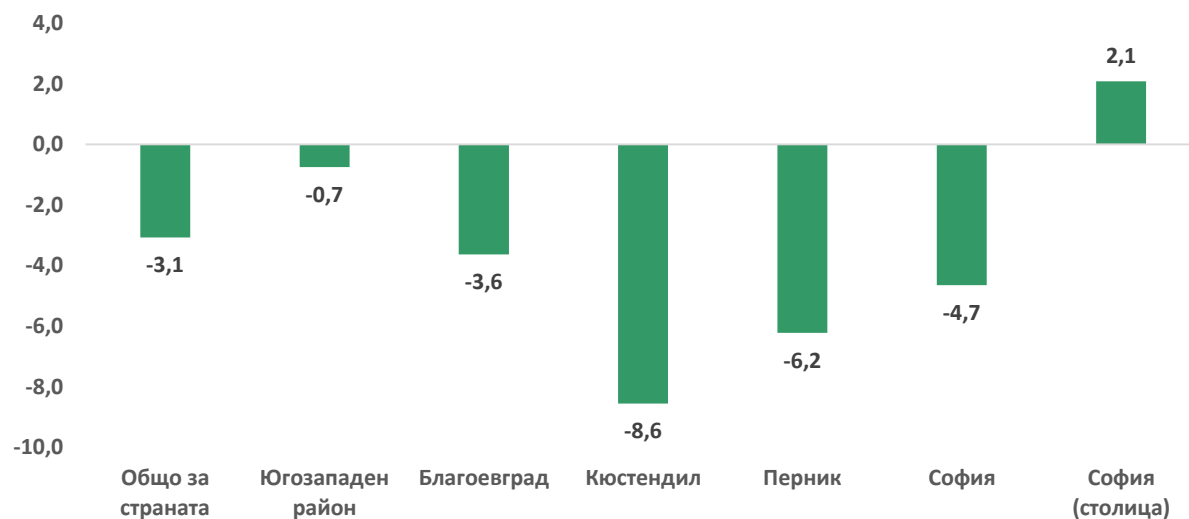

Източник: Национален статистически институт

Демография и здраве

Броят на населението на област Перник към 31.12.2016 г. възлиза на 123 770 души, което представлява 1,7% от населението на страната и 5,9% от населението на Югозападен район. Следвайки общата за страната тенденция на намаление броя на населението, в периода 2011-2016 г. населението на областта също намалява, но с двойно по-висок темп от средния за страната - с 6,2% при средно за страната – 3,1% (и за ЮЗР – 0,7%). Към края на разглеждания период, сред останалите области в ЮЗР, единствено област Кюстендил е с по-малък брой население и с по-висок темп на намаление на населението от област Перник.

Фигура 17. Прираст на населението в периода 2011-2016 г. (%)

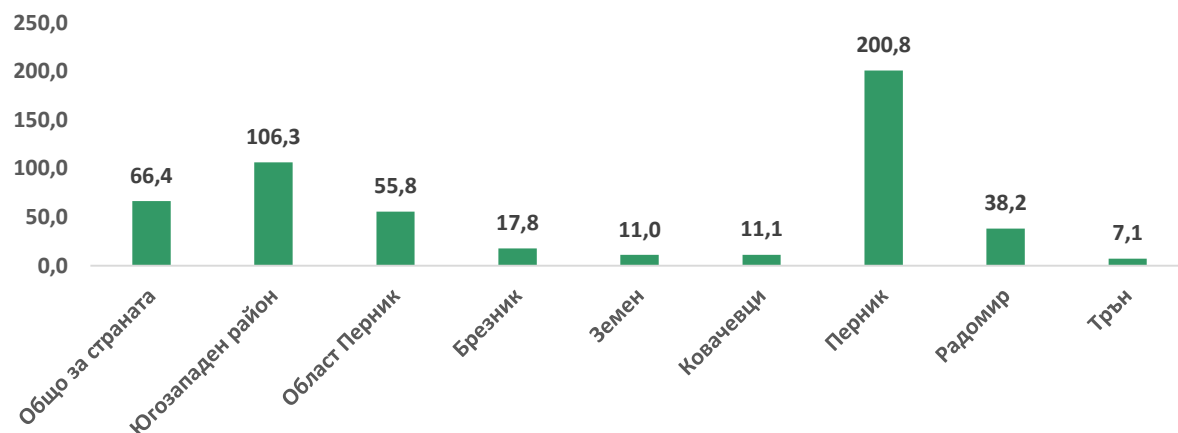

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Източник: Национален статистически институт

Гъстотата на населението е по-ниска от средната за страната и за ЮЗР, като варира в широки граници в отделните общини – от 200,8 души/кв.км в община Перник до 7,1 души/кв.км в община Трън.

Фигура 18. Гъстота на населението към 31.12.2016 г. (души/кв.км)

Източник: Национален статистически институт

Близо 90% от населението на областта живее в общините Перник и Радомир – съответно 90 195 души (72,9%) и 18 939 души (15,3%) към 31.12.2016 г. В периода 2011-2016 г. най-голямо и по-високо от средното за областта е намалението на населението в общините Радомир – 8,2% и Земен – 7,3%.

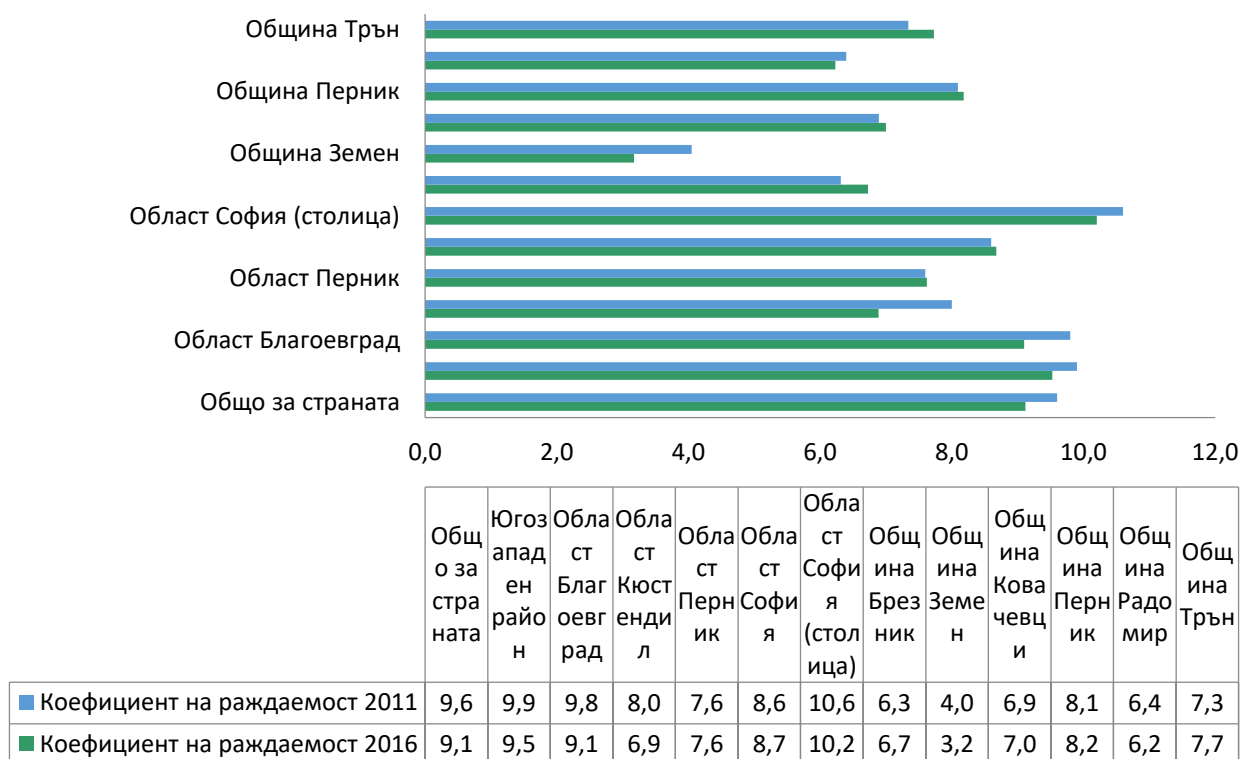
Таблица 16. Брой и прираст на населението в общините в област Перник в периода 2011-2016 г. (бр., %)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Изменение 2016/2011
Област Перник	131987	130240	128696	127048	125456	123770	-6.2
Брезник	6812	6662	6581	6492	6455	6391	-6.2
Земен	2717	2635	2582	2659	2610	2520	-7.3
Ковачевци	1596	1573	1582	1560	1760	1714	7.4
Перник	96145	95043	93890	92544	91240	90195	-6.2
Радомир	20631	20274	19985	19763	19322	18939	-8.2
Трън	4086	4053	4076	4030	4069	4011	-1.8

Източник: Национален статистически институт

Коефициентът на раждаемост в област Перник в периода намалява – тенденция, характерна за цялата страна. Намалението за област Перник е с 0,6‰, малко по-високо от средното за страната и за ЮЗР (0,4‰). През 2016 г. отрицателната тенденция е прекъсната и коефициентът на раждаемост на областно ниво се увеличава с 0,6‰ и достига стойността си от 2011 г. – 7,6‰. Въпреки това, областта е с една от най-ниските стойности на коефициента на раждаемост в рамките на ЮЗР (след област Кюстендил). В рамките на областта, с най-висок коефициент на раждаемост, но също по-нисък от средния за страната, към 31.12.2016 г. са общините Перник – 8,2‰ и Трън - 7,7‰.

Фигура 19. Коефициент на раждаемост през 2011 г. и 2016 г. (‰)

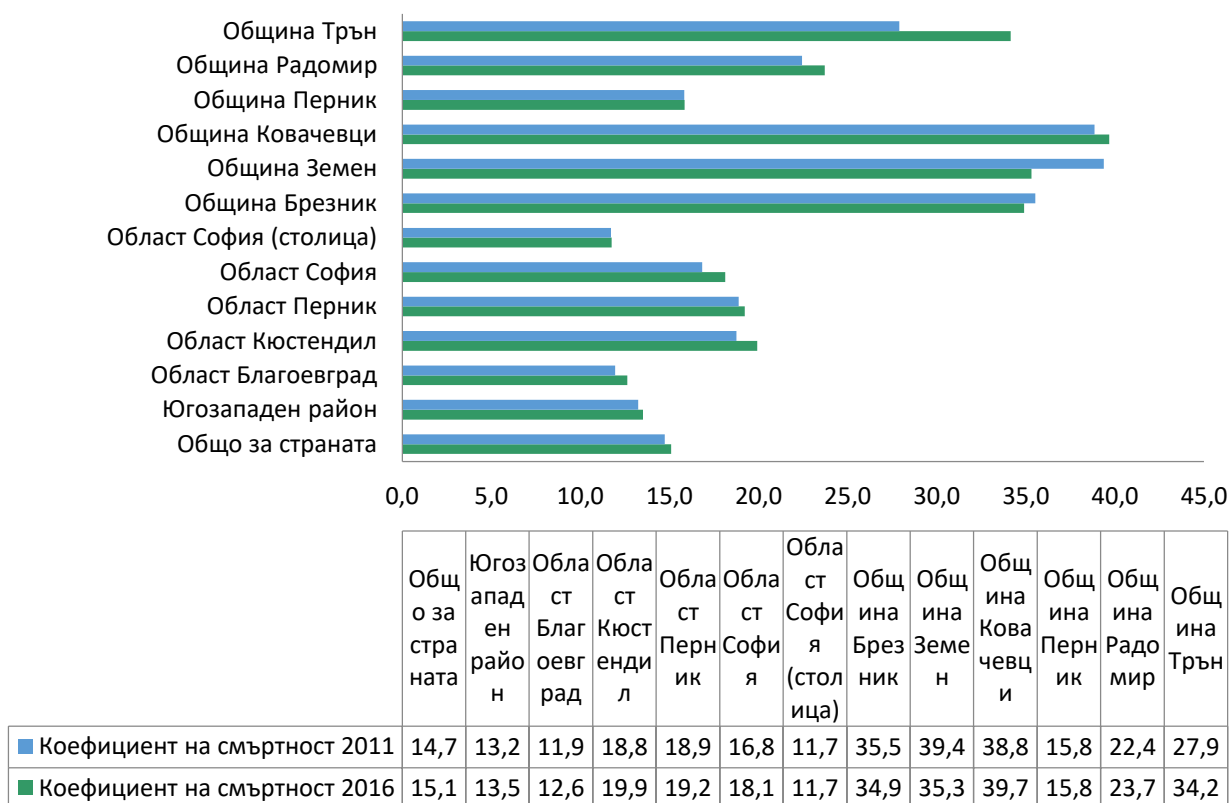

Източник: Национален статистически институт

Коефициентът на смъртност в областта в периода 2011-2016 г. варира в границите на 18,4‰ през 2013 г. до 19,4‰ през 2015 г., като през 2016 г. намалява с 0,2‰ на годишна база. Като цяло, за периода 2011-2016 г. коефициентът на смъртност нараства и средно за страната, както и средно за ЮЗР. Нарастването в областта е с 0,3‰ – най-ниско сред областите в ЮЗР, с изключение на област София (столица). Все пак, област Перник остава

с висок коефициент на смъртност в сравнение с областите в ЮЗР, най-високият след област Кюстендил.

Фигура 20. Коефициент на смъртност през 2011 г. и 2016 г. (‰)

Източник: Национален статистически институт

Основна причина за намаление броя на населението в областта е **отрицателният естествен прираст**, който през 2016 г. достига минус 11,6‰ и е по-висок от средния за страната (минус 6,0‰) и за района (минус 4,0‰). Все пак, през 2016 г., сравнено на годишна база, отрицателната стойност на коефициента на естествен прираст в областта намалява с 0,8‰. Сред областите в ЮЗР, в началото на разглеждания период област Перник е с най-нисък естествен прираст, докато във втората половина на периода област Кюстендил „изпреварва“ област Перник по този показател.

Таблица 17. Коефициент на естествен прираст в периода 2011-2016 г. (‰)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Общо за страната	-5.1	-5.5	-5.2	-5.7	-6.2	-6.0

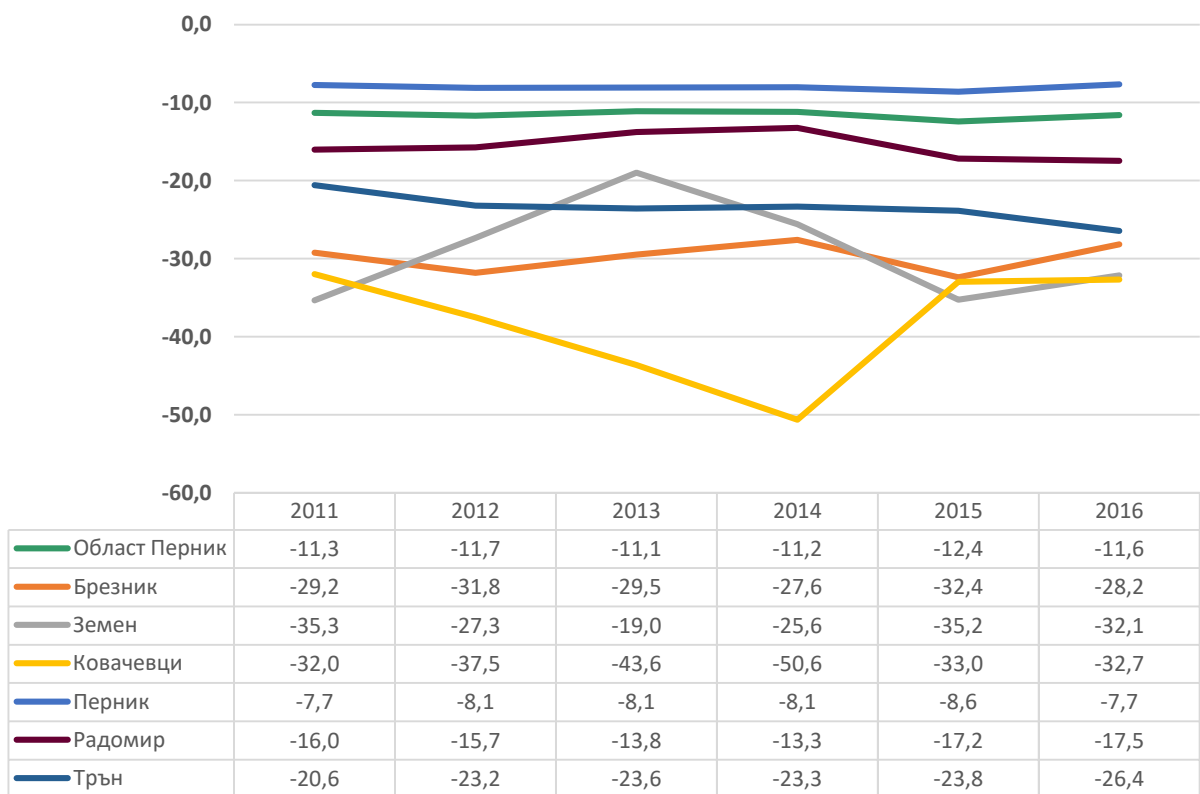
Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Югозападен район	-3.3	-3.7	-3.7	-3.6	-4.1	-4.0
Благоевград	-2.1	-2.6	-2.7	-3.6	-3.5	-3.5
Кюстендил	-10.8	-11.5	-11.4	-11.4	-12.2	-13.0
Перник	-11.3	-11.7	-11.1	-11.2	-12.4	-11.6
София	-8.2	-8.5	-8.2	-9.1	-9.7	-9.4
София (столица)	-1.1	-1.4	-1.5	-1.2	-1.7	-1.5

Източник: Национален статистически институт

В рамките на област Перник, в най-благоприятна позиция е община Перник, с естествен прираст минус 7,7‰ през 2016 г., като стойността е по-висока от средната за страната. С най-високи стойности на отрицателния естествен прираст са общините Ковачевци и Земен, следвани от общините Брезник и Трън. Като цяло, в общините Брезник, Земен, Ковачевци и Перник коефициентът нараства до 2014-2015 г., като след това спада и през 2016 г. се връща около стойностите от 2011 г. или малко по-ниско. В общините Радомир и Трън най-силното нарастване на коефициента е през 2015 г. и 2016 г.

Фигура 21. Коефициент на естествен прираст в общините в област Перник в периода 2011-2016 г. (‰)

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Източник: Национален статистически институт

Коефициентът на механичен прираст в област Перник в периода 2011-2016 г. е отрицателен и варира в границите на минус 0,1‰ през 2015 г. и минус 1,9‰ през 2016 г. В рамките на областта, положителен коефициент се наблюдава в по-малките общини - Ковачевци, Брезник, Трън и Земен (в някои от разглежданите години). Отрицателен и по-висок от средния за областта е механичният прираст в общините Перник и Радомир.

Таблица 18. Коефициент на механичен прираст в периода 2011-2016 г. (‰)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Общо за страната	-0.7	-0.3	-0.2	-0.3	-0.6	-1.3
Област Благоевград	-3.2	-3.2	-3.8	-4.5	-5.3	-4.5
Област Кюстендил	-3.2	-4.8	-7.8	-6.7	-3.2	-7.8
Област Перник	-1.6	-1.7	-0.8	-1.7	-0.1	-1.9
Област София	0.1	-1.1	-1.7	-2.7	5.6	-2.9
Област София (столица)	4.8	5.8	7.1	6.4	4.2	4.4
Община Брезник	5.6	9.3	17.2	13.9	26.6	18.2
Община Земен	11.0	-3.8	-1.5	54.5	16.5	-3.6
Община Ковачевци	20.7	22.9	49.3	36.5	146.6	5.8
Община Перник	-3.8	-3.5	-4.2	-6.5	-5.7	-3.9
Община Радомир	2.0	-1.9	-0.7	2.0	-5.6	-2.7
Община Трън	4.7	15.1	29.2	11.9	33.4	12.0

Източник: Национален статистически институт

Перспективата за влошаване на възрастовата структура в област Перник е видна и в показателя „**коефициент на възрастова зависимост**“ (отношение на населението на възраст под 15 и на 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години). В периода 2011-2016 г. коефициентът се влошава/нараства с 6,4% и достига 57,6%, като съответно се отдалечава и от целевата стойност, заложена в Областната стратегия за развитие – 51%. Тенденцията средно за страната и за ЮЗР също е към нарастване, в малко по-слаба степен – съответно с 5,9% и с 5,5%. На вътрешнорегионално ниво, към 31.12.2016 г. коефициентът на възрастова зависимост единствено в област Кюстендил е по-висок от този в област Перник.

Таблица 19. Коефициент на възрастова зависимост в периода 2011-2016 г. (%)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
--	------	------	------	------	------	------

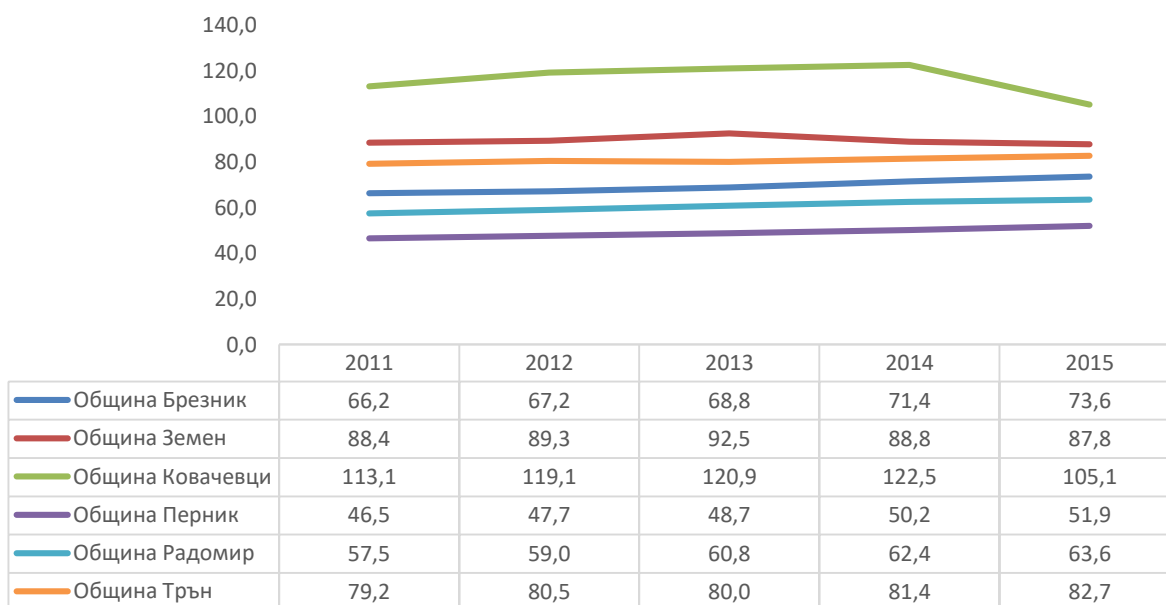
Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Общо за страната	47.5	48.7	50.0	51.2	52.4	53.4
Югозападен район	43.2	44.3	45.3	46.5	47.6	48.7
Благоевград	43.6	44.5	45.5	46.5	47.8	49.0
Кюстендил	53.8	55.4	57.2	59.1	60.7	62.1
Перник	51.2	52.4	53.6	55.1	56.7	57.6
София	51.8	52.8	54.1	55.2	56.0	57.0
София (столица)	39.8	41.0	42.0	43.1	44.3	45.3

Източник: Национален статистически институт

В рамките на област Перник, с много висок коефициент на възрастова зависимост е община Ковачевци – 105,1%, следвана от община Земен – 87,8% и община Трън – 82,7%, а с по-нисък от средния за страната коефициент е община Перник – 51,9%.

Фигура 22. Коефициент на възрастова зависимост в общините в област Перник в периода 2011-2016 г. (%)

Източник: Национален статистически институт

Отношението на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години в област Перник към 31.12.2016 г. е 38,8% - по-висок от средния за страната със 7% и от средния за района – с над 10%. В периода 2011-2016 г. коефициентът нараства – с 5% за 6-годишния период 2011-2016 г.; нарастването средно за страната е с 4%, а за ЮЗР – с 3,2%. Заложената в Областната стратегия за развитие стойност на коефициента

към 2020 г. е по-ниска от базовата (33,8%) и възлиза на 30%. Видно е, че в периода 2011-2016 г. област Перник върви в обратна посока (на нарастване на коефициента).

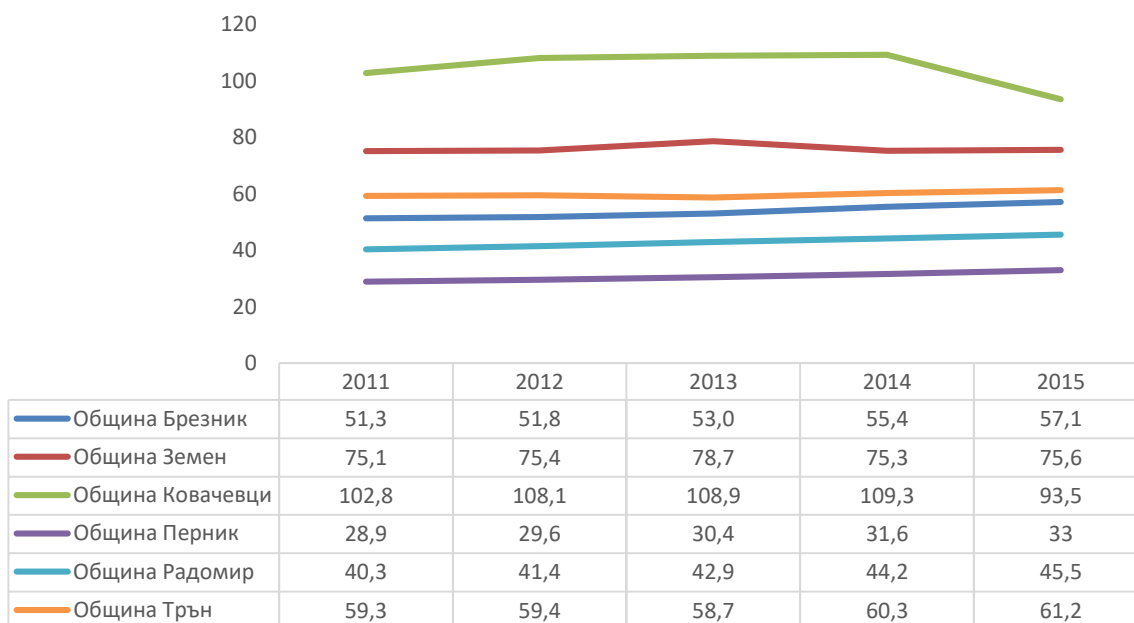
Таблица 20. Отношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години в периода 2011-2016 г.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Общо за страната	27.8	28.5	29.3	30.2	31.1	31.8
Югозападен район	24.9	25.4	26.0	26.7	27.5	28.1
Благоевград	23.5	24.0	24.7	25.6	26.5	27.5
Кюстендил	36.1	37.2	38.6	40.2	41.7	42.8
Перник	33.8	34.6	35.5	36.8	38.2	38.8
София	31.4	32.1	33.2	34.2	35.1	35.9
София (столица)	22.2	22.7	23.1	23.7	24.3	24.8

Източник: Национален статистически институт

И при този показател, с много високи стойности, по-високи от средните за областта и страната, са общините Ковачевци – 93,5% през 2016 г. и Земен – 75,6%.

Фигура 23. Отношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години в общините в област Перник в периода 2011-2016 г.

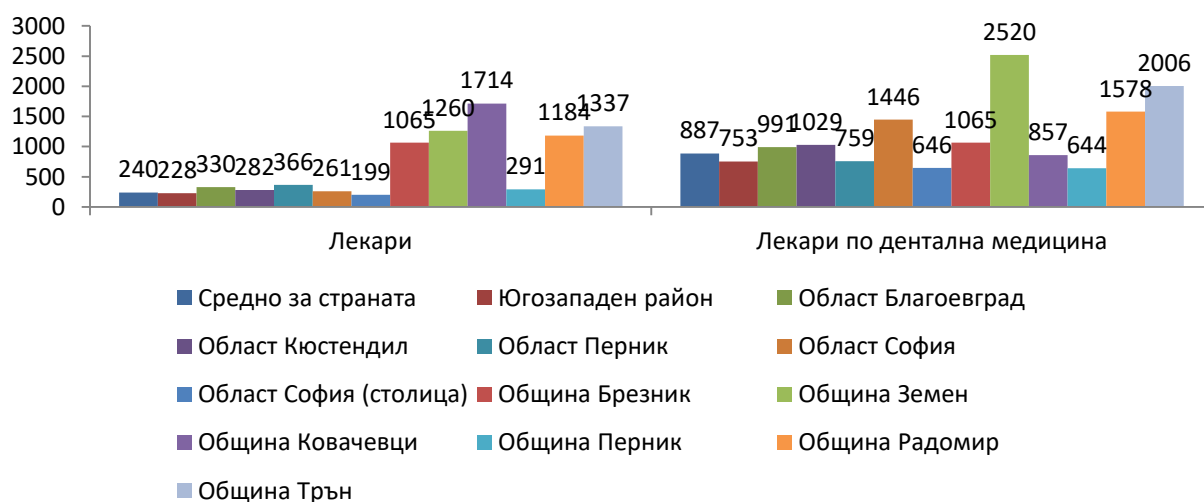
Източник: Национален статистически институт

Нивото на **системата за здравеопазване** в областта е сравнително ниско. Към 31.12.2016 г. на територията на областта функционират общо 38 здравни и лечебни заведения с общ капацитет 519 легла (92% от които в заведения за болнична помощ), което представлява около 1% от болничните легла общо в страната. В сравнимост, на 100 хил. души в областта се падат 419 легла, докато средно за страната този коефициент е 729,6 легла.

Населението на област Перник е сравнително ниско покрито от здравна инфраструктура - броят на лекарите в областта през 2016 г. е 338, като на 10 хил. души се падат 27,3 лекари в лечебните и здравните заведения при средно за страната съотношение – 41,6 лекари.

По показателя брой пациенти на лекар, областта е над средното за страната и за ЮЗР ниво – 366 пациенти на лекар при средно за страната – 240 и средно за ЮЗР - 228.

Фигура 24. Население на един лекар и на един лекар по дентална медицина към 31.12.2016 г. (бр.)

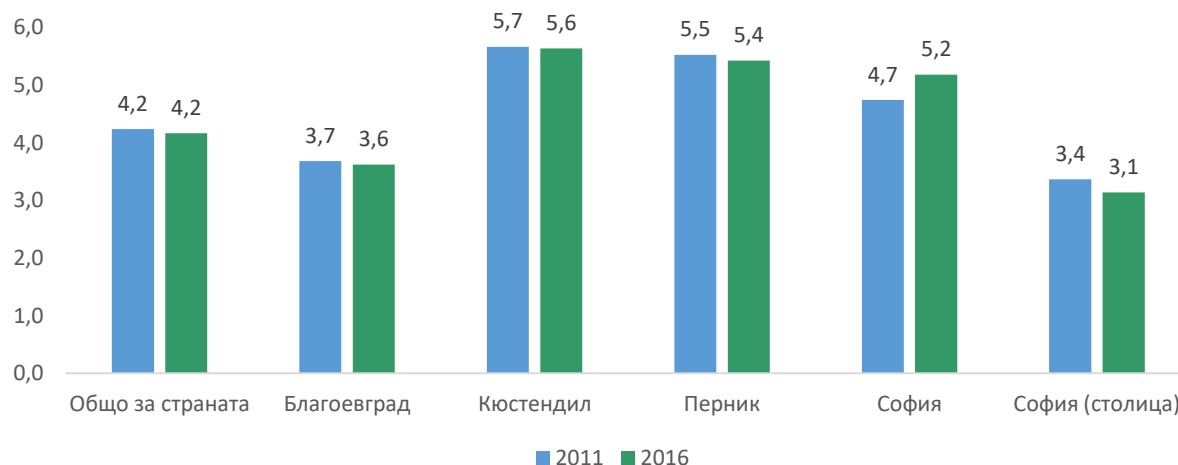

Източник: Национален статистически институт

Докато позицията на областта в рамките на ЮЗР дава сравнително лесен достъп до най-добрите в страната болнични заведения, това е ресурс, който не може да замени покритието на здравната система на местно ниво. На практика, във всички общини, с изкл. на община Перник, на един лекар се падат над 1000-1300 пациенти (в община Ковачевци цялото население се обслужва от 1 лекар).

Смъртността на 1000 души от населението под 65 г. през 2016 г. в област Перник възлиза на 5,4‰ и намалява с 0,1‰ в сравнение с 2011 г. Показателят е с по-висока стойност от средната за страната – 4,2‰ през 2016 г. и сред най-високите в ЮЗР (след област Кюстендил). Колебанията в стойностите на показателя са минимални и средно за страната, както и в рамките на ЮЗР.

Фигура 25. Смъртност на 1000 души от населението под 65 г. през 2011 г. и 2016 г. (‰)

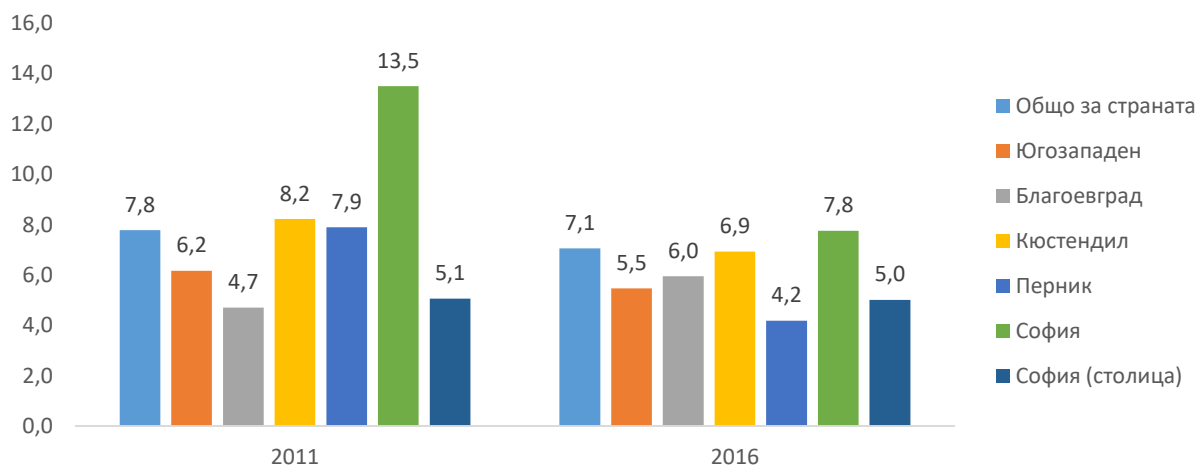

Източник: Национален статистически институт

Нивото на детска грижа в здравната система, от друга страна, е устойчиво по-добро от средното за страната.

Детската смъртност на 1000 новородени в периода 2011-2016 г. в област Перник намалява почти двойно – от 7,9‰ през 2011 г. на 4,2‰ през 2016 г. През 2011 г. стойността за област Перник е почти същата като средната за страната - 7,8‰, докато през 2016 г. детската смъртност на 1000 новородени в областта е по-ниска от средната за страната - 7,1‰ и средната за ЮЗР – 5,5‰ (най-ниска сред всички области в района).

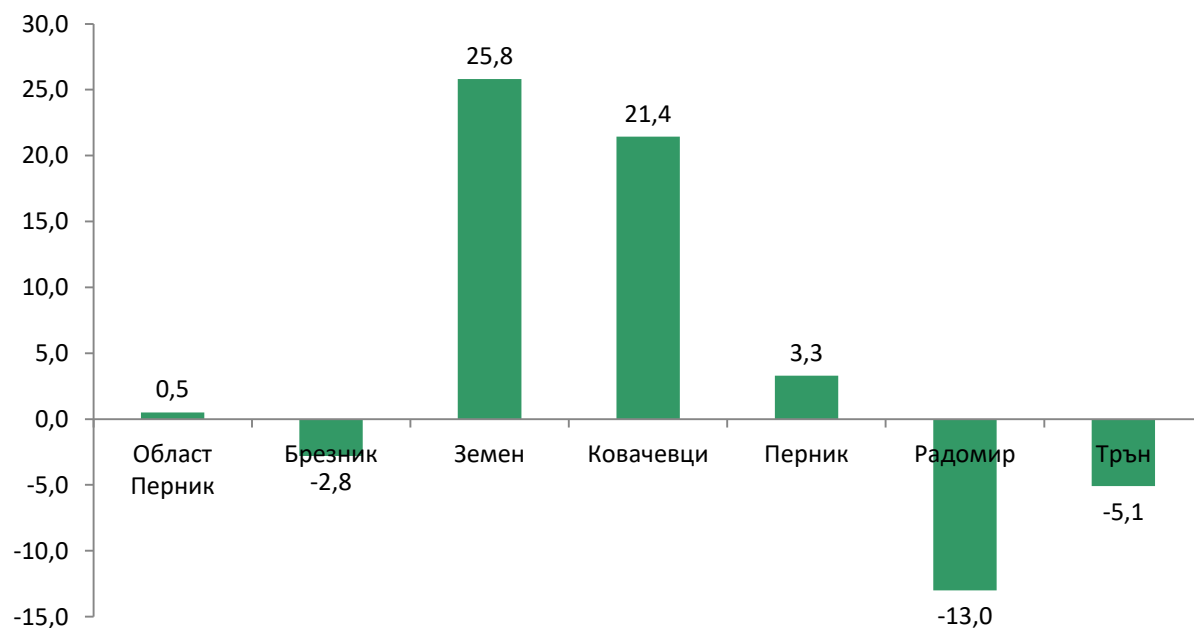
Фигура 26. Детска смъртност на 1000 новородени през 2011 г. и 2016 г.

Източник: Национален статистически институт

Системата от образователни институции в областта на ниво средно образование е сравнително добре развита: към 31.12.2016 г. на територията на областта работят 32 общообразователни училища, 9 професионални гимназии, 1 специално училище и 1 спортно училище. Основно инфраструктурата е съсредоточена в община Перник, но във всяка от общините в областта има поне едно общообразователно училище.

Фигура 27. Ученици в общообразователните училища в общините в област Перник – прираст 2016/2017 уч.г. спрямо 2011/2012 уч.г. (%)

Източник: Национален статистически институт

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

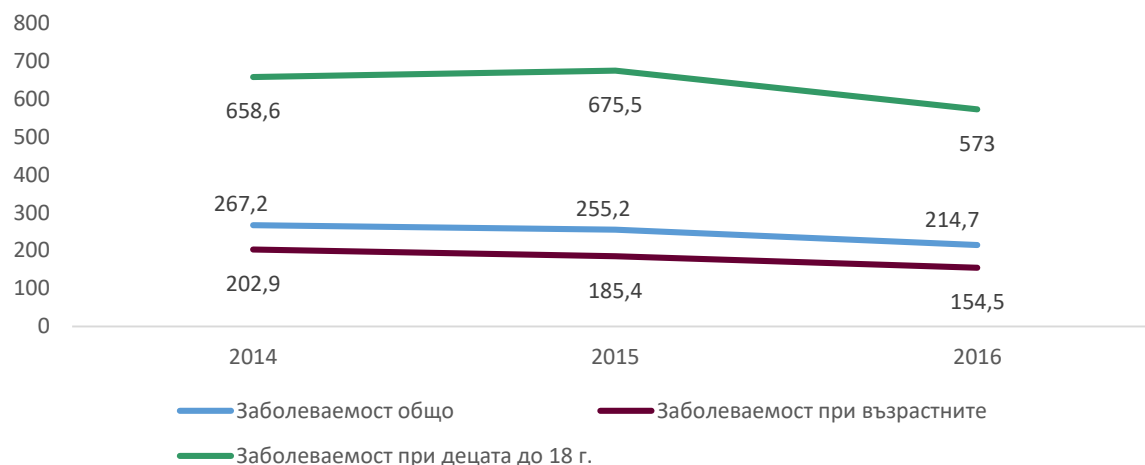
В периода 2011-2016 г. най-значително намаление на учащите в общообразователните училища се наблюдава в община Радомир, следвана от община Брезник и община Трън. Учащите в училища за придобиване на III степен професионална квалификация в областта също спадат с 30%.

Наличните места в детските градини в областта покриват почти 100% от нуждите на населението. В едно с тенденцията за застаряване на населението и обезлюдяване на малките общини, там се наблюдава наличие на повече места от деца, които ги посещават.

Училищното образование в област Перник се характеризира с по-добри от средните за страната показатели за включване и задържане на населението в образователния процес. През последните две години нетният коефициент на записване на населението в V–VIII клас постепенно се увеличава и през 2015 г. вече е малко над общия за страната – 78,3%. Относителният дял на второгодниците (0,7%) и на отпадналите от основно и средно образование (2,3%) е традиционно по-нисък от средните за страната нива. През повечето години учениците от областта постигат малко по-ниски от средните резултати на държавните зрелостни изпити по български език и литература. През 2016 г. средната оценка е „добър“ 4,06 при „добър“ 4,17 за страната. В същото време делът на неуспешно положили изпита в област Перник е 8,3% при 8,7% на национално ниво.

В сравнение с периода 2008-2011 г., **заболеваемостта от болести на дихателната система** в периода 2014-2016 г. и при децата, и при възрастните намалява.

Фигура 28. Заболеваемост на 1000 души от болести на дихателната система в област Перник в периода 2014-2016 г.

Източник: Национален статистически институт

През 2011 г. заболяемостта от болести на дихателната система при възрастните е 335 души на 1000, докато през 2016 г. 154,5 души от 1000 боледуват от болести на дихателната система. При децата до 18 г. показателят спада от 1232 души през 2011 г. на 573 души на 1000 през 2016 г. Здравните проблеми (болестите на дихателната система) не са толкова остър проблем, както през 2011 г. Може да се заключи, че проблемът не се задълбочава.

Културният живот в област Перник се характеризира с нисък интензитет. В съотношение с броя на местното население през 2015 г. област Перник регистрира втората най-ниска средногодишна посещаемост на театрите (83 посещения на 1000 души) след Велико Търново (71 посещения на 1000 души) при средно ниво за страната от 302 посещения на 1000 души. Посещаемостта на библиотеките намалява и е 2,2 пъти по-ниска от тази за страната – 583 посещения на 1000 души през 2015 г.

Позитивни тенденции се наблюдават единствено по отношение на броя на посещенията, регистрирани от музеите в областта. Те достигат 58 700 през 2015 г., което прави по 466 посещения на 1000 души, но посещаемостта все още е по-ниска от тази за страната – 664 посещения на 1000 души. Перник е една от петте области в страната, в които и през 2015 г. няма кино.

Достъпност

Към 31.12.2016 г. общата дължина на Републиканската **пътна мрежа** на територията на област Перник възлиза на 574 км и включва 15 км – автомагистрали, 80 км - пътища от I клас, 66 км - пътища от II клас и 413 км - пътища от III клас и пътни връзки при кръстовища

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

и възли. В периода 2011-2016 г. в статистическо отношение се наблюдава по-значително изменение през 2013 г. спрямо 2012 г. само по отношение на дължината на автомагистралите, което се дължи на пускането в експлоатация през 2013 г. на отсечката Долна Диканя – Дупница от автомагистрала „Струма“.

Гъстотата на пътната мрежа в област Перник е най-висока от областите в ЮЗР – 243 км/1000 кв.км. По-висока свързаност в страната се наблюдава единствено в област Габрово.

Таблица 21. Дължина на републиканската пътна мрежа в област Перник в периода 2011-2016 г. (км)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Пътища общо	568	567	576	576	577	574
Автомагистрали	10	9	17	17	17	15
Първокласни	80	80	79	79	80	80
Второкласни	66	66	66	66	66	66
Третокласни пътища и пътни връзки при кръстовища и възли	412	412	414	414	414	413

Източник: Национален статистически институт

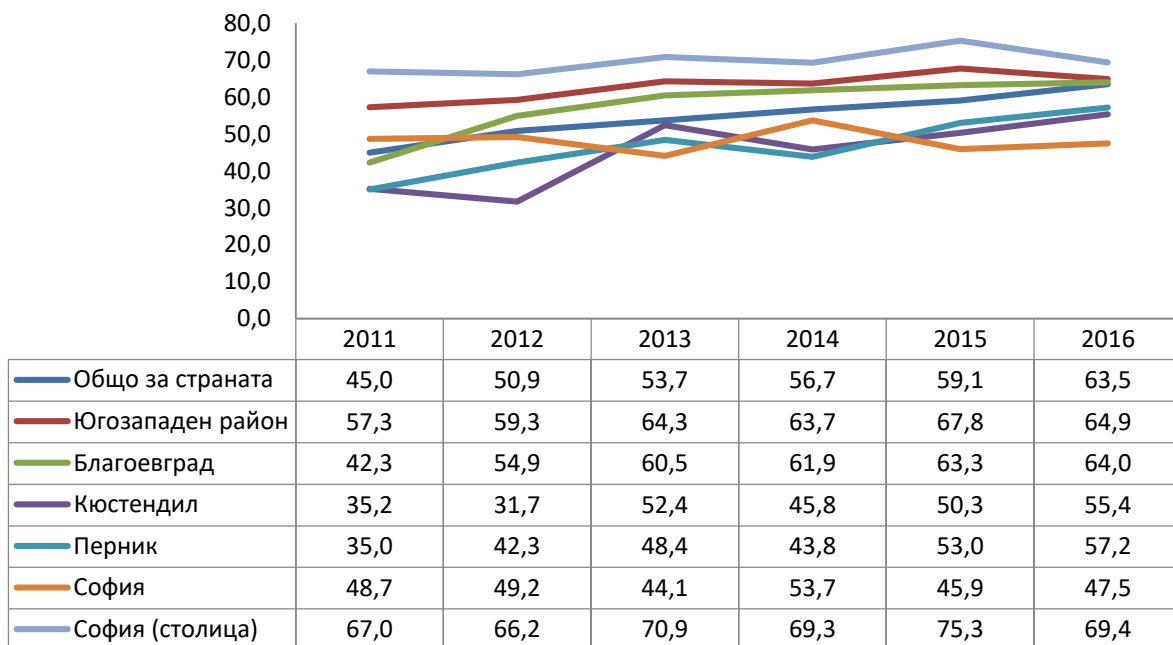
По данни на АПИ за 2015 г. в добро състояние са 49,2% от пътищата в обхвата на РПМ в област Перник, като показателят е без особено изменение спрямо предходната година (49,5%). Откриването на автомагистрала „Люлин” (19 км) през 2011 г. и на Лот 1 от автомагистрала „Струма“ (16 км) през 2013 г. повишиха значително нивото на транспортна обслуженост в областта. Гъстотата на пътища от висок клас е 40 км/1000 кв.км.

Съгласно последни статистически данни за 2016 г., делът на автомагистралите и пътищата първи клас в пътната мрежа на областта е 16,6%, на пътищата втори клас – 11,5%. Третокласните пътища съставляват най-голям дял – 72% от републиканската пътна мрежа в област Перник (намаление с 0,5% спрямо 2011 г.)

В периода 2011-2016 г. делът на домакинствата с достъп до широколентов интернет в област Перник нараства с 22,2% и към 31.12.2016 г. 57,2% от домакинствата в областта са осигурени с широколентова интернет връзка. Въпреки бързите темпове на нарастване – с 5-6% годишно, областта изостава от средното за страната и за ЮЗР ниво – съответно 63,5% и 64,9% през 2016 г., като това се дължи предимно на изключително голямото покритие на

ширококоленов достъп в столицата. На вътрешнорегионално ниво, в по-неблагоприятна позиция от област Перник са областите Кюстендил и Софийска.

Фигура 29. Дял на домакинствата с ширококоленов достъп до интернет в периода 2011-2016 г. (%)

Източник: Национален статистически институт

Много е важно да се отбележат разликите на ниво общини – в общините Ковачевци, Земен и Трън интернет покритието е ниско – това са територии в рамките на областта, почти откъснати от технологиите, което в перспектива пречи да бъдат посрещнати бъдещите предизвикателства и възможности, като електронно здравеопазване, застаряващо население, образование, електронно управление и информираност.

Околна среда

Основните статистически показатели за **обслуженост на населението от екологична инфраструктура** в област Перник се запазват на близки нива в периода 2011-2016 г.

Делът на населението от областта, свързано с обществено водоснабдяване, нараства с 0,2% и към 31.12.2016 г. възлиза на 98,5%. Въпреки това, стойността е по-ниска от средната за страната и за ЮЗР - 99,3%. Населението, свързано с обществена канализация достига 78,8% през 2016 г. – показателят средно за страната е по-нисък – 75,7%, а за ЮЗР – по-висок –

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

89,7%. Високата урбанизация на област Перник създава предпоставки за по-лесното свързване на голяма част от населението с канализационната мрежа. През 2015 г. и 2016 г. на територията на областта няма население с режим на водоснабдяване.

Делът на обслужваното от системата за организирано сметосъбиране население в областта е на относително добро ниво – 99,4% към 31.12.2016 г., но все пак, под средното за страната и района ниво.

Таблица 22. Обслуженост на населението от екологична инфраструктура през 2011 г. и 2015 г. (%)

	2011				2016			
	Население, свързано с обществено водоснабдяване	Население на режим на водоснабдяване	Население, свързано с обществена канализация	Дял на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране - %	Население, свързано с обществено водоснабдяване	Население на режим на водоснабдяване	Население, свързано с обществена канализация	Дял на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране - %
Общо за страната	99.2	3.0	74.1	98.9	99.3	2.1	75.7	99.7
Югозападен	99.1	0.8	88.2	99.3	99.3	1.3	89.7	100.0
Благоевград	95.7	0.0	77.7	98.7	96.2	0.0	81.0	99.0
Кюстендил	99.5	0.0	75.2	98.7	99.4	1.0	75.0	98.7
Перник	98.3	1.2	78.9	99.1	98.5	0.0	78.8	99.4
София	99.1	6.2	75.0	96.8	99.3	11.0	77.0	99.7
София (столица)	100.0	0.0	95.6	100.0	100.0	0.0	96.4	100.0

Източник: Национален статистически институт

Въздух

Основен екологичен проблем за областта е замърсяването на атмосферния въздух с ФПЧ10 и серен диоксид. През 2016 г. качеството на атмосферния въздух в град Перник е нарушено по показател ФПЧ10, ФПЧ2,5 и серен диоксид.

През 2016 г. в АИС-Перник център при регистрирани 352 бр. средноденонощни данни по показател ФПЧ10, 55 броя от тях превишават средноденонощната норма от 50 мкг/м3. Регистрираните превишения са с 20 броя над допустимите 35 бр. превишения на СДН.

Спазена е средногодишната норма по показател ФПЧ10, като при норма 40 мкг/м3 е отчетено 34,9 мкг/м3.

През 2016 г. в пункт Църква са регистрирани 344 бр. данни /средноденонощни/ по показател ФПЧ10. Регистрирани са 55 броя превишения на средноденонощната норма на ФПЧ10, които са с 20 бр. повече от определените в Наредба № 12. Средногодишната норма за ФПЧ10 не е нарушена, като е отчетена стойност от 38,1 мкг/м3.

Броят на регистрираните превишения в двата пункта по показател ФПЧ10 през 2016 г. са по-малко от регистрираните през 2015 г. Прави впечатление двойно намаленият брой на превишенията, регистрирани в АИС. Въпреки това и през 2016 г. не е постигнато съответствие с установените норми в Наредба № 12 за нивата на ФПЧ10.

Не може да не се отбележи факта, че от влизане в сила на Наредба № 12 през 2010 г., през 2016 г. за пръв път не е нарушена средногодишната норма по показател ФПЧ10 в АИС и в пункт Църква.

За периода 2007 – 2016 г., максимален процент превишения на нормата за общ прах има през 2012 г. Следва намаляването му през 2013-та, 2014-та, а през 2015-та се наблюдава покачване с по-малко от 1 %. През 2016 г. стойностите с превишения са под 40%.

По показателя серен диоксид, състоянието на атмосферния въздух леко се влошава по отношение на СДК през 2016 г. спрямо предходните две. През зимния период са регистрирани превишения по показател серен диоксид, поради неблагоприятна метеорологична обстановка - гъста и неразсейваща се мъгла. Зимният сезон е най-неблагоприятен за качеството на въздуха, тъй като е най-голям процентът на тихото време и най-голям броят на дните с мъгли, както и ниското количество слънчева радиация, което обуславя турбулентен топлинен поток. Всички тези фактори водят до задържане на замърсителите от местни източници в приземния въздушен слой.

Значителен принос за наднормените емисии на серен диоксид в гр.Перник има битовият сектор, в който за отопление се използват основно твърди горива. Превишенията по показател ФПЧ10 имат силно изразен сезонен характер и са предимно през отоплителния сезон.

През сухия период от годината източник на замърсяване на атмосферния въздух с ФПЧ10 са откритите минни находища и депата на ТЕЦ Република.

Съгласно Наредба №12/15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, средно часовата норма на азотния диоксид не трябва да бъде превишавана повече от 18 пъти в рамките на една календарна година. Резултатите от изследванията показват, че СЧК за азотен диоксид достигат наднормени стойности 84 пъти в пункт I и 40 пъти в пункт II. Максималната средночасова концентрация за годината е $439 \mu\text{g}/\text{m}^3$ при норма $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$ и е измерена в пункт I през месец юли.

Нивото на горен оценъчен праг, което за средночасовата норма на азотния диоксид е $140 \mu\text{g}/\text{m}^3$, е превишено 480 пъти в пункт I и 193 пъти в пункт II. Броят превишения на горния оценъчен праг спрямо 2015 г. се е увеличил шесткратно в пункт I и двукратно в пункт II.

Серният диоксид се формира основно при изгаряне на горива с високо съдържание на сяра (при използването на природни горива в ТЕЦ, битови източници), като втори антропогенен фактор са металургията и химическата промишленост. При анализа на източниците от РИОСВ-Перник, като основни замърсители са идентифицирани битовото отопление (на твърдо гориво) и ТЕЦ Република към Топлофикация Перник ЕАД. Замърсяването на въздуха с фини прахови частици се дължи основно на транспортните дейности (вкл. замърсените и лошо поддържани пътища) и изгарянето на твърди горива в бита. Ниската степен на газификация и сравнително скъпите отоплителни алтернативи (ток и парно), в комбинация с икономическия срив в региона означават, че все повече домакинства избират твърдите горива (въглища, брикети, дърва) за отопление и тази тенденция ще остане стабилна. Фините прахови частици от този тип горене се изпускат на малка височина и влиянието им върху качеството на въздуха е пропорционално по-високо.

Емисиите на вредни вещества не са единствения фактор, който влияе на качеството на въздуха. Степента на разсейване на замърсения въздух е вторият ключов фактор, като атмосферните условия в област Перник са особено неподходящи за локализация на големи замърсители, основно поради безветрието или наличието на вятър с ниска скорост (води до натрупване на замърсителите), характерните за областта температурни инверсии (които

препятстват транспортирането на замърсителите във височина), както и нестабилната атмосфера поради високата отрицателна стойност на температурния градиент по височина.

Качеството на въздуха е сред най-острите проблеми на областта, като Перник все още е на едно от първите места в страната по нива на замърсяване.

Води

В териториалния обхват на РИОСВ – Перник попадат горното и средно поречие на главната река Струма от изворите до вливането на притока ѝ река Рилска, /включително и всички нейни притоци/, като част от територията на Западнобеломорски район за управление на водите.

На база на получените резултати от проведения мониторинг е направена оценка на екологичното и химично състояние на повърхностните водни тела, в териториалния обхват на РИОСВ – Перник. За 2016 г. могат да се направят следните изводи:

За поречие Струма:

- Оценени в отлично екологично състояние са 18 повърхностни водни тела
- Оценени в добро екологично състояние/добър потенциал са 11 повърхностни водни тела
- Оценени в умерено екологично състояние/умерен потенциал са 20 повърхностни водни тела
- Оценени в лошо екологично състояние/лош потенциал са 3 повърхностни водни тела
- За 3 повърхностни водни тела от категория „реки” не е извършван мониторинг през 2016 г.

Повърхностните водни тела от категория „езера” в поречие Струма в обхвата на РИОСВ – Перник през 2016 г. са оценени както следва:

- Оценено в максимален потенциал е 1 повърхностно водно тяло
- Оценени в добро екологично състояние/добър потенциал са 5 повърхностни водни тела
- Оценени в умерен потенциал са 2 повърхностни водни тела

→ За две повърхностни водни тела от категория „езера” не е извършван мониторинг през 2016 г.

В поречие Струма няма повърхностни водни тела в лошо химично състояние през 2016 г. Най-честите отклонения в стандартите за качество и нормите за добро екологично състояние по отделните показатели и елементи за качество от проведения мониторинг на повърхностни води през 2016 г. са свързани с отклонения по:

- Азот-съдържащи показатели – амониев азот, нитратен азот, нитритен азот, общ азот;
- Фосфор-съдържащи показатели – ортофосфати и общ фосфор;
- Биологичните елементи за качество – Макрозообентос и Фитобентос.

Като най-значителна причина за състоянието на реките, оценени в лошо състояние по физикохимични параметри (превишения по показатели: БПК₅, електропроводимост, нитритен азот, общ фосфор и др.), се явяват източниците на дифузно замърсяване /населени места без изградена канализация, замърсяване с отпадъци и др./

За териториалния обхват на ЗБР заустванията от ГКМ под и над 2000 е.ж. са основният точков източник на замърсяване. Като най-значим индустриален източник са идентифицирани отраслите: производство на строителни материали, хранително-вкусова промишленост и текстилна промишленост. Заустванията от животновъдство и риборазвъждане не се явяват значими точкови източници на замърсяване в териториалния обхват на ЗБР.

По поречие Струма големи точкови източници – потенциални замърсители на водите на р. Струма са следните обекти: Стомана Индъстри АД, гр. Перник, Колхида Метал АД, гр. Перник, Мини открит въгледобив ЕАД, гр. Перник. На тези обекти, както и на останалите индустриални предприятия в областта, се осъществява превантивен и текущ контрол, както и емисионен контрол на състоянието на отпадъчните води. Задължително два пъти годишно се вземат водни проби и при констатиране на превишения на нормите се прилагат административно - наказателни мерки.

Водното тяло, обособено в поречие Ерма, разположено на наша територия е тип R2 – планински реки. През 2016 г. състоянието на тялото е мониторирано в два пункта: р. Ерма при с. Стрезимировци и р. Ерма след гр. Трън. Отбелязват се традиционно замърсяване с

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

биогенни вещества, проявяващи се като висока концентрация на нитратен азот, като N-NO₃, общ азот, като N, общ фосфор, като P и ортофосфати. Няма натоврване с приоритетни вещества, тежки метали или пестициди.

Водосборът на река Ерма не попада в уязвима зона, съгласно Заповед № РД 146/ 25.02.2015 г. на Министъра на околната среда и водите за определяне на водите, които са замърсени, застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници и уязвимите зони, в които водите се замърсяват с нитрати от земеделски източници.

Всички 17 подземни водни тела на територията на РИОСВ Перник са оценени в добро химично състояние през 2016 г., както и през предходните 3 години.

По отношение поддържането на проводимостта на речните легла в границите на урбанизираните територии, общините полагат значителни усилия за почистването им, но липсата на достатъчен финансов ресурс не позволява извършването на дейности в необходимия пълен обем. Това увеличава риска от възникване на аварии с евентуални негативни последици. Обърнато е внимание на кметовете на населени места за засилване контрола върху реките в урбанизираните и близките до тях територии, както и за възможностите за финансиране на превантивни и неотложни възстановителни дейности по реда на Правилника за организацията и дейността на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет.

На територията на областта има един язовир („Студена”), предназначен за питейно-битово и промишлено водоснабдяване, с общ обем 25.2 млн. куб. м.

Основни източници на замърсяване се явяват източниците на дифузно замърсяване. От тези, един от най-значителните представляват населените места, без или с лошо поддържани канализационни системи (поради течове), основно на форми на азот и фосфор (както и общо органично натоварване). Животновъдството, вкл. дейностите за компостиране и използване на органични торове, са друг източник на азот и фосфор. Други значими източници на замърсяване са автомобилният и железопътен транспорт (нефтопродукти и въглеводороди), както и практиката да се изхвърлят твърди битови отпадъци на нерегламентирани сметища.

Основни емитери на отпадъчни води и подлежащи на специален контрол в областта са Стомана Индъстри АД, Радомир-Метал Индъстрийз, Галко АД (Радомир), Колхида Метал

АД (Перник), Топлофикация Перник, Рекоул АД (Перник), Мини открит въгледобив ЕАД (Перник) и т.н., селищна канализация на агломерации без изградени селищни ПСОВ (кв. „Варош“, Перник, гр. Брезник) и др.

Почви

През 2016 г. на територията на РИОСВ-Перник няма регистрирани случаи на замърсяване на площи в резултат употребата на пестициди, както и с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти.

За ограничаване на развитието на процеса на вкисляване при обработваемите почви е необходимо прилагане на подходящи модели на торене. При изоставените терени се налага ограничаване на процесите на ерозия, прилагане на стопански решения за увеличаване на почвеното плодородие и извършване на варуване съобразно конкретните условия на засегнатите площи.

На територията на Пернишка област екологично замърсените земи с цинк и олово, съгласно ПМС № 50/10.03.1993г. (ДВ бр. 24/ 26.03.1993г.), са общо 2 500 дка, разпределени както следва: кв. „Църква” гр. Перник – 1500 дка; с. Кралев дол – 500 дка; кв. „Калкас” гр. Перник - 500д ка. Като източник на замърсяването е посочена „Стомана” – АД, гр. Перник.

Предвид резултатите от провеждания почвен мониторинг от РИОСВ-Перник по широк спектър от показатели, действащото законодателство, провежданите дейности, включващи превантивен, текущ и последващ контрол на производствени обекти и на оператори с издадени комплексни разрешителни, както и при реализация на проекти за рекултивация, дават основание да се даде положителна оценка за състоянието на почвите в областта.

Населени места, в които не е въведена система за събиране и транспортиране на битови отпадъци:

- Община Перник – няма
- Община Брезник – с. Билинци, няма жители
- Община Радомир - няколко махали и улици в гр.Радомир не са обхванати в системата за сметосъбиране
- Община Трън – с. Къшле, няма жители
- Община Земен – с. Раянци, няма жители

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

→ Община Ковачевци – няма.

Новото за област Перник „Регионално депо за неопасни отпадъци „Тева“ за общините Перник, Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир и Трън“, разположено на територията на община Перник, е въведено в експлоатация с Разрешение за ползване № СТ-05-2612/29.12.2015 г. и приема отпадъци за третиране от средата на м.януари 2016 г. След провеждане на процедура по Закона за обществени поръчки за избор на оператор като такъв е избрано ДЗЗД „Регионално депо-Перник 2015“.

През м.февруари 2016 г. със заповед на директора на РИОСВ-Перник са спрени от експлоатация шестте общински депа от област Перник. Предстои тяхната рекултивация след изготвяне и одобряване на съответни проекти.

В очакване на решение е съществуващият проблем с липсата на съвременно съоръжение за третиране на производствените отпадъци от дейността на ТЕЦ „Република“ на „Топлофикация-Перник“ АД, гр.Перник.

Защитени зони

Областта е в съседство с два от най-големите природни паркове в страната (Витоша и Рила), като са създадени подходящият брой защитени територии за съхраняване на биоразнообразието. Не се отчита загуба или намаляване на природни местообитания и видове растения и животни, обект на опазване. В рамките на областта са включени както обекти по Закона за защитените територии, така и по Натура 2000.

На територията на областта са разположени следните защитени територии:

- Острица – поддържан резерват
- Белите кладенци – защитена местност
- Голо бърдо - находище на муховидна пчелица – защитена местност
- Лялинци – защитена местност
- Чокльово блато – защитена местност
- Пещера Духлата – природна забележителност
- Ждрелото на р. Ерма – природна забележителност

→ Находище на див божур – м. Янковец – природна забележителност

→ Вековна дъбова гора – м. Янковец – природна забележителност

→ Природен парк „Витоша“

През 2016 г. е в процедура обявяването на нова защитена територия - защитена местност „Кашкаваля“ за опазване на шест растителни вида: Скален равнец, Жълт равнец, Сръбски еделвайс, Златна раменка, Овчовидна власатка, Стоянова власатка, в землището на с. Долна Диканя, община Радомир, област Перник.

Защитени зони от Национална екологична мрежа Натура 2000:

→ Витоша Категория: защитена зона по Директивата за птиците

Местоположение:

1. Област: Перник, Община: Перник, Населено място: гр. Перник, с. Боснек, с. Кладница, с. Рударци, с. Чуйпетлово; 2. Област: Перник, Община: Радомир, Населено място: с. Горна Диканя

→ Мещица Категория: защитена зона по Директивата за птиците

Местоположение: 1. Област: Перник, Община: Брезник, Населено място: с. Бабица, с. Велковци, с. Гоз, с. Сопица; 2. Област: Перник, Община: Перник, Населено място: с. Вискяр, с. Витановци, с. Мещица, с. Радуй, с. Расник

→ Ноевци Категория: защитена зона по Директивата за птиците

Местоположение: 1. Област: Перник, Община: Брезник, Населено място: с. Бегуновци, с. Брезнишки извор, с. Гигинци, с. Кошарево, с. Кривонос, с. Непразненци, с. Ноевци, с. Ребро, с. Садовик, с. Слаковци, с. Станьовци; 2. Област: Перник, Община: Земен, Населено място: с. Беренде; 3. Област: Перник, Община: Ковачевци, Населено място: с. Слатино; 4. Област: Перник, Община: Перник, Населено място: с. Лесковец, с. Планиница, с. Селищен дол, с. Ярджиловци

→ Руй Категория: защитена зона по Директивата за птиците

Местоположение: Област: Перник, Община: Трън, Населено място: гр. Трън, с. Банкя, с. Берайнци, с. Богойна, с. Бусинци, с. Бутроинци, с. Велиново, с. Врабча, с. Вукан, с.

Главановци, с. Джинчовци, с. Ездимирци, с. Забел, с. Зелениград, с. Лешниковци, с. Ломница, с. Лялинци, с. Милославци, с. Мракетинци, с. Насалевци, с. Парамун, с. Радово, с. Рани луг, с. Реяновци, с. Слишовци, с. Стрезимировци, с. Студен извор, с. Туроковци, с. Филиповци, с. Цегриловци, с. Ярловци.

Показатели за мониторинг на интеграцията на глобалните екологични въпроси

С цел **мониторинг на интеграцията на глобалните екологични въпроси** в стратегическите документи за регионално развитие, съгласно Практически насоки на МРРБ за интеграция на глобалните екологични цели в процеса на актуализация на Областните стратегии за развитие (м.септември 2010 г.), в АДИ на ОСР е проследено актуалното състояние на индикаторите, обединени под общото наименование „глобални екологични индикатори“. С тези индикатори се отчитат резултатите от прилагането на трите Конвенции на ООН от Рио де Жанейро - съответно за биоразнообразието, промените в климата и опустиняването и проследяването им дава информация за състоянието на околната среда в областта.

Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти)

Информационната осигуреност на индикатора е по данни от проекта CORINE Landcover (Земно покритие). Проект CORINE Земно покритие (Corine Land Cover) се изпълнява по унифицирана за страните от Европа методика на всеки 6 години. Изпълнителната агенция по околна среда е отговорният респондент за България. Към момента последната му реализация е с изходни данни от спътникови снимки към 2012 г. (информация от разработения Анализ на промените и тенденциите на индикаторите, отчитащи прилагането на Конвенциите от Рио за периода 2012-2015 г.)

Стойността на индикатора за област Перник е 5,78% - по-висока от средната за страната (4,79%) и една от най-високите в ЮЗР – след област София (столица) – 20,69%.

На ниво община в рамките на област Перник най-голям е относителният дял на антропогенно натоварените територии в община Перник – 14,68% и община Радомир – 6,61% (по-високи от средните за областта), а с най-ниски стойности е индикаторът в

общините Трън – 1,36%, Земен – 2,27% и Ковачевци – 2,77%. Антропогенно натоварените територии в община Брезник заемат 3,5% от територията на общината.

Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии

Актуалните стойности на индикатора са пресметнати с използването на геопространствената база данни за България на проекта Corine Land Cover 2012 (информация от разработения Анализ на промените и тенденциите на индикаторите, отчитащи прилагането на Конвенциите от Рио за периода 2012-2015 г.) Съотношението между урбанизираните, земеделските и горските територии за област Перник е 5,78%:41,39%:52,21%. Делът на урбанизираните територии е по-висок от средния за ЮЗР (4,48%) и средния за страната (4,79%); делът на земеделските територии е по-висок от средния за района (31,09%), но по-нисък от средния за страната (51,8%), а при горските територии – съотношението е обратното (63,97% за ЮЗР и 42,41% за страната). В границите на област Перник най-много са земеделските територии в община Радомир – 53,29% и в община Брезник – 50,78%, горските – в община Трън (70,88%) и в община Земен (66,5%) и урбанизираните – в общините Перник – 14,68% и Радомир – 6,61%.

Таблица 23. Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии в област Перник

Страна, Район, Област, Община	Отн. дял на урбанизирани територии (%)	Отн. дял на земеделски територии (%)	Отн. дял на горски територии (%)
България	4.79%	51.80%	42.41%
Югозападен район	4.48%	31.09%	63.97%
Област Перник	5.78%	41.39%	52.21%
Брезник	3.50%	50.78%	45.56%
Земен	2.27%	31.23%	66.50%
Ковачевци	2.77%	47.93%	45.62%
Перник	14.68%	39.84%	44.31%
Радомир	6.61%	53.29%	39.67%
Трън	1.36%	27.62%	70.88%

Източник: Проект Corine Land Cover 2012

Емисии на парникови газове (приравнени към CO₂ еквивалент) на жител от населението

Данните за емисиите в атмосферата на национално ниво се поддържат от Изпълнителната агенция по околна среда. ИАОС изготвя ежегодни национални доклади за инвентаризация на емисиите на парникови газове по източници и поглътители.

Данните за общите емисии за 2015 г. са представени по-долу в частта, отнасяща се до отчитане на индикаторите по Стратегия „Европа 2020“ – индикатор „Недопускане увеличаване нивата на парникови газове (GHG) извън обхвата на ЕСТЕ с повече от 20% до 2020 г. спрямо 2005 г. (Съкращаване на емисиите на CO₂)“.

Отнесени към човек от населението за страната, емисиите на парникови газове за 2015 г. са 8,5 т. CO₂-екв./ч, като се регистрира нарастване с 0,5 т. CO₂-екв./ч спрямо 2014 г. Въпреки това стойността е близка до средногодишната за този показател от средата на 90-те години на 20-ти век до днес.

Следва да се отбележи, че изчисленията на емисиите на парникови газове се извършват на национално ниво и ИАОС не разполага с данни за районите от ниво 2 и областите, поради което отчитане на динамиката на индикатора на тези териториални нива не може да бъде извършено.

Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение

Към края на 2016 г. дълготрайните материални активи с екологично предназначение в област Перник възлизат на 112 999 хил. лв., като на годишна база се регистрира нарастване от 0,2%, по-ниско от средното за страната и ЮЗР – съответно 8,4% и 10%. Нарастването на разходите за ДМА с екологично предназначение в областта спрямо 2011 г. е значително - с 85,4%. Въпреки това, към края на 2016 г. в област Перник се намират едва 1,2% от дълготрайните материални активи с екологично предназначение в страната и 6% от дълготрайните материални активи с екологично предназначение в района, с което областта се нарежда на последно място сред останалите области в ЮЗР.

Таблица 24. Наличност на дълготрайни материални активи с екологично предназначение за периода 2011-2015 г. (хил. лв., %)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Прираст 2016/2011	Прираст 2016/2015
<i>България</i>	4696299	4948477	5871089	6616984	8343100	9045451	92.6	8.4
Югозападен	1655734	1234808	1676198	1403631	1707895	1879077	13.5	10.0
Благоевград	104228	112601	143684	146610	184418	185714	78.2	0.7
Кюстендил	84845	96557	107819	128078	141663	187083	120.5	32.1
Перник	60963	61431	103938	96038	112790	112999	85.4	0.2
София	256145	284789	322665	361227	459199	585139	128.4	27.4
София (столица)	1149553	679430	998092	671678	809825	808142	-29.7	-0.2

Източник: Национален статистически институт

Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение на човек от населението

Наличността на ДМА с екологично предназначение на човек от населението в област Перник през 2016 г. възлиза на 913 лв. Стойността за област Перник е по-висока от средната за района (888,3 лв. на човек през 2016 г.), но по-ниска от средната за страната (1273,7 лв. на човек за 2016 г.) В периода 2011-2016 г. наличността на ДМА с екологично предназначение в областта нараства с 90,3% (479,8 лв. на човек през 2011 г.) при средно за страната нарастване с 85,4% (687,1 лв. на човек през 2011 г.) и средно за ЮЗР нарастване с 14% (779,1 лв. на човек през 2011 г.)

Таблица 25. Наличност на дълготрайни материални активи с екологично предназначение на човек от населението през 2011 г. и 2016 г. (лв., %)

	2011	2016	Прираст 2016/2011
<i>България</i>	687.1	1273.7	85.4
Югозападен	779.1	888.3	14.0
Благоевград	330.3	579.8	75.5
Кюстендил	663.0	1515.7	128.6
Перник	479.8	913.0	90.3
София	1076.0	2498.6	132.2
София (столица)	873.2	610.5	-30.1

Източник: Национален статистически институт

Дял от територията с висок риск от ерозия

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Информацията за индикатора е от разработения Анализ на промените и тенденциите на индикаторите, отчитащи прилагането на Конвенциите от Рио за периода 2012-2015 г.

На национално ниво са налични, обработени и систематизирани данни за индикатора (основно в частта му за природните показатели) в структурите на МОСВ (ИАОС). Основно се разглеждат рисковете от водноплощна и ветрова ерозия на почвата. Моделът за изследване и анализ на почвената ерозия се базира на няколко категории данни, включително на тези от периодичните актуализации и преизчисления на проекта „Корин земно покритие” и други данни, предоставяни от ИАОС.

Наличната информация за **водоплощната почвена ерозия** е получена от ИАОС на базата на използвания математически модел за изчисляване на водоплощната ерозия и уравнението USLE². Данните са получени въз основа на валидирани и адаптирани за условията на България модели за прогнозиране на факторите и интензитета на водоплощната ерозия. Получените резултати са най-достоверни за териториите до 1200 м н.в.

Таблица 26. Риск от водоплощна ерозия (%)

Риск от водоплощна ерозия (t/ha/y) спрямо територията на съответната област/район	Благоев град	Кюстен дил	Перник	Софийска	София (столица)
Висок (20 – 40 t/ha/y)	3.7	4.6	2.3	8.3	4.8
Мн. висок (> 40 t/ha/y)	0.9	1.2	0.6	3.9	1.1

Източник: Изпълнителна агенция по околната среда и водите

Рискът от водоплощна ерозия в област Перник е както следва: с висок риск е 2,3% от територията, с много висок риск – 0,6% от територията на областта. Област Перник, заедно с област Благоевград, е в сравнително по-благоприятно положение от останалите области в ЮЗР.

Ветровата ерозия на почвата се проявява върху равнинни и обезлесени райони. Площите с висока степен на риск от ветрова ерозия се свързват с ниска степен на лесистост и висока податливост на почвите към дефлация. Според използвания в ИАОС модел за оценка на

² <http://www.fao.org/docrep/t1765e/t1765e0e.htm>

ветровата ерозия, който е базиран на уравнението WEQ³, рискът от ветрова ерозия на територията на Р. България може да се степенува в зависимост от скоростта на вятъра, почвените условия, различни климатични фактори, като валежи, влажност и др., както следва:

Таблица 27. Степени на интензивност на действителния риск от ветрова ерозия

Степен на ерозионен риск	Интензитет (t/ha/y)
Слаб	0,5 – 1,0
Слаб до умерен	1,01 – 2,0
Умерен	2,01 – 10,0
Умерен до висок	10,01 – 20,0
Висок	20,01 – 50,0
Много висок	> 50,01

Източник: ИАОС

Информацията за ветрова ерозия на почвата се основава на данни в Годишните доклади за наблюдение на изпълнение на Регионалния план за развитие на Югозападен район и в разработения Анализ на промените и тенденциите на индикаторите, отчитащи прилагането на Конвенциите от Рио за периода 2012-2015 г.

Ветровата ерозия е специфичен компонент и се наблюдава само в определени райони на страната, като територията на област Перник не е сред тях.

По данни на ИАОС, висок и много висок риск от ветрова ерозия се наблюдава само на територията на два района от ниво 2 – Североизточен и Югоизточен.

В сравнение с предходната година, през 2014 г. се наблюдава леко увеличаване на площите с риск от ветрова ерозия на национално ниво с 14 539 ha, а загубите на почва намаляват с 2,7 млн. тона. Площите с висок ерозионен риск са 58 555 ha, което представлява 1,5% от площта на обработваемите земи; тези с много висок риск са 7 493 ha (0,3%). Засегнатите площи с умерен ерозионен риск са 303 539 ha (8,0%), а със слаб – 3 443 457 ha (90,2). Площите със слаб ерозионен риск се увеличават, а тези с умерен, висок и много висок риск намаляват.

³ <http://www.weru.ksu.edu/nrcs/weq.html>

С най-висок интензитет в ЮЗР е ветровата ерозия в Софийска област (0,9 t/ha/y). Загубите на почва са най-големи също в Софийска област. В област София (столица) 7,8% от територията е с умерен до висок действителен риск от ерозия, а 3,5% от територията е с умерен действителен риск от ерозия. Стойностите за Софийска област са съответно 2,1% и 0,2%.

Разходи за енергийна ефективност и ВИ – индикаторът е заменен още в края на 2009 г. със следния индикатор „Степен на постигане на националните цели за използване на ВИ и енергийна ефективност“, което не е отчетено при разработването на ОСР на областта. Наличните към момента данни за индикатора позволяват извършването на изчисления и анализи на национално ниво, докато за по-ниските териториални равнища (общини и райони от ниво 2) подобни изчисления могат да бъдат направени само за въведените в експлоатация ВИ, тяхната инсталирана мощност и изкупената енергия от ВИ за съответната година.

Постигането на задължителната национална цел на Република България за 16% общ дял на енергия от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия, е постигнато още с отчетите за 2012 г. Последните данни за 2015 г. показват стойности от 19,1%.

По-долу, в частта, отнасяща се до отчитане на индикаторите по Стратегия „Европа 2020“ е предоставена информация относно индикатор „Дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление“, за който се поддържа статистическа информация единствено на национално и регионално ниво. НСИ поддържа информация единствено на национално ниво относно енергийната интензивност на икономиката, която към края на 2015 г. е 0,449 т н.е. за 1000 евро БВП.

Показатели, оценяващи приноса на област Перник към постигане на националните цели в изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС

С цел проследяване на приноса на област Перник към националните цели в изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС, в АДИ на ОСР е анализирано изменението в съответните индикатори.

Националните цели в изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС са формулирани в Националната програма за реформи, а целеви стойности на индикаторите по Стратегията на регионално ниво са дефинирани в Регионалния план за развитие на Югозападен район 2014-2020.

Официален източник на статистическа информация относно индикаторите по Стратегия „Европа 2020“ на национално ниво е Националният статистически институт, който поддържа данни за част от индикаторите единствено на национално ниво, за други – на национално и регионално ниво, но не и на областно. Поради тази причина, в настоящия документ е проследено актуалното състояние на индикаторите за област Перник като част от Югозападен район от ниво 2.

Таблица 28. Напредък в изпълнението на националните и регионалните цели по Стратегия „Европа 2020“ на ЕС

	Цели Стратегия „Европа 2020“ на ЕС	2013	2014	2015	2016	2020 – цели (съгласно НПР и РПР на ЮЗР 2014-2020)
1.	Заетост на населението на възраст 20-64 г. - %					
	България	63,5 %	65,1%	67,1%	67,7%	76%
	Югозападен район	69,2%	70,1%	72,2%	73,1%	80%
2.	Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност в % от БВП					
	България	0,63%	0,79%	0,86%	0,78%	1,5%
	Югозападен район	1,1%	1,4%	1,74%	1,16%	2,5%
3.	Недопускане увеличаване нивата на парникови газове (GHG) извън обхвата на ЕСТЕ с повече от 20% до 2020 г. спрямо 2005 г. (Съкращаване на емисиите на CO2)					
	България	-8,8%	4%	6,8%		20%
	Югозападен район	-	-	-	-	20%
	Дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление в %					
	България	19%	18%	18,2%	18,8%	16%
	Югозападен район	-	-	-	-	18%

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

4.	Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.) в %					
	България	12,5%	12,9%	13,4%	13,8%	11%
	Югозападен район	4,8%	5,9%	5,7%	5,7%	3,5%
	Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование в %					
	България	29,4%	30,9%	32,1%	33,8%	36%
	Югозападен район	39,6%	43%	44,5%	47,2%	50%
5.	Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 000 души					
	България	1 527 500	+50 800 (1 578 300)	+7 500 (1 585 800)	+52 900 (1 638 700)	260 000
	Население в риск от бедност или социално изключване в хил. души					
	Югозападен район	852,1	677,5	727,9	742,6	670,1

Източник: Национален статистически институт, Национална програма за реформи, Регионален план за развитие на Югозападен район 2014-2020, Изготвена за целите на Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Заетост на населението на възраст 20-64 навършени години

Стартиралото през 2014 г. нарастване на коефициента на заетост на населението на възраст 20-64 г. в Югозападния район продължава и през 2016 г. Увеличението през 2016 г. на годишна база възлиза на 0,9%, а спрямо 2013 г. нарастването е с 3,9%, в резултат на което коефициентът достига стойност от **73,1%**. Коефициентът на заетост средно за страната през 2016 г. спрямо 2015 г. също регистрира нарастване – с 0,6%, а спрямо 2013 г. нарастването е с 4,1%, като през 2016 г. стойността му възлиза на 67,7%.

Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност в % от БВП

Делът на инвестициите в НИРД от БВП на ЮЗР през 2016 г. е 1,16%. Отчита се намаление на показателя спрямо 2015 г. от 0,58% и незначително увеличение – с 0,06% спрямо 2013 г. За сравнение, средно за страната делът на инвестициите в НИРД от националния БВП през 2016 г. е 0,78% (спад с 0,08% спрямо 2015 г. и нарастване от 0,15% спрямо 2013 г.)

Индикатори по отношение на климата/енергията

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Националният статистически институт и институциите, отговорни за провеждане на политиката в секторите околна среда, възобновяема енергия и енергийна ефективност (респективно свързани със съкращаването на емисиите на парникови газове) – Агенцията за устойчиво енергийно развитие и Изпълнителната агенция по околна среда, не поддържат данни по дефинираните показатели (емисии на парникови газове, дял на ВИ в брутното крайно потребление на енергия) на регионално, областно и местно ниво. Разполагаемата информация на съответните ведомства е на национално ниво.

- Недопускане увеличаване нивата на парникови газове (GHG) извън обхвата на ЕСТЕ с повече от 20% до 2020 г. спрямо 2005 г. (Съкращаване на емисиите на CO₂)

През 2015 г., по данни на ИАОС, емисиите на парникови газове за България, изчислени по новото ръководство (в сила от 2015 г.) и съгласно задължението на България за предоставяне **на** информация съгласно Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, са в размер на 61 428,93 кт. CO₂-екв. спрямо 57 469,71 кт. CO₂-екв. за 2014 г. Увеличението на годишна база е 6,8%. През 2014 г. също има увеличение – с 4%, но през 2013 г. е регистриран спад с 8,8%.

- Дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление

Според данни на НСИ и АУЕР дялът на енергията от възобновяеми източници в крайното потребление на енергия в страната през 2016 г. отчита увеличение от 0,6% спрямо 2015 г., достигайки 18,8%. Все още не е достигната стойността от 2013 г. – 19%.

Дял на преждевременно напусналите образователната система на възраст 18-24 г.

Относителният дял на рано напусналите образование и обучение (на 18-24 навършени години) за ЮЗР през 2016 г. е 5,7%. В сравнение с предходната година не се отчита промяна, но в сравнение с 2013 г. се отбелязва нарастване с 0,9%. Средният показател за страната е значително по-висок – 13,8% за 2016 г., което също представлява изменение в негативен аспект - нарастване с 0,4% спрямо предходната година и с 1,3% спрямо 2013 г.

Съгласно Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Перник (2017-2019 г.), в област Перник напусналите системата на образование ученици са минимален брой, основно поради социални и семейни причини и заминаване в

чужбина. Не се наблюдават ученици, които отпадат поради трудности в обучението и нежелание за учене, а напусналите поради отсъствия са незначителен брой.

Най-голям дял от напусналите училище заемат учениците от община Трън с тенденция към повишаване, както поради заминаване в чужбина, така и по семейни и социални причини. В същата община са и по-голямата част от учениците, напуснали поради отсъствия, които са по-малък брой през учебната 2015/2016 година в сравнение с предходната. В община Ковачевци няма напуснали ученици, а в община Земен се наблюдават такива само поради заминаване в чужбина за учебната 2014/2015 година. В община Перник данните за напусналите ученици са съизмерими за двете изследвани учебни години, а в община Брезник, макар и малък процент отпаднали, тенденцията е към увеличаването им поради социални и семейни причини и заминаване в чужбина.

Таблица 29. Процент напуснали системата на образование ученици по общини в област Перник

Община	По социални и семейни причини		Поради трудности в обучението и нежелание за учене		Поради отсъствия		Заминали в чужбина	
	Учебна 2014/2015	Учебна 2015/2016	Учебна 2014/2015	Учебна 2015/2016	Учебна 2014/2015	Учебна 2015/2016	Учебна 2014/2015	Учебна 2015/2016
Брезник	0.51	0.78	0	0	0	0	0.26	1.3
Земен	0	0	0	0	0	0	1.71	0
Ковачевци	0	0	0	0	0	0	0	0
Перник	0.47	0.41	0	0	0.01	0	0.57	0.6
Радомир	0.12	0.06	0	0	0	0	0.31	0.44
Трън	1.69	3.06	0	0	1.69	0.68	0.68	2.72

Източник: Областна стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Перник (2017-2019 г.)

Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование

Относителният дял на населението на възраст 30-34 навършени години със завършено висше образование в ЮЗР през 2016 г. е 47,2%. Регистрира се увеличение от 2,7% на годишна база и със 7,6% спрямо 2013 г. Средната стойност за страната е сравнително по-ниска – 33,8% за 2016 г., по-нисък е и темпът на нарастване - с 1,7% спрямо предходната година и с 4,4% спрямо 2013 г.

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 000 души

Линията на бедност на 1 лице в страната през 2016 г. възлиза на 3 698 лв. и намалява с 212 лв. спрямо 2015 г. Живеещите в бедност лица през 2016 г. нарастват с 52 900 души на годишна база и съставляват 22,9%. За периода 2013-2016 г. живеещите в бедност лица нарастват със 111 200 души.

В ЮЗР линията на бедност е по-висока от средната за страната и през 2016 г. е 4 753 лв., като е по-ниска с 260 лв. спрямо 2015 г.

НСИ поддържа информация за линията на бедност за всяка от 28-те области в страната. В област Перник линията на бедност е по-висока от средната за страната и по-ниска от средната за ЮЗР – 3 819 лв. през 2016 г. и намалява с 407 лв. на годишна база.

На регионално и областно ниво НСИ отчита относителен дял на бедните спрямо линията на бедност, за разлика от поддържаните статистически данни на национално ниво - отчита се брой на бедните. Относителният дял на бедните в областта през 2016 г. възлиза на 20,4% (по-нисък от средния за страната и за ЮЗР) и намалява с 0,1% на годишна база, но спрямо 2014 г. нараства с 3,2%. Средно за ЮЗР, делът на бедните през 2016 г. е 22,7% и нараства с 2,1% спрямо предходната година и с 4,4% спрямо 2014 г.

Основни изводи от актуализирания социално-икономически анализ на област Перник:

- В периода 2013-2016 г. БВП по текущи цени в област Перник бележи тенденция на нарастване, по-значително през 2016 г., но областта допринася в най-малка степен за формирането на регионалния БВП. В периода 2011-2016 г. делът на областта в БВП на района намалява с 0,4%, а приносът към националния БВП – с 0,2%
- БВП на човек от населението в област Перник в периода 2011-2016 г. се запазва по-нисък от средния за страната и към края на разглеждания период (6895 лв. през 2016 г.) – най-нисък сред областите в ЮЗР, но по-висок от стойността през 2011 г.
- БДС на област Перник в периода 2011-2015 г. намалява с 15% и приносът на областта във формирането на регионалната БДС е най-нисък. През 2016 г. тенденцията се обръща и БДС се увеличава значително – с близо 13%, два пъти по-силно нарастване от средното за страната и за ЮЗР. Делът на индустрията в структурата на БДС на

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

областта в периода 2011-2016 г. намалява и достига 32,5%, а дялът на услугите – нараства и достига 61,3%. Към 31.12.2016 г. структурата на БДС на област Перник е близка до характерната за страната средно, но все пак индустрията заема по-висок дял от средния за страната и ЮЗР, а услугите – по-нисък

- Нетните ПЧИ в област Перник в периода 2012-2015 г. са с отрицателна стойност, в резултат се установява трайна тенденция на намаление на привлечените ПЧИ с натрупване. През 2016 г. обаче негативната тенденция е прекъсната и ПЧИ нарастват. Областта формира под 1% от привлечените в страната ПЧИ
- В периода 2011-2013 г. в област Перник все още се усещат негативните ефекти от икономическата криза – броят на заетите лица в нефинансовите предприятия, както и приходите от дейността на предприятията намаляват. През 2014-2015 г. се наблюдава слабо подобряване на бизнес-средата – броят на заетите лица в компаниите в областта нараства с близо 1%, а приходите от дейността на компаниите – с почти 8% - областта е в по-добра позиция от средното за страната и за района ниво. Нарастването на броя на нефинансовите предприятия в област Перник (с 6,9%) в периода 2011-2015 г. е близко до средното за страната
- Реализираните нощувки в местата за настаняване в област Перник съставляват незначителен дял от тези в ЮЗР и страната, но в периода 2011-2016 нарастват с близо 85%. Приходите от нощувки нарастват устойчиво в годините до 2014 г. – със 70%, в периода 2014-2016 г. обаче те спадат с около 6%
- За периода 2011-2016 г., разглеждан като цяло, коефициентът на заетост на лицата на възраст 15-64 г. в областта нараства устойчиво, но през 2016 г. се отбелязва спад и стойността възлиза на 61,9%. Към 31.12.2016 г. коефициентът е по-нисък от средния за района и за страната. Дялът на заетите лица във възрастовата група 55-64 г. в област Перник през 2016 г. (близо 40%) е значително по-нисък от средния за страната и за областите в ЮЗР
- Близостта на пазара на труда в столицата води до нива на икономическа активност в област Перник (70,7% през 2016 г.), по-високи от средните в страната и близки до

средните за ЮЗР. Следва да се отчете обаче, че в рамките на икономически активните лица влизат както заетите, така и безработните лица

- Тенденцията на непрекъснато нарастване на коефициента на безработица в областта, характерна за периода 2011-2015 г., е прекъсната през 2016 г., когато коефициентът достига стойност 12,4%. Въпреки това, коефициентът е по-висок от средното за страната и за района ниво
- Работната заплата в областта е устойчиво по-ниска от средното за страната ниво, но по темп на развитие/нарастване се приближава до средния за страната, а през 2016 г. го надвишава – два пъти по-висок темп на нарастване на брутната заплата в областта в сравнение със средния за ЮЗР и за страната. Наличните в област Перник работни места са значително по-ниско квалифицирани и с ниска добавена стойност
- В периода 2011-2016 г. броят на населението в област Перник намалява с двойно по-висок темп от средния за страната; гъстотата е по-ниска от средната за страната
- Коефициентът на раждаемост и коефициентът на смъртност следват общите за страната тенденции, но по-силно изразени. Положително е развитието през последната 2016 г. – по-слабо нарастване на смъртността за сметка на по-високо на раждаемостта
- Коефициентът на естествен прираст е отрицателен и по-висок от средния за района и за страната, като през 2016 г. отрицателната стойност намалява
- Коефициентът на механичен прираст в областта също е отрицателен, което се дължи на отрицателния механичен прираст на двете големи общини – Перник и Радомир
- Коефициентът на възрастова зависимост в област Перник е по-висок от средния за страната и за района и в периода 2011-2016 г. нараства; Перник е една от четирите области, в които на всяко лице на възраст до 14 години включително се падат над две лица на 65 и повече години. Другите такива области с изявено застаряване са Видин, Габрово и Кюстендил
- Застаряването на населението в областта следва общите тенденции на национално ниво, но проблемът е по-силно изразен. Почти идентичното развитие на

коефициентите на възрастова зависимост с тези на национално ниво говори, че до голяма степен динамиката в основата на демографската криза е структурна; с други думи, предизвикателствата, пред които е поставена областта са идентични с тези на национално ниво, въпреки че интензитетът на проблема е значително по-висок. Можем, следователно, да твърдим, че причините за демографския срив са подобни на областно и национално ниво: ниска раждаемост, демографска структура, доминирана от възрастни поколения, както и значителна миграция на млади поколения извън територията

- Неблагоприятната възрастова структура на населението оказва влияние върху неговия естествен прираст. През 2015 г. той е $-12,5\%$, като е близо 2 пъти по-неблагоприятен от средните стойности за страната. Сравнително по-благоприятен е механичният прираст на населението. Въпреки че от 2010 г. досега повече хора напускат областта, отколкото се заселват в нея, през 2015 г. нивото на нетната миграция е почти нула. Поради близостта до столицата и големия брой на местните жители, които работят в нея, натам се насочват над 50% от лицата, които напускат трайно област Перник в периода 2007–2015 г.
- Перник е една от най-силно урбанизираните области в страната, като през 2015 г. 78,4% от населението живее в градовете при средно 73,1% на национално ниво
- Нивото на системата на здравеопазването е сравнително ниско, има достатъчно общопрактикуващи лекари, но съотношението между лекарите от водещи специалности и броя на местното население е най-неблагоприятното в страната. Областта се характеризира също с ограничена леглова база в болниците, но и с изключително нисък брой на преминалите болни през нея. Тези показатели могат да се обяснят с близостта до столицата и с насочването на много пациенти от областта към нея. Позицията на областта в рамките на ЮЗР дава сравнително лесен достъп до най-добрите в страната болнични заведения.
- Смъртността на 1000 души от населението под 65 г. в областта е по-висока от средната за страната и района, но нивото на детска грижа е устойчиво по-добро от средното за страната – детската смъртност на 1000 новородени намалява близо 2 пъти в периода 2011-2016 г.

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

- Системата от образователни институции в областта на ниво средно образование е сравнително добре развита. Основно инфраструктурата е съсредоточена в община Перник, но във всяка от общините в областта има поне едно общообразователно училище
- Гъстотата на пътната мрежа в областта е на едно от най-високите нива в страната, близо половината от пътищата в областта са в добро състояние
- Делът на домакинствата с достъп до широколентов интернет в периода 2011-2016 г. нараства устойчиво с около 5-6% годишно и към 31.12.2016 г. 57,2% от домакинствата имат достъп до интернет
- Делът на населението, свързано с обществено водоснабдяване и с обществена канализация нараства; делът на обслужваното от системата за организирано сметосъбиране население в областта е на относително добро ниво.

Актуализиран анализ на силните и слабите страни и на възможностите и заплахите (SWOT анализ)

Силни страни	Слаби страни
1. Стратегическо местоположение на областта (близост до столицата и на ключови транспортни артерии до два външни пазара)	1. Силно негативни демографски тенденции, особено интензивни в перифериите - силно застаряващо население, особено в малките общини, висок отрицателен естествен прираст
2. Близост до международно летище София	2. По-нисък коефициент на заетост и по-висок коефициент на безработица от средните за страната и за ЮЗР
3. Тенденция за нарастване на коефициента на заетост и намаляване на коефициента на безработица	3. Висок дял от населението в риск от бедност и социално изключване
4. Нарастване на общите доходи на домакинствата	4. Ниско образована работна ръка
5. Находища на полезни изкопаеми	

6. Наличие на ресурси за възобновяеми източници 7. Добре изградена мрежа от средни училища, сравнително нисък дял на учениците, които напускат образователната система без завършено средно образование 8. Развита система за управление на отпадъците, наличие на функциониращо регионално депо, отговарящо на съвременните изисквания 9. Добре развита културна инфраструктура: читалищна мрежа, музеи и др. културни институти, налични паметници на КИН 10. Богат културен календар 11. Природни забележителности 12. Развитие на спортната индустрия и съпътстващата инфраструктура	5. Прекомерно съсредоточаване на работните места в сектори с ниска добавена стойност на труда 6. Ниска производителност и ресурсна ефективност в повечето МСП, нисък дял на високотехнологичните предприятия 7. Липса на диверсификация на регионалната икономика 8. Ниска предприемаческа активност 9. Ниска инвестиционна привлекателност 10. Миграция на високо квалифициран персонал към столицата; липса на персонал за позициите за специалисти в областта 11. Ниска благоустроеност на физическата среда в селищата 12. Сравнително ниско ниво на развитие на системата на здравеопазването 13. Слабо развита ИКТ-инфраструктура, особено в малките населени места и в периферните райони 14. Близо 50% от второкласната и третокласна пътна мрежа е в лошо експлоатационно състояние 15. Неизползваеми земеделски земи и липса на рекултивация на земята
---	---

	16. Амортизирана ВиК инфраструктура, по-нисък от средния за страната дял на водоснабденото население 17. Високо ниво на замърсяване на територията на град Перник, което влияе на облика на областта
Възможности 1. Европейско финансиране; участие в европейски програми и използване на финансовите средства от ЕСИФ 2. Разширено участие в програми за трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество 3. Целенасочена подкрепа на производства с висока добавена стойност и преструктуриране на местната икономика 4. Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез технологично обновяване и иновации, развитие на предприемачеството 5. Привличане на чуждестранни инвестиции 6. Създаване и подпомагане развитието на клъстери и подобни структури 7. Развитие на информационното общество и електронното управление	Заплахи 1. Значителни вътрешнообластни диспропорции в икономическото, социално и демографско развитие и качеството на живота, с тенденция за задълбочаване 2. Силно обезлюдяване на малките общини 3. Изолация на населени места, поради ниските инвестиции в поддръжката и доизграждането на локалната пътна мрежа 4. Продължаващо негативно развитие на демографските процеси и външна миграция на млади хора, обезлюдяване в перифериите на района 5. Забавяне на реализацията на значими инфраструктурни проекти 6. Забавяне на структурните реформи в публичния сектор 7. Липса на възможност за съфинансиране от общините на необходимите инвестиционни проекти

8. Засилено използване на възобновяеми източници	8. Липса на високо квалифицирани специалисти, които да позволят преориентирането на местната икономика; по-добра реализация на младите хора извън областта
9. Развитие и модернизиране на селскостопанския сектор	9. Ниска очаквана продължителност на живота
10. Активно използване на партньорствата между общините и публично-частните партньорства	10. Неблагоприятно влияние на климатичните промени, енергийната зависимост и глобализацията
11. Оползотворяване на природното и културно наследство чрез конкурентни туристически продукти	11. Природни рискове - земетръсна зона с висока степен на риск, наводнения, горски пожари и др.
12. Използване на реклама и маркетинг в подкрепа на местния туризъм и условията за бизнес в областта	12. Продължаващи промишлени и транспортни замърсявания на околната среда
13. Подобряване на експлоатационното състояние на пътната мрежа	
14. Интегрирано развитие на по-големите градове Перник и Радомир	
15. Подобряване на екологичната, социалната и бизнес инфраструктурата	

АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК В ПЕРИОДА 2018-2020 Г.

Областната стратегия за развитие на област Перник 2014-2020, отговаря в значителна степен на главните приоритети за развитие на регионите в ЕС и утвърдените оперативни програми за програмния период 2014-2020. В този аспект Областната стратегия не се нуждае от коренна промяна на логиката на интервенции и посоката на развитие на областта, а на базата на вече определените с оперативните програмни документи области на въздействие за периода 2014-2020 е реструктурирана и прецизирана, с оглед постигане на

по-голямо съответствие между целите на регионалната политика и финансовите инструменти за реализацията ѝ. В тази връзка, целта на актуализацията на стратегическата рамка за развитие на област Перник не е да се подмени с изцяло нова, а да се прецизира и конкретизира в по-голяма степен, като се засили териториалния ѝ фокус и контекст. От една страна актуализираната стратегическа част акцентира върху възможностите на местните власти, бизнеса и неправителствения сектор да инициират качествени промени на територията на областта и от друга е съобразена с актуалната социално-икономическата обстановка. Поради тази причина част от заложените приоритети в актуализираната ОСР са преформулирани като дефиниции и обхват на интервенциите, друга част не намират място в извършената актуализация, съответно са прибавени нови приоритети.

Основните принципи, върху които се основава актуализираната стратегическата рамка за развитие на област Перник, продължават да са:

- **Партньорство** между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на Стратегията;
- **Координация** вътре и между управленските звена на всички равнища, носещи отговорността за постигане на очакваното състояние на областта към хоризонта на планирането – 2020 г.;
- **Концентрация** на усилията, човешките и финансовите ресурси за осъществяване на набелязаните в стратегията цели;
- **Тясно обвързване и интегритет** на действията, заложи в различните програми за постигане на комплексен социално-икономически ефект;
- **Отвореност** за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към променящите се условия на средата, в която се реализира стратегията
- **Фокус**: върху области, които водят до повишаване качеството на живот и условията за правене на бизнес, не развитие “по принцип”
- **Приоритизиране**: ефективно използване на ресурсите с цел максимизиране на техния ефект, вместо прилагане на универсален подход
- **Конкурентност**: територията трябва да бъде привлекателна, ориентирана към нуждите на гражданите и бизнеса, като в процеса се конкурира с други територии.

Визията, целите и приоритетите на актуализираната ОСР 2018-2020 са формулирани въз основа на:

- резултатите от анализа на динамиката в социално-икономическото и инфраструктурно развитие на областта, както и в състоянието на околната среда в периода 2012-2016 г.;
- актуализирания SWOT-анализ;
- стратегическите насоки за разработване на Регионалните планове за развитие, които са част от Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022. Отчитането на стратегическите насоки осигурява съответствие със стратегическите цели на политиката за сближаване на ЕС и по-успешно „вписване” на развитието на област Перник в рамките на политиката за развитие на Югозападния район от ниво 2 за периода до 2020 г. В Актуализирания документ за изпълнение на ОСР на област Перник 2018-2020 е поставен акцент върху идентичността и специфичния профил, сравнителните предимства и потенциала за развитие на областта, както и въздействието на фондовете на ЕС за подпомагане на нейното развитие;
- постигане на по-добра обвързаност на стратегическо ниво с оперативните програми, съфинансирани от ЕСИФ, за да се повиши ефективността на усвояване на европейските средства, подпомагаща развитието на област Перник;
- постигане на съответствие с националната законодателна рамка за регионално развитие;
- засилване на стратегическата ориентация на документа за постигане на съответствие с петте цели по отношение на иновации, заетост, образование, бедност и енергия и околна среда, определени със Стратегия „Европа 2020” на ЕС и заложи в Националната програма за реформи на Република България.

Визия за бъдещото развитие на област Перник

Визията, дефинирана в приетата Областна стратегия за развитие на област Перник 2014-2020 отразява най-важните акценти в бъдещото развитие на областта и характеристиките на региона. Отчитайки изоставането в икономическото развитие на област Перник спрямо останалите области в ЮЗР и спрямо средното за страната ниво, ключов елемент от визията

остава постигането на по-динамично икономическо развитие, генериращо висок икономически растеж и заетост, като се прилага принципа за развитие на човешките ресурси. Направени са малки допълнения и изменения във формулировката на визията, които изразяват виждането, че: икономическият просперитет следва да се постигне в условията на балансирано и устойчиво развитие на територията на областта; развитието на културната индустрия в областта е възможност за постигане на икономически растеж; прецизиране на формулировката за „свободно осъществяване на иновативни идеи“. Постигането на такова развитие за област Перник би означавало задържане на млади хора във всички населени места, намаляване на вътрешните и външните миграционни движения, благодарение на жизнени местни икономики и конкурентни работни места.

Визията на област Перник се дефинира като:

Област Перник: високо качество на живот и икономически просперитет чрез балансирано и устойчиво развитие, подкрепа за развитието на човешкия капитал и културната индустрия и създаване на условия за иновации.

Във визията е заложена представата за политиката на бъдещо развитие на област Перник, която цели да подобри икономическото и социално състояние на областта на основата на устойчиво и балансирано развитие посредством инвестиции в инфраструктурата и човешките ресурси, развитие на културната индустрия, иновациите и комуникациите. За реализирането на визията се разчита на конкурентоспособността на местната икономика и на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС и национални средства да се превърнат в конкурентни предимства. Инвестициите в човешкия капитал и социалната инфраструктура ще допринесат за социалното сближаване. Териториално балансираният растеж ще се постигне чрез подобряване на свързаността в областта и качеството на средата в населените места. При такова съчетание област Перник може да се превърне в привлекателно място за живот и бизнес и да осигури висок жизнен стандарт на населението.

Стратегическите цели за развитие на област Перник продължават да бъдат актуални. Извършва се промяна във формулировката на Стратегическа цел 1. „Достъпност и мобилност“, която се променя на „Достъпност и свързаност“.

Стратегически цели за развитие на област Перник в Актуализирания документ за изпълнение на ОСР на област Перник

- 1. Достъпност и свързаност**
- 2. Интелигентно и устойчиво икономическо развитие**
- 3. Качество на живота**
- 4. Устойчиво развитие и опазване на околната среда**

Изпълнението на стратегическите цели гарантира постигането на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж в изпълнение на европейската и респективно национална политика 2020, чрез:

- Подобряване на транспортната достъпност, като основен фактор за отключване на териториалния потенциал за по-добро балансирано развитие - развитие на европейски транспортни коридори 4 и 8, европейски път E79 и железопътната линия, която съединява Централна Европа и Гърция
- Пълноценно оползотворяване и капитализиране на възможностите за икономическо развитие и устойчив конкурентен бизнес; диверсификация на икономиката, което означава по-нататъшното развитие на урбанизираните територии и в същото време укрепването и функционално профилиране на по-слабо развитите части от разглежданата територия, особено на селските райони
- Развитие на културната идентичност в областта – прилагане на мерки, свързани с въздействие върху културната инфраструктура - обновяване на сградния фонд и подобряване на енергийната ефективност на театри, музеи, галерии, концертни зали, библиотеки, читалища, развитие на читалищата като средища за инициране на местен бизнес и иновационни практики
- Природно и културно наследство, туризъм – повишаване на туристическия интерес и развитие на туристическия сектор - културен, фестивален, планински, спортен, аграрен, ловен, риболовен туризъм благодарение на природните дадености и местни традиции

- Териториално развитие и сближаване – подобряване на трансграничните, транснационалните и междурегионалните контакти за развитие на съвместни инициативи и проекти. Използване на близостта на столицата като най-значим административен, образователен, културен, лечебен и спортен център в страната
- Повишено качество на живота, вкл. и на хората в малките и отдалечените от центъра населени места, както и на други групи в риск от социално изключване
- Възобновяеми източници – развитие на ветроенергетиката и използване на възможности за използване на водната и слънчевата енергия за производство на електроенергия
- Развитие на информационно-комуникационните технологии – въвеждане на ширококолов достъп до интернет в публичните институции, предприятията и домакинствата
- Опазване на околната среда - опазване на биологичното разнообразие и защитените зони, подобряване на качеството на атмосферния въздух и на водите в областта
- Значително оптимизирано използване на публичните и частните ресурси
- Привлекателна за инвеститори, работодатели и висококвалифицирани специалисти среда за живот – подобряване на социалните услуги.

ВИЗИЯ, СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ НА АДИ НА ОСР НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2018-2020

Визия
Област Перник: високо качество на живот и икономически просперитет чрез балансирано и устойчиво развитие, подкрепа за развитието на човешкия капитал и културната индустрия и създаване на условия за иновации

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Достъпност и свързаност	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Интелигентно и устойчиво икономическо развитие	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: Качество на живота	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4: Устойчиво развитие и опазване на околната среда
Приоритет 1.1. Развитие на транспортната инфраструктура	Приоритет 2.1. Повишаване конкурентоспособността на местната икономика	Приоритет 3.1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и спорт	Приоритет 4.1. Подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда

Специфична цел 1.1.1. Подобряване на пътната инфраструктура	Специфична цел 2.1.1. Запазване на съществуващите и развитие на нови МСП чрез стимулиране на въвеждането на нови технологии, иновативни практики и създаването на клъстери	Специфична цел 3.1.1. Подобряване на образователната инфраструктура и на достъпа до образователни услуги	Специфична цел 4.1.1. Развитие на водоснабдителната и канализационна система
Специфична цел 1.1.2. Развитие и подобряване на железопътната инфраструктура	Специфична цел 2.1.2. Изграждане на инфраструктура в индустриални зони и бизнес паркове и поддържане на активна и привлекателна бизнес среда	Специфична цел 3.1.2. Подобряване на здравната и социалната инфраструктура и на достъпа до здравни и социални услуги	Специфична цел 4.1.2. Развитие на системата за управление на отпадъците
Приоритет 1.2. Развитие на информационно-комуникационните технологии и широколентовата инфраструктура за осигуряване на повсеместен достъп, високо качество и широко ползване	Специфична цел 2.1.3. Насърчаване на предприемачеството	Специфична цел 3.1.3. Подобряване на културната инфраструктура и на достъпа до културни услуги	Приоритет 4.2. Опазване на околната среда
Специфична цел 1.2.1. Осигуряване на широколентова свързаност за нуждите на държавни ведомства и обществени институции като кметства, читалища, училища и др.	Приоритет 2.2. Развитие на туризма и културните индустрии	Специфична цел 3.1.4. Изграждане и реконструкция на спортната инфраструктура за професионален спорт и спорт в свободното време и подобряване на достъпа до спортни услуги	Специфична цел 4.2.1. Повишаване на енергийната ефективност и използването на възобновяеми източници
Специфична цел 1.2.2. Създаване на свободни безжични зони около обществени сгради и институции; изграждане на обществени компютърни зали	Специфична цел 2.2.1. Стимулиране развитието на различни форми на устойчив туризъм	Приоритет 3.2. Изграждане на устойчив и развит пазар на труда	Специфична цел 4.2.2. Повишаване качеството на атмосферния въздух
Специфична цел 1.2.3. Подобряване на широколентовия достъп до интернет в предприятията	Специфична цел 2.2.2. Развитие на културните индустрии	Специфична цел 3.2.1. Създаване на по-добри възможности за трудова заетост	Специфична цел 4.2.3. Превенция на природни рискове
Приоритет 1.3. Териториално сближаване и развитие на сътрудничеството	Приоритет 2.3. Развитие на селското стопанство и подобряване качеството на живот в селските райони	Специфична цел 3.2.2. Икономическа мобилност	
Специфична цел 1.3.1. Развитие на трансграничното сътрудничество за мобилизиране потенциала на периферните гранични територии		Приоритет 3.3. Повишаване на административния капацитет на местно ниво и развитие на сътрудничеството	
Специфична цел 1.3.2. Развитие на междурегионалното и транснационално сътрудничество		Специфична цел 3.3.1. Подобряване управлението на процесите и дейностите	
		Специфична цел 3.3.2. Развитие на партньорства между местните и регионалните власти, неправителствения сектор и бизнеса	
		Приоритет 4. Младите хора: основен капитал за развитие на територията (хоризонтален приоритет)	

Приоритети за развитие на област Перник

Определените приоритети на Областната стратегия за развитие на област Перник до 2020 г. продължават да бъдат актуални като съдържание. Те си взаимодействат на всички нива, като се търси постигането на интегритет и синергетичен ефект, в резултат на взаимодействието на основните фактори от икономиката, екологията, социалното и инфраструктурното развитие, които да спомогнат за постигането на балансираното и устойчиво развитие на областта. Всеки приоритет ще допринесе пряко или косвено за постигане и на четирите стратегически цели.

Добавени са нови приоритети, свързани с: развитието на териториалното сътрудничество, с повишаване на трудовата заетост и достъпа до работни места, с развитието на туризма, с развитието на селското стопанство.

Целта на актуализацията на стратегическата част на ОСР на област Перник е постигането на по-тясно обвързване със стратегическите цели на националната и европейската регионална политика и оперативните програми, които действат през периода до 2020 г. и осигуряват значителна част от финансовите ресурси за изпълнението на Стратегията. В допълнение, корекциите са насочени към избягване на дублирането, като се търси по-тясна допълняемост между отделните приоритети и подчертаване на предимствата на областта с оглед постигане на определените стратегически цели. В допълнение, към всеки приоритет са дефинирани специфични цели, с изпълнението на които приоритетът да бъде реализиран.

В актуализирания социално-икономически анализ не се отчита драстично подобрене в икономическото, демографското, социалното и инфраструктурното състояние на областта. Област Перник изостава по основни социално-икономически показатели от средните за ЮЗР и за страната. В тази връзка настоящите корекции целят чрез ясно формулиране на специфични цели за развитие и концентриране на усилия, средства и човешки ресурси и при последователна политика да се намалят съществуващите различия с останалите области в рамките на Югозападен район и на страната. Специфичните цели са съобразени с националните цели, заложили в Националната програма за реформи на Република България, които са в изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС.

Стратегическа цел 1 „Достъпност и свързаност“

Формулировката и обхватът на Стратегическата цел се променя. В новата стратегическа цел 1 намират място дейности за подобряване свързаността на населените места чрез рехабилитация на пътна и жп инфраструктура; чрез подобряване на широколентовия достъп до интернет; чрез развитие на трансграничното и междурегионално сътрудничество. От стратегическата цел отпада приоритет 2. „Икономическа мобилност“, който се премества в Стратегическа цел 3.

Приоритет 1.1. Развитие на транспортната инфраструктура

Транспортната свързаност допринася за реализиране на икономическия растеж, за устойчивостта и за достъпа до основни услуги. Свързаността на област Перник в национален и международен план подобрява достъпа до пазари на стоки и услуги, осигурява движението на хората и мобилността на работната сила. Подобряването на свързаността в европейски план е въпрос на развитието и усъвършенстването на транспортните връзки чрез европейските транспортни коридори, а в национален план - на усъвършенстване на мрежата от автомагистрали и пътища I, II и III клас.

→ Специфична цел 1.1.1. Подобряване на пътната инфраструктура

Пътищата от II и III клас имат изключително важно значение за осигуряване свързаността и транспортните връзки между населените места в област Перник и със съседни области. Специфичната цел е насочена към реконструкция и/или доизграждане на пътната мрежа от II и III клас и общинските пътища, с което се създават, от една страна, благоприятни условия за функциониране на фирмите и предприятията, за осигуряването на достъпа им до пазарите на стоки, суровини и бизнес услуги, до производствени и бизнес зони, съответно генериране на икономически растеж. От друга страна, цели се осигуряване и подобряване на достъпа до местата за предоставяне на публични услуги, до недвижими културни ценности и събития, до места за рекреация и туризъм, до туристически обекти. Предвижда се ремонт и поддържане на регионалните пътища, осигуряващи достъп до националната пътна мрежа (АМ и I клас). Гъстотата на пътната мрежа в област Перник е една от най-високите сред останалите области в страната. Въпреки това, аналитичните данни показват, че в добро състояние са по-малко от половината пътни отсечки в областта.

Подобряването на достъпността на област Перник е в зависимост и от изграждането и съоръжаването на важни инфраструктурни коридори, което съответства на стратегическата цел на НСРР за териториално сближаване. През територията на областта преминават транспортни коридори номер 4 и номер 8, които осигуряват свързаността съответно на: коридор номер 4 – Германия и Австрия с Гърция и Турция; коридор номер 8 – Албания и Македония с Черно море, рехабилитацията и доизграждането на които се очаква да окаже сериозен ефект върху икономическата активност не само в областта, но и на територията на Югозападен район.

→ Специфична цел 1.1.2. Развитие и подобряване на железопътната инфраструктура

Реконструкцията и модернизацията на съществуващите жп линии ще осигурят по-добри транспортни връзки в областта и с останалите области в страната и съседните страни, като алтернатива на автомобилния транспорт.

В процес на изпълнение е проект „Техническа помощ за подготовка на проект „Модернизация на железопътната линия София-Перник-Радомир-Гюешево-граница с Република Македония“ с финансиране от ОП „Транспорт и транспортна инфраструктура“, който се очаква да приключи до 31.08.2020 г. Като резултати от изпълнението на проекта се очаква изготвяне на техническа спецификация, идеен/технически/работен проект, изготвен ПУП, изготвяне на технически паспорти и анализ „разходи-ползи“. Инвестиционният проект „Модернизация на железопътната линия София - Перник-Радомир- Гюешево-граница с Република Македония” предвижда изграждане на железопътна магистрала, която да обслужва населението, вътрешния и международния товарен трафик. Проектът ще осигури оперативна съвместимост на инфраструктурата, оборудването, системите за управление, експлоатация и безопасност, както и свързаност с европейските железопътни мрежи чрез прилагането на унифицирани стандарти. Модернизацията на железопътната линия София - Перник - Радомир - Гюешево-граница с Република Македония ще осигури необходимия капацитет, ще позволи предоставянето на железопътни услуги, в съответствие с изискванията на Трансевропейската транспортна мрежа и ще позволи привличане на повече международни товари и развитие на пътническите превози по железница.

Приоритет 1.2. Развитие на информационно-комуникационните технологии и широколентовата инфраструктура за осигуряване на повсеместен достъп, високо качество и широко ползване

Проникването на широколентов достъп в областта (57,2%) е по-ниско от средния показател за страната (63,5%) и за Югозападен район (64,9%). Ниският процент на областта се дължи в голяма степен на лошото покритие в периферните, слабонаселени селски райони. Това поставя населението в тези райони в неравностойно положение по отношение възможностите за обучение, достъп до информация и електронни услуги и не позволява на местния бизнес да постигне равна конкурентоспособност с подобен бизнес в по-големите центрове Перник и Радомир. За преодоляване на тези различия са формулирани следните специфични цели:

- **Специфична цел 1.2.1. Осигуряване на широколентова свързаност за нуждите на държавни ведомства и обществени институции като кметства, читалища, училища и др.**
- **Специфична цел 1.2.2. Създаване на свободни безжични зони около обществени сгради и институции; изграждане на обществени компютърни зали**
- **Специфична цел 1.2.3. Подобряване на широколентовия достъп до интернет в предприятията**

Мрежите и услугите на ИКТ са елемент на инженерната инфраструктура с ключово значение за преодоляването на периферността и териториалната изолация. Изграждането на обществени информационни системи и гарантираното предлагане на Интернет услуги за целия обществен сектор, включително и на улеснен достъп за хората с увреждания, е задължителна стъпка към информационното общество. ИКТ ще осигурят възможности за дистанционно обучение, електронни услуги и необятна информация. Макар и недостатъчен, ИКТ са необходим фактор за преодоляване на изолираността на перифериите, за пространственото им сближаване и приобщаване към желаното балансирано развитие на област Перник.

Приоритет 1.3. Териториално сближаване и развитие на сътрудничеството

Приоритет 3 е насочен към териториалното сътрудничество като ключов инструмент на политиката за сближаване в ЕС. Този инструмент ще продължи да се използва за изграждане на съвременни модели на интегрирано териториално сближаване и развитие на всички райони и области в България, както по линия на трансграничното сътрудничество, така и в обхвата на програмите, подкрепящи междурегионалното и транснационалното сътрудничество.

→ Специфична цел 1.3.1. Развитие на трансграничното сътрудничество за мобилизиране потенциала на периферните гранични територии

Трансграничното сътрудничество притежава реален потенциал за подпомагане преодоляването на специфичните проблеми и минимизиране въздействието на факторите, водещи до забавено развитие и упадък на граничните и периферните райони. Като средство за насърчаване на инвестициите, за развитието на бизнеса и туризма, за опазването на природните ресурси сътрудничеството между граничните райони, съдейства за повишаване привлекателността им за хората, които живеят и работят там, както и за засилване на интереса на стратегическите инвеститори към тези райони.

Областите на въздействие, както и предвижданите мерки могат да обхващат разработване и изпълнение на съвместни проекти и инициативи между периферните гранични райони (между България/област Перник и Сърбия), насочени към подобряване качеството на живот и работната среда, достъпа до основните публични услуги, създаването на нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие. В допълнение, по-значими инвестиционни дейности могат да бъдат фокусирани върху подобряване на ключови инфраструктурни връзки, развитие на съвместни туристически и културни инициативи, съвместно управление на рискове и опазване на околната среда.

→ Специфична цел 1.3.2. Развитие на междурегионалното и транснационално сътрудничество

Междурегионалното и транснационалното сътрудничество на европейско ниво стимулира трансфера на опит и добри практики между публични институции, фирми и неправителствени организации, чрез реализирането на проекти от общ интерес и създаването на транснационални мрежи в областта на околната среда, транспорта,

комуникациите, информационните технологии. Основна цел е да се постигне икономически растеж и устойчивост чрез насърчаване на икономическия, културния и социалния обмен между регионите.

Стратегическа цел 2. „Интелигентно и устойчиво икономическо развитие“

Постигането на устойчив икономически растеж чрез развитие на конкурентоспособна икономика, ще продължи да е ключът към желаното качество и стандарт на живот в областта. През следващите години до 2020 г. усилията ще се фокусират върху иновациите, технологичното обновяване на МСП и повсеместно преминаване към нисковъглеродна икономика. Формулировката на стратегическата цел се запазва, добавени са приоритети, насочени към развитие на туристическия сектор и културните индустрии в областта, както и към постигането на конкурентоспособен аграрен сектор.

Приоритет 2.1. Повишаване конкурентоспособността на местната икономика

Приоритетът отговаря на един от основните приоритети на Стратегията „Европа 2020“ на ЕС, а именно – „интелигентен растеж“ и фокусира усилията, насочени към икономическо развитие на областта. Целта е, от една страна, да се адресират основните потребности и да се използват конкурентните предимства на областта, а от друга - да се ограничи негативния ефект от сравнително по-слабата икономическа активност на нейната територия. Основна задача пред мерките, заложиени в този приоритет е осигуряването на заетост, което от своя страна е основен инструмент за справяне с негативните демографски тенденции и прогнози.

→ Специфична цел 2.1.1. Запазване на съществуващите и развитие на нови МСП чрез стимулиране на въвеждането на нови технологии, иновативни практики и създаването на кълстери

Малките и средни предприятия са ключово звено в икономиката на област Перник, тъй като не само произвеждат значителна част от брутния вътрешен продукт в областта, но и създават заетост, която в условията на финансова криза осигурява социална и финансова стабилност на населението. Внедряването на нови технологии и прилагането на иновации е най-сигурният път за повишаване на конкурентоспособността на областта. Този тип

публични интервенции са с доказана устойчивост и способност за привличане на желани инвестиции, водещи до създаване на привлекателни работни места, задържане на човешкия капитал и генериране на регионален растеж. Функциониращите предприятия на територията на област Перник следва да положат усилия за запазване на позициите и предимствата си чрез възможността за реструктуриране, диверсифициране и развитие на предоставяните услуги. Целта е предприятията да подобрят своята устойчивост чрез следните мерки:

- Подпомагане на технологичното обновление на предприятията
- Въвеждането на стандарти и системи за управление на качеството
- Повишаване на производителността и ефективността им на работа, внедряване на нови и високотехнологични решения
- Подобряване на достъпа до нови пазари и интернационализация на МСП, насърчаване реализацията на пазарноориентирани проекти
- Подобряване достъпа на МСП до финансиране
- Стимулиране на бизнес сътрудничеството
- Създаване на регионални мрежи за подкрепа на бизнеса и укрепване уменията на МСП за коопериране и създаване на клъстери
- Прилагане на мерки за формиране на ресурсен или технологичен обмен между фирмите, което да доведе до повишаване на конкурентоспособността на малкия и среден бизнес
- Предоставяне на стабилна и ефективна административна среда за правене на бизнес, създаване на прозрачни условия за работата на бизнеса
- Предоставяне на информация и подкрепа на бизнеса.

→ **Специфична цел 2.1.2. Изграждане на инфраструктура в индустриални зони и бизнес паркове и поддържане на активна и привлекателна бизнес среда**

Мерките ще бъдат ориентирани към подкрепа на бизнеса с въвеждане на нови бизнес модели и към изграждането на инфраструктура в индустриалните зони и бизнес парковете.

Така ще се въздейства върху цялостната среда, така че тя да стане по-привлекателна за нови инвестиции, насочени към разширяване и обновяване на съществуващите и развитие на нови бизнес дейности. Това ще създаде възможност за разкриване на нови работни места и генериране на доходи, повишаващи жизнения стандарт на населението в областта. Специфичният потенциал на местните икономики в общините може да бъде съживен и активизиран чрез подпомагане на МСП, които дават сериозен принос за развитието на регионалната икономика и са в състояние да генерират икономически растеж както на основата на традиционни, така и на основата на нови високотехнологични производства. Специфичната цел ще се реализира и чрез дейности за подобряване на захранването с техническа инфраструктура, вътрешна мрежа от пътища/улици в производствената зона, захранване с ел. енергия, захранване с природен газ, водоснабдяване, канализация и достъп до интернет-услуги на производствените зони, свързване на зоната с републиканската пътна мрежа и жп мрежата на страната, където е необходимо и икономически възможно, за да се създаде по-добра бизнес среда. Целесъобразно е и рекламиране на предимствата на областта, чрез разработването на маркетингови стратегии и създаване на имидж като подходящо място за правене на бизнес.

→ Специфична цел 2.1.3. Насърчаване на предприемачеството

Специфичната цел е насочена към изграждането на привлекателна среда за нови иновативни компании чрез осигуряване на необходимите за започване на нов бизнес предпоставки – бизнес инфраструктура, социална среда, бизнес и административни услуги с отлично качество. Дейностите, които се подкрепят са:

- Подкрепа за създаване на нови микро- и малки фирми в областта
- Подкрепа за изграждане на структури, които обединяват физическа (офиси, комуникационна) и социална (менторство, услуги) инфраструктура за млади иновативни компании на първоначален етап от развитието им
- Изграждане на нова предприемаческа култура, предоставяне на приоритетни услуги и информация за предприемачи във всички икономически сектори
- Подпомагане процеса на пазарна информация и търговски контакти с местни и чуждестранни фирми

- Повишаване капацитета на българските предприемачи за развитие на устойчив и конкурентен бизнес в условията на общ европейски пазар и глобализиращ се свят
- Насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на пазара на труда, включително и социалното предприемачество за безработни лица, хора с увреждания и лица от групи в неравностойно положение.

Приоритет 2.2. Развитие на туризма и културните индустрии

За последните години туризмът се наложи като икономическа дейност, която има значителен дял в икономиката в страната, създава заетост и мобилизира местни и чужди инвестиции. Различните видове туризъм се установиха като дейност, създаваща брутна добавена стойност, която се основава на по-доброто използване на местния потенциал за развитие – природни ресурси и забележителности, климатични условия, културно-историческо наследство. Културните и творческите индустрии допринасят за развитието на културния туризъм и за утвърждаването на културните традиции и идентичност.

→ Специфична цел 2.2.1. Стимулиране развитието на различни форми на устойчив туризъм

Специфичните дадености на област Перник за развитие на туризъм не са оползотворени. Те благоприятстват развитието на различни видове туризъм – природен, селски, екологичен, ловен, риболовен, приключенски, фестивален и др. Туризмът може да интегрира и мобилизира средите на бизнеса и да се развива като сериозна икономическа дейност, която диверсифицира икономиката на областта, като същевременно създава привлекателни работни места за млади хора. За постигане на стабилен ръст на сектора, основно изискване е осигуряването на необходимите условия на достъпност и комфорт на обектите, без това да поставя в риск тяхната автентичност. За осигуряване на добра възвръщаемост от инвестициите и стабилен ръст на сектора, сериозни усилия следва да бъдат фокусирани в маркетинга на туристическите дестинации с фокус върху целостта и разнообразието на предлагания на територията на областта продукт.

Дейностите по създаване на подходящи условия за развитие на туризъм включват:

- опазване, цифровизация, социализация, експониране и популяризиране на недвижими, движими и нематериални културни ценности

- изграждане и реконструкция на инфраструктурата за достъп до паметници на културата и природни забележителности, вкл. за хора в неравностойно положение
- разработване на реклама и създаване на специфични туристически продукти
- реставрация и консервация на недвижими културни ценности
- организиране и провеждане на културни събития
- дейности на НПО, свързани с опазване на културното наследство
- осъществяване на интегрирани проекти с трансграничен и транснационален характер
- повишаване професионалната квалификация на заетите в туризма
- подкрепа на дейности за обществено осведомяване, чрез комуникационни кампании за подобряване на осведомеността за природното, културно и историческо наследство

→ Специфична цел 2.2.2. Развитие на културните индустрии

Културните и творческите индустрии са пряко свързани с цялостното културно развитие на местните общности, с възраждането и стимулирането на традиционните културни индустрии в сферата на художествените занаяти. Изпълнението на тази цел е от особено важно значение за повишаване на местния потенциал, културното равнище и имидж на областта и качеството на живота.

Ще се подкрепя организирането на фестивали, представящи културната идентичност на област Перник и популяризиращи общините като културни туристически дестинации. С най-голямо значение за област Перник е фестивалът “Сурва“. Международният фестивал на маскарадните игри „Сурва“ в Перник е най-авторитетната в България и на Балканите изява на традиционни народни игри и обичаи с маски. Той популяризира достигнали до днес варианти на древна ергенска обредност, част от българската фолклорна традиция. С конкурсната си програма фестивалът е среща и надпревара на живите ѝ носители, най-популярни с наименованията “сурвакари” и “кукери”. „Сурва“ се празнува и в останалите общини в областта.

Приоритет 2.3. Развитие на селското стопанство и подобряване качеството на живот в селските райони

Подобно на туризма, и аграрният сектор съдържа сериозен потенциал за принос към конкурентоспособна икономика. Макар и с най-нисък дял в БДС на областта (само 6,2%), значимостта му е не по-малка от тази в цялата страна, защото аграрният отрасъл и селските райони са свързани – жизнен аграрен сектор означава и жизнени селски райони и обратното. Основните дейности, които ще бъдат подкрепяни в рамките на приоритета включват:

- Мобилизиране на потенциала на селските райони за постигане на балансирано социално и териториално развитие
- Въвеждане на нови енергоспестяващи и екологични технологии и насърчаване на научно-изследователската дейност и иновациите за повишаване производителността, качеството и добавената стойност от селскостопанската продукция - модернизиране на стопанствата; подобряване на инфраструктурата, свързана със селското стопанство; професионално обучение и информационни дейности за заетите в селското стопанство; производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси чрез въвеждане на иновации
- Подпомагане чрез облекчени административни процедури и консултантска подкрепа на реструктурирането на земеделските стопанства с цел подобряване на тяхната конкурентоспособност и устойчивост, вкл. предоставяне на специализирани административни услуги при облекчен режим за млади хора, които искат да развият собствен агро-бизнес
- Възстановяване и модернизиране на хидромелиоративната инфраструктура
- Насърчаване развитието на биологичното земеделие
- За генериране на приходи от по-висока добавена стойност от селскостопанската продукция, както и за осигуряване на устойчива заетост, основен фактор би било развитието на преработвателната промишленост и съответното затваряне на производствения цикъл в териториите от областта с предимно селскостопански характер
- Развитие на преработвателната промишленост и на производството на енергия, основани на уместно използване на отпадъчната продукция от селскостопанското производство

- Подобряване на условията за местни производители да реализират своята продукция – осигуряване на инфраструктура, включително и тържища за селскостопанска продукция и продукция на преработвателната промишленост, ползваща за суровини селскостопански продукти.

Стратегическа цел 3. „Качество на живота“

Стратегическата цел запазва своето наименование, като фокусът е поставен върху развитието на човешкия ресурс. Високото качество на живот в област Перник е ключов компонент във визията на областта към хоризонта на планиране – 2020 г. и търсен краен резултат от дейностите, насочени към насърчаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Залагането на така формулираната стратегическа цел се обосновава с необходимостта от решаване на констатираните, продължително проявяващи се проблеми в социалното развитие, които поставят област Перник в неблагоприятна позиция в сравнение с останалите области в ЮЗР – негативно демографско развитие, влошена възрастова структура на населението, неблагоприятни характеристики на пазара на труда. Стратегическата цел е насочена към създаване на условия за по-ефективно използване на наличния човешки ресурс, на потенциала на изградената и на предвидената за изграждане нова социална инфраструктура за постигане на целите на интегрираното развитие на област Перник в периода до 2020 г.

Освен мерки за подобряване на образователната, социалната, здравната, културната и спортната инфраструктура и услуги, са включени и мерки за развитие на пазара на труда и намаляване на безработицата. Тук намират място и дейностите за подобряване на икономическата мобилност на работната сила. Предвидени са и мерки за насърчаване на ПЧП и повишаване административния капацитет на администрациите.

Предвижданите мерки целят да доведат до по-добри образователни резултати на учащите; намаляване на преждевременното напускане на училище и повишаване образователното равнище на населението; увеличаване на заетостта, особено на младежката заетост, респективно намаляване на безработицата; по-качествено здравеопазване и по-здравословен начин на живот; подобрени образователни, квалификационни и здравни характеристики на работната сила; по-висока производителност; намаляване на бедността,

задоволяване на културни и духовни потребности на населението. Инвестициите в човешки капитал – образование, квалификация, здравеопазване и социални услуги, са основен фактор за постигане на социално сближаване и подобряване качеството на живот на местното население, съответно задържането му в областта. В настоящия стратегически документ повишеният стандарт на живот, постигнат чрез интелигентно и устойчиво икономическо развитие и високата степен на териториална достъпност и свързаност на населението са обвързани с предоставянето на висококачествени публични и социални услуги на цялата територия на област Перник за гарантиране комплексното повишаване качеството на живота във всички негови измерения – достъп до устойчиви и по-добри работни места, качествено образование, здравеопазване и социални услуги.

Приоритет 3.1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и спорт

Предвидените мерки и дейности в рамките на приоритета са ориентирани към разширяване на достъпа до качествено образование; постигане на по-голяма гъвкавост на образователната система спрямо промените в пазара на труда; изграждане на адекватна инфраструктура за образование и здравеопазване, спортна и културна инфраструктура; осигуряване на по-добър здравен и културен статус на населението и подобряване на социалното включване.

→ Специфична цел 3.1.1. Подобряване на образователната инфраструктура и на достъпа до образователни услуги

Отчитайки ключовата роля на човешките ресурси за развитието на областта, тази специфична цел ще подкрепя дейности, насочени към подобряване качеството на образователната инфраструктура - строителство, реконструкция, ремонт и оборудване на образователни институции – детски ясли и градини, основни и средни училища (напр. учебни зали, библиотеки, лаборатории, учебни корпуси, интернет връзки), включително прилагане на мерки за енергийна ефективност и интегриране в селищната среда. Ще се подкрепят мерки за комплексно пространствено и физическо интегриране на обектите на образователната инфраструктура в населените места.

Осигуряването на равни възможности за образование, включително за лица в затруднено социално и неравностойно положение, е важен елемент на политиката за осигуряване на

условия за качествено образование и за мотивация на младите хора за участие в образователния процес. Основен принос в тази насока ще има прилагането на някои от ключовите мерки на реформата в предучилищното и училищното образование: подобряване на условията и програмите на образователните институции; включване в задължително предучилищно образование и на 4-годишните деца; разширяване на възможностите за целодневна организация на учебния ден до VII клас; оптимизиране на самостоятелната и индивидуалната форма на обучение; прилагане на дистанционната и въвеждане на комбинирана форма на обучение, което ще гарантира повече възможности за достъп за различни категории лица и превенция на отпадането и ранното напускане; въвеждане на компонент „работа с родителите“ в стратегиите на училищно ниво; намиране, адаптиране, надграждане и разпространение на новаторски образователни решения (продукти) за сферата на професионалното образование и обучение; подпомагане на чуждоезиковото обучение и лингвистичното разнообразие; мерки в унисон със Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020) и др. По тази цел се предвижда и подкрепа за изграждане на инфраструктура за достъп до образователните институции на хора в неравностойно положение, както и осигуряване на достъп до образование за лицата от населени места без функциониращи училища (по линия на ученическите пътувания, чрез интернет обучение и др.)

Специални усилия трябва да бъдат положени за тези групи, които са изправени пред затруднения в обучението и/или са в подчертано неравностойно положение - подкрепа за професионалните и специализирани училища, стипендии за изявени ромски деца; програми за ограмотяване, основно сред ромското население и др. уязвими групи за придобиване на по-висока степен на образование, реализирани главно от училищата.

Намаляването на преждевременно напускащите училище и осигуряването на равен достъп до качествено образование на всички нива на задължителното образование (предучилищно, основно и средно) е основна предпоставка за приобщаващия растеж. Това предполага цялостна политика за предотвратяване на ранното напускане на училище и осигуряването на превенции и компенсации със специален фокус върху ромското население.

→ Специфична цел 3.1.2. Подобряване на здравната и социалната инфраструктура и на достъпа до здравни и социални услуги

*Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област
Перник 2018-2020*

Фокусът на целта се поставя върху подобряване здравния статус на населението чрез модернизиране на съществуващата база за здравни услуги; повишаване на здравната култура на населението в областта; икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите; подобряване качеството на медицинското обслужване; развитие на специализирани лечебни центрове с последно поколение технологии и пренасочване на некритични случаи; дислокация на мобилни диагностични и здравни кабинети, оборудвани с технология за основни терапевтични дейности в населените места в областта. С цел по-бърз достъп на населението до специализирани лечебни заведения, ще се поддържат инвестиции, свързани с подмяна на автомобилния парк и апаратура, както и извършване на ремонти в системата за спешната медицинска помощ.

Въпреки постигнатия напредък в областта, е необходимо, за повишаване ефективността на социалните услуги, да се изпълнят дейности за оптимизиране на социалните услуги в рамките на политиката за деинституционализация, които да са съобразени с търсенето на услугите. По отношение на специализираните институции за предоставяне на социални услуги за деца е необходимо да се насочат усилията във: развитие на услуги в общността, свързани с превенция на изоставянето на деца от групи в неравностойно положение; осигуряване на устойчиви, качествени и достъпни междусекторни услуги с цел превенция на социалното изключване; развитие на интегрирани услуги за ранно детско развитие. По отношение на специализираните институции за предоставяне на социални услуги за възрастни хора е необходимо да се инвестира в подобряване на условията и услугите в тях, в посока превенция на риска от институционализация, разширяване на мрежата на съществуващите услуги в общността и развитие на иновативни интегрирани услуги.

От значение ще бъде активното въвличане на неправителствения сектор в предоставяне на социални услуги, а за развитието на пограничните територии в областта - споделеното използване на инфраструктура за здравни и социални услуги в пограничните населени места.

→ Специфична цел 3.1.3. Подобряване на културната инфраструктура и на достъпа до културни услуги

По тази цел ще се подкрепят мерки, свързани с осигуряване на достъп до културно и природно наследство в района чрез изграждане, реконструкция и модернизация на културната инфраструктура – театри, музеи и художествени галерии, библиотеки, читалища, включително чрез обновяване на библиотечен фонд, експозиции и осигуряване на широколентова свързаност на читалищата и библиотеките с цел по-добро използване на потенциала им като естествен център за социални контакти, поддържане и обогатяване на културната инфраструктура, повишаване културата на населението. Необходимо е насърчаване на подкрепата на местни културни форуми и прилагане на целенасочена политика за включването им в националния културен календар, както и в интегрирани туристически продукти, подкрепа на българското участие в международно значими културни събития и инициативи. По специфичната цел се подкрепят и мерки за подобряване достъпа на лицата в неравностойно положение до културните институции, както и за развитие на териториалното сътрудничество между област Перник и други европейски региони за обмен на културни продукти.

→ Специфична цел 3.1.4. Изграждане и реконструкция на спортната инфраструктура за професионален спорт и спорт в свободното време и подобряване на достъпа до спортни услуги

Съобразно държавната политика за осигуряване на условия за подобряване на физическата активност на населението, което ще има и положителен ефект за подобряване на здравния му статус, дейностите по тази цел предвиждат ремонт и модернизиране на съществуващата, както и изграждане на нови обекти на спортната инфраструктура за професионален спорт и спорт в свободното време, поддържане на открити и закрити спортни площи за насърчаване на масовия спорт сред младежите и провеждането на масови спортни събития, както и изготвяне на програми за развитие на детско-юношеския и ученически спорт и подобряване на училищната спортна инфраструктура. Косвено тези дейности ще допринесат за подпомагане на регионалната икономика, чрез разкриване на нови работни места в населените места.

Приоритет 3.2. Изграждане на устойчив и развит пазар на труда

Този приоритет се стреми към постигането на включващ растеж за област Перник. Мерките, заложили в приоритета имат задачата да осигурят условия за стабилно развитие на пазара

на труд и осигуряване на устойчива заетост, което е основна предпоставка за задържане и отслабване на негативната тенденция хората в трудоспособна възраст да напускат областта.

→ **Специфична цел 3.2.1. Създаване на по-добри възможности за трудова заетост**

Подобряването на знанията и уменията на работната сила и инвестициите в човешките ресурси са ключ към постигане на повече и по-качествени работни места и интегриране на възможно най-голям брой хора в заетостта. Това е и начинът за повишаване на производителността на труда, от една страна, и постигане на по-висока конкурентоспособност на икономиката, от друга. Осигуряването на баланс между търсенето и предлагането на знания и умения е от съществено значение за адаптиране на работната сила към потребностите на пазара на труда, за посрещане на структурните промени в икономиката, за правилното насочване на инвестициите в образование и обучение към търсени професии, за планиране на различни политики в това число и политиката за учене през целия живот.

От друга страна, върху качеството на работната сила влияние оказва и начинът, по който са изградени и функционират системите за управление на човешките ресурси в предприятията, доколкото те имат важно значение за производителността на труда, кариерното развитие и стимулирането на професионалната мобилност на работната сила. Не на последно място, доброто физическо състояние на работната сила, осигуряването на безопасни и здравословни условия на труд в предприятията и ефективното управление на човешките ресурси са ключово изискване за постигане на по-високо качество на работната сила и по-добрата адаптация към динамично изменящите се икономически условия.

Специфичната цел е насочена към:

- осигуряване на по-добра координация между нуждите от работна ръка за местния бизнес и местните образователни институции, които ще доведат до преодоляване на дисбаланса между образованието и нуждите на пазара на труда, като специално внимание се обърне на секторите от икономиката, които насърчават растежа; адаптиране на програмите за обучение към търсенето на пазара на труда, разработване на програми за ранно професионално ориентиране
- стимулиране на програми и курсове за придобиване на професионална квалификация и подобряване на професионалната подготовка или обучения по чужд

*Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област
Перник 2018-2020*

език и ИКТ за повишаване пригодността на работната ръка към тенденциите на трудовия пазар

- подкрепа на иновативни извънучилищни форми на обучение
- оптимизиране на мрежата от професионалните и специализирани училища с цел повишаване на тяхната атрактивност в съответствие с нуждите на пазара на труда
- динамично адаптиране на ученето през целия живот и мобилността към потребностите на личността и изискванията на пазара на труда
- подкрепа за предприемачеството и самостоятелната заетост
- намаляване на безработицата сред рисковите групи на пазара на труда; насърчаване на младежката и женската заетост; преквалификация на заетите в отрасли в процес на реструктуриране и придобиване на компетентности в съответствие с пазара на труда
- осигуряване на възможности за професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности на заети и безработни лица, в т.ч. и обучения на работното място
- насърчаване въвеждането на съвременни форми на организация на труда за по-лесна адаптация на работниците, служителите и предприятията към промените
- подобряване качеството и условията на труд в предприятията
- създаване на условия за диверсифицирана заетост, с което да се задържи високообразованият човешки ресурс в областта.

→ **Специфична цел 3.2.2. Икономическа мобилност**

Стимулирането на мобилността на работната сила се разглежда като един от основните инструменти, с които могат да бъдат компенсирани някои недостатъци на ограничения трудов пазар в областта. В допълнение, трудовата мобилност е и фактор, който ограничава миграционните процеси и по този начин би могла да предотврати обезлюдяването на населените места. Специфичната цел ще подкрепя мерки за насърчаване на географската мобилност на работната сила посредством компенсации на разходите за транспорт, направени от работодатели и наети лица от населени места, различни от местата, в които работят.

Икономическата мобилност изцяло отговоря на препоръките на ЕС относно приоритетите за финансиране в България до края на 2020 г., а именно увеличаване на участието в пазара на труда посредством подобряване на политиките за трудова заетост и свързаните с тях тематични цели за насърчаване на заетостта и подпомагане на трудовата мобилност, което ще доведе до насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността. Мобилността на работната сила е важен за ЕС и България приоритет, а по отношение на област Перник тя е ключов фактор за развитието.

Приоритет 3.3. Повишаване на административния капацитет на местно ниво и развитие на сътрудничеството

Постигането на визията за желаното състояние на област Перник към 2020 г. е пряко свързано и с компетенциите на регионалните и местни институции за разработване и реализация на регионалната и секторни политики, както и с капацитета за управление на проекти и обслужване на гражданите и местния бизнес.

Осигуряването на необходимите условия и ресурси за устойчиво и хармонично развитие на територията, вкл. и чрез разработването на стратегическите документи за регионално и местно развитие, подготовката на цифрови кадастрални карти, устройствени схеми и др. води до подобряване процеса на стратегическо планиране на регионалното развитие и до ефективното и ефикасно изпълнение на целите и приоритетите на политиката за регионално развитие на територията на областта.

За постигане на оптимално добро управление и развитие на областта, в рамките на приоритета ще се предприемат действия за подобряване на процеса на стратегическо планиране и подготовка и управление на проекти, контрол и мониторинг на местно ниво. Следва да се засили ролята на стратегическото управление на човешките ресурси в администрацията, вкл. обучения, мотивация и др., с цел изграждането и задържането на качествени кадри в областната и общински администрации - основна предпоставка за качествено предоставяне на публични услуги и провеждането на политики.

Въвеждането на нови управленски подходи, стандарти, предоставяне на правомощия, партньорство и отчетност ще подобри резултатите от работата по постигането на социален и икономически напредък.

→ **Специфична цел 3.3.1. Подобряване управлението на процесите и дейностите**

Специфичната цел включва дейности за:

- повишаване на уменията на служителите на областната и общинските администрации за подготовка, управление и контрол на програми и проекти за постигане на по-висока усвояемост и по-висока ефективност на усвоените ресурси
- подобряване на вътрешните връзки в администрациите и връзката им с централната администрация
- осигуряване на устойчиво и хармонично устройствено планиране на територията – разработване и/или актуализиране на кадастрални карти и устройствени планове на общините и други населени места, които да осигуряват комплексно, интегрирано и устойчиво развитие на населените места
- подобряване на процесите на планиране на регионалното и местно развитие, програмиране и осъществяване на ефективна регионална координация между инструментите за подпомагане на регионалното развитие
- осигуряване на съответствие между стратегиите и планове за регионално развитие, разработвани по ЗРР и стратегическите документи за устройствено планиране, изисквани по Закона за устройство на територията
- укрепване на институционалния и експертен капацитет на Областния съвет за развитие на област Перник и на Регионалния съвет за развитие на Югозападен район.

→ **Специфична цел 3.3.2. Развитие на партньорства между местните и регионалните власти, неправителствения сектор и бизнеса**

По тази цел ще се подкрепят дейности за: партньорство между публичния и частния сектор; изграждане на местни партньорства за развитие и насърчаване на сътрудничеството между администрацията, неправителствения сектор и бизнеса за решаване на местни проблеми; развитие на партньорството, координацията и сътрудничеството на регионално и местно ниво по отношение управлението и реализацията на цялостния програмен цикъл на инвестициите за развитие; изграждане на публично-частни партньорства за изготвяне и изпълнение на регионални и местни планове и програми; повишаване на уменията за

подготовка, управление и контрол на програми и проекти за постигане на по-висока усвояемост и по-висока ефективност на наличните ресурси.

Ще се подкрепят:

- разработването и прилагането на стратегии за интегрирано местно развитие на групи общини;
- внедряването на европейски стандарти и ноу-хау;
- използване на инструментите на ПЧП за развитието на техническата инфраструктура;
- осигуряване на достъпни обществени услуги за гражданите чрез използване на възможности за ПЧП;
- концесиониране на обекти на спорта и културата с оглед предлагане на по-добри и по-достъпни възможности за гражданите;
- реализиране на проекти за интегрирано местно развитие на групи общини, съобразени с конкретните икономически условия, достъпността и наличието на природните ресурси;

Приоритет 4. Младите хора: основен капитал за развитие на територията (хоризонтален приоритет)

Приоритетът запазва своята формулировка и значение. Определен е като хоризонтален, защото целенасочените усилия за включване на младите хора както в планирането, така и в изпълнението на всички предвидени териториални интервенции е от ключово значение за техния успех.

Стратегическа цел 4. „Устойчиво развитие и опазване на околната среда“

Опазването на околната среда и ефективното използване на природните ресурси са основополагащи принципи на Стратегията „Европа 2020“ на ЕС и на други европейски стратегически документи, като описват една от най-важните хоризонтални цели, която трябва да бъде преследвана на всяко едно управленско ниво. Бъдещото икономическо развитие на област Перник задължително трябва да се осъществява в синхрон с тези

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

принципи за намаляване на негативното въздействие върху околната среда. Към стратегическата цел са включени дейности за превенция на природните рискове и за подобряване качеството на атмосферния въздух.

Приоритет 4.1. Подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда

Делът на населението, обслужвано от водоснабдителна инфраструктура в област Перник е по-нисък от средния за страната. Същото се отнася и за дела на населението, обслужвано от системата за организирано сметосъбиране. В този аспект, настоящият приоритет е насочен към доизграждането и модернизацията на инфраструктурата за опазване на околната среда, включително ВиК мрежи, пречистването на отпадъчните води и подобряването на системата за управление на битовите отпадъци.

→ Специфична цел 4.1.1. Развитие на водоснабдителната и канализационна система

Проблемът с наличието на прекалено големи загуби по водопреносната и водоснабдителната мрежа и липсата на достатъчно съоръжения и мрежи за третиране на отпадъчни води е общонационален. ВиК секторът е с разкрити потребности, надхвърлящи текущите и средносрочни ресурсни възможности. Затова е необходимо приоритизиране и концентрация на намесите. Като най-мащабен и належащ проблем е подмяната на амортизирани водопроводни мрежи и намаляване на загубите на питейна вода по водопреносната и водоснабдителната мрежи. Въпреки високата степен на изграденост на водоснабдителните мрежи и значителните водни ресурси, в областта все още има населени места с недостатъчно водоподаване или отклонения в качеството на питейната вода. На тях следва да се обърне специално внимание и те следва да са абсолютен приоритет. Изграждането на ПСПВ и нови водоизточници в териториите с горепосочените проблеми следва да е част от мерките за реализация на специфичната цел. Изграждането и реконструкцията на канализационни мрежи и ПСОВ е вторият приоритет на сектора. Особено внимание следва да се обърне и на изграждането на водоснабдяване в неводоснабдените селища, в районите с туристически потенциал, в зоните за развитие на бизнес, осигуряване на нови водоизточници за райони с идентифициран недостиг на доставената питейна вода

Посочените дейности са свързани с изпълнение на националните ангажименти по осигуряване на прилагането на европейското законодателство в областта на околната среда. В резултат от осъществяването им ще се подобри качеството на средата за живот в област Перник.

→ **Специфична цел 4.1.2. Развитие на системата за управление на отпадъците**

Организацията по сметосъбирането и сметоизвозването е почти решен проблем. С изграждането на регионално депо за отпадъци регион Перник е решен въпросът за депонирането на отпадъците на общините от областта. Необходими са повсеместни усилия за въвеждане на добрите практики в разделното събиране, сортирането и преработката на ТБО. Системата за сметосъбиране работи относително добре в градовете, но в голяма част от селските райони тя не функционира ефективно и това води до поява на нерегламентирани сметища и увреждане на околната среда.

Дейностите, които ще подкрепя специфичната цел включват:

- Оптимизиране на системите за събиране и транспортиране на битови отпадъци, вкл. разделното им събиране
- Изграждане на съоръжения за компостиране на биоразградими отпадъци
- Изграждане на депа за строителни отпадъци и съоръжения за рециклирането им
- Поетапно закриване и рекултивация на стари общински депа
- Информационни и комуникационни мерки по управление на отпадъците
- Подобряване на системата за управление на отпадъците в малките населени места
- Въвеждане на икономически стимули за развитие производството и пазара на екологични брикети от отпадъчна биомаса - намаляване на емисиите на азотни окиси, серен двуокис и други замърсители на въздуха, както и на парникови газове.

Приоритет 4.2. Опазване на околната среда

Екологичното измерение в изпълнението на настоящата стратегия е от основно значение както за запазването на природните ресурси, така и за недопускането на замърсявания, които могат да имат отрицателно въздействие върху здравето на хората и останалите живи

организми, от които зависи баланса на местните екосистеми. Настоящият приоритет цели гарантирането на условия за опазване и подобряване на околната среда, адаптирането ѝ към настъпващите климатични промени, превенция от природни рискове и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси.

→ Специфична цел 4.2.1. Повишаване на енергийната ефективност и използването на възобновяеми източници

Инициативите в тази сфера са предимно на частния сектор. Ролята на публичните администрации е да ги насърчават и подкрепят. Следва да се оползотворят ресурсите и възможностите за изграждане на съоръжения за използване на геотермална енергия, енергията от биомаса, от вятър, слънце и вода, както и отпадни продукти от производствени процеси и селскостопанска дейност. Областта предлага възможности за добив на енергия от планинските течения на реките чрез изграждане на малки ВЕЦ.

Част от дейностите са насочени към:

- подобряване на енергийната ефективност, включително използване на възобновяема енергия в жилищния сектор чрез неговата реконструкция;
- подобряване на енергийната ефективност, включително използване на възобновяема енергия в публичните инфраструктури и сгради;
- подобряване на енергийната ефективност на производствата, чрез понижаване на енергоемкостта на производствата и рехабилитация на сградния фонд;
- подобряване на енергийно-ефективното поведение и култура на консуматорите;
- подкрепа на проекти за увеличаване на потреблението на природен газ;
- разширяване на партньорствата на различните компетентни институции с местните публични власти, групи от гражданското общество, включително енергийни компании и финансови институции.

→ Специфична цел 4.2.2. Повишаване качеството на атмосферния въздух

Област Перник традиционно се отличава с висок дял на отделяните парникови газове. Повсеместно следва да се подобри състоянието на уличните и тротоарни настилки, както и пропускателната способност на транспортно-комуникационните системи на населените

места, особено на гр. Перник. Необходими са действия за ограничаване на изпусканите в атмосферния въздух емисии на вредни вещества от промишлените обекти, както и актуализиране и ефективно прилагане на общинските програми за намаляване нивата на замърсителите и достигане на установените норми за нивата на фини прахови частици в атмосферния въздух. За борбата с праховото замърсяване допринасят и зелените системи на градовете. Вероятността за осезателни подобрения в качеството на атмосферния въздух в следващите години е висока, предвид предстоящата реализация на ИПГВР на гр. Перник и на мерки и програми за подобряване на „зелената система“ на останалите общини в областта. Сред тези мерки следва да бъде и подкрепата за навлизане на електромобилността чрез местни преференции и изграждане на зарядна инфраструктура.

Като цяло реализацията на дейностите ще доведе до превръщането на околната среда в по-здравословна за хората, които живеят и се трудят в районите с нарушено качество на въздуха в района.

→ Специфична цел 4.2.3. Превенция на природни рискове

За да се осигури икономическа и социална стабилност и развитие на област Перник в дългосрочен план е необходимо да се планират дейности, осигуряващи адаптирането на областта към климатичните промени и редуциране на природните рискове до допустими нива, както и да се стимулират научните изследвания за прогнозиране на регионалното и местно въздействие на климатичните промени. Най-чувствителните сектори към климатичните изменения са селското стопанство, туризмът, управлението на водните ресурси и горския фонд.

По-доброто управление на опасността от природни бедствия ще се осъществява чрез следните мерки:

- Изграждане на инфраструктура за предотвратяване на наводнения, свлачища, брегова ерозия (диги, подпорни стени и други укрепващи съоръжения);
- Развитие на информационни системи, изграждане на системи за ранно предупреждение и подобряване на прогнозирането, инвестиционни и институционални мерки за осигуряване на превенция на риска от наводнения;

- Определяне на границите на водите и водните обекти и оценка на земеползването за осигуряване на необходимата проводимост;
- Рекултивация на нарушените от индустриална и селскостопанска дейност терени;
- Използване на ролята на горските масиви (увеличаване на залесените площи, подобряване на горскостопанската инфраструктура за борба с ерозията, опазване на почвите от загуба на плодородие и борба с опустиняването);
- Изследване на последиците от промените в климата;
- Устойчиво използване на земите;
- Подкрепа на проекти за технологично обновление в производствените процеси за намаляване деградацията на земите и почвите;
- Реализиране на програми за екологично земеделие и животновъдство;
- Реализиране на програми за опазване и възстановяване на биоразнообразието в областта;
- Дейности за предотвратяване и потушаване на пожари, включително чрез закупуване на противопожарна техника, изграждане на системи за наблюдение против пожари и пожароизвестяване, провеждане на обучения и информационни кампании;
- Изпълнението на мерки за повишаване на обществената информираност – това ще допринесе за: постигане висока степен на информираност за състоянието на компонентите на околната среда в региона и формиране на активно обществено поведение, свързано с проява на грижи и действия за нейното опазване; за посочване на начини за адаптация към променените климатични условия според конкретния риск, застрашаващ здравето и живота на хората; за формулиране на адекватни превантивни действия, които могат да доведат до намаляване на риска от нарушаване на екологичното равновесие в региона;
- Реализиране на дейности, свързани с екологичното образование.

АКТУАЛИЗИРАНА ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ

В ОСР на област Перник 2014-2020 са идентифицирани следните възможности за набиране на финансов ресурс:

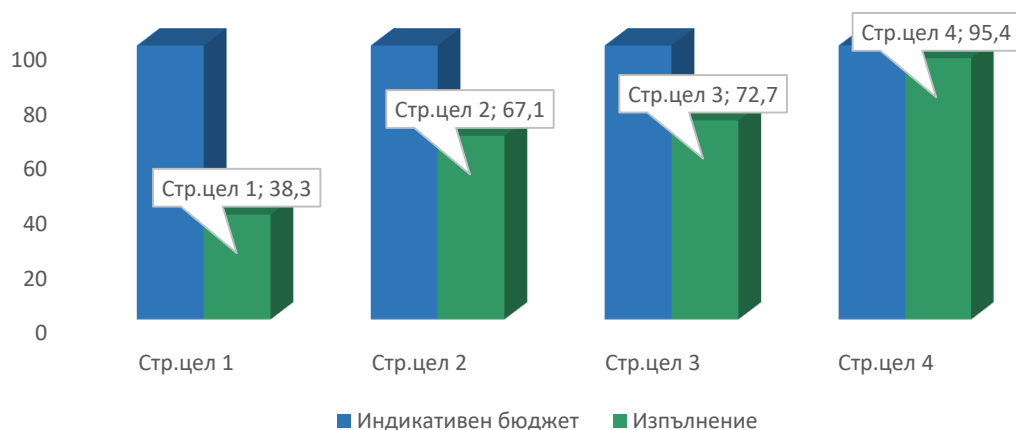
- Национално финансиране (държавен, общински бюджети, както и финансови ресурси от други източници – публични фондове, държавни и общински предприятия, фондации, асоциации, сдружения и др.)
- Средства от фондове на ЕС
- Частни финансови ресурси (местни физически и юридически лица, граждански организации, включително с международно участие, и др.)
- Други финансови инструменти, в т.ч. международни финансови институции

При изчисленията на индикативния ресурс за постигане целите на ОСР като база е взета предвид общата оценка за финансовите ресурси, необходими за постигане целите на Регионалния план за развитие на Югозападен район за периода 2014-2020 г. от 3,9 милиарда лева и е отчетено стойностното съотношение на договорените средства по оперативните програми за област Перник в периода 2007-2013 г. По този начин, индикативният общ размер на необходимия ресурс за изпълнение на Областна стратегия за развитие на област Перник 2014 – 2020 г. възлиза на 97 500 хил. лв.

Експертният анализ и оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси при изпълнението на ОСР на област Перник към средата на периода на действие, извършен в Междинната оценка на ОСР, се базира на аналитичния преглед и на обобщените резултати от изпълнените/в процес на изпълнение проекти и дейности в периода, обхванат от Междинната оценка (2014-2017), финансирани със средства от бюджета на общините в областта, държавния бюджет, ЕСИФ и други финансови източници, т.е. освен договорените средства по оперативните програми 2014-2020, финансовата оценка отчита и ресурсите, необходими за изпълнението на проекти в периода 2014-2016, финансирани по оперативните програми 2007-2013.

Съгласно Междинната оценка изпълнението на финансовата рамка на ОСР към 20.09.2017 г. по стратегически цели е следното:

Фигура 30. Изпълнение на индикативния план на ОСР на област Перник 2014-2020, разпределен по стратегически цели, към средата на периода на действие, %

Източник: Междинна оценка за изпълнението на Областната стратегия за развитие на област Перник 2014-2020 г., собствени изчисления

Към средата на периода на действие на ОСР общото изпълнение на индикативния финансов план към ОСР е 68% от планираното. Изпълнени са проекти и дейности на обща стойност 66 260 123 лв.

Междинната оценка констатира, че през 2017 г. предстои да стартират или са в начален етап на изпълнение проекти на общините в област Перник за подобряване на техническата инфраструктура, за развитие на социалните услуги, повишаване на енергийната ефективност, благоустрояване на средата на живот, интегриран градски транспорт и др., с изпълнението на които има реална възможност към края на периода на действие на Областната стратегия през 2020 г. финансовото изпълнение да надвиши планираните финансови средства.

Също така, следва да се има предвид, че в АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020 г. са добавени някои нови приоритети, за които следва да бъде предвиден съответстващ финансов ресурс – развитие на териториалното сътрудничество, развитие на различни форми на устойчив туризъм, развитие на селското стопанство, изграждане на устойчив и развит пазар на труда, подобряване на административния капацитет и развитие на различни форми на сътрудничество, превенция на природни рискове, повишаване качеството на атмосферния въздух.

Същевременно, съгласно Междинната оценка на Областната стратегия за развитие на област Перник 2014-2020, към 20.09.2017 г. договорените средства по оперативните програми от общините и други бенефициенти на територията на област Перник са в размер на 31 750 921 лв. или 257 лв. на глава от населението. Областта е с най-нисък размер договорени средства, сравнено с останалите области в Югозападен район. На вътрешнообластно ниво, по-високи от средните за областта са договорените средства на глава от населението в община Брезник – 299 лв. и в община Перник – 272 лв. Най-нисък е размерът на договорените средства на глава от населението в община Трън – 184 лв.

Фигура 31. Договорени средства по оперативните програми 2014-2020 г. в общините от област Перник към 20.09.2017 г., лв.⁴

Източник: ИСУН 2020

Вземайки предвид гореизложеното, актуализираната финансова рамка за изпълнение на АДИ на ОСР до края на 2020 г. изглежда по следния начин:

Таблица 30. Актуализирана обща оценка на финансовите ресурси за изпълнение на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020

Относителен дял %	Обща оценка лв.	Обществен сектор	Частен сектор	Други финансови инструменти
-------------------	-----------------	------------------	---------------	-----------------------------

⁴ Към 20.09.2017 г. община Ковачевци няма сключен договор по нито една от оперативните програми
Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

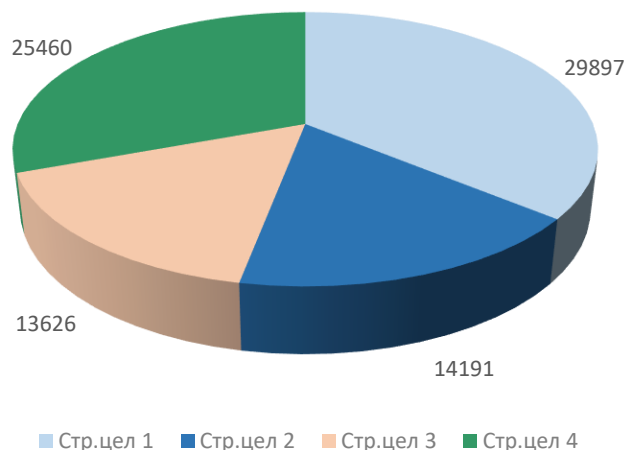
		Участие на ЕС		Национално обществено финансиране		Относителен дял %	Обща стойност	Относителен дял %	Обща стойност
		Относителен дял %	От фондове на ЕС лв.	Относителен дял %	Публични бюджети и други обществени фондове лв.				
Стратегическа цел 1. „Достъпност и свързаност“									
		Приоритет 1.1. Развитие на транспортната инфраструктура							
24,7	20 545 200	80	16 436 160	15	3 081 780			5	1 027 260
Приоритет 1.2. Развитие на информационно-комуникационните технологии и широколентовата инфраструктура за осигуряване на повсеместен достъп, високо качество и широко ползване									
3,6	3 000 000	80	2 400 000	15	450 000			5	150 000
Приоритет 1.3. Териториално сближаване и развитие на сътрудничеството									
7,6	6 352 209	85	5 399 378	15	952 831				
Общо за Стратегическа цел 1.									
35,9	29 897 409		24 235 538		4 484 611				1 177 260
Стратегическа цел 2. „Интелигентно и устойчиво икономическо развитие“									
Приоритет 2.1. Повишаване конкурентоспособността на местната икономика									
9,3	7 690 808	45	3 460 864			55	4 229 944		
Приоритет 2.2. Развитие на туризма и културните индустрии									
4,2	3 500 000	85	2 975 000	10	350 000			5	175 000
Приоритет 2.3. Развитие на селското стопанство и подобряване качеството на живот в селските райони									
3,6	3 000 000	85	2 550 000	15	450 000				
Общо за Стратегическа цел 2.									
17,1	14 190 808		8 985 864		800 000		4 229 944		175 000

Стратегическа цел 3. „Качество на живота“									
Приоритет 3.1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и спорт									
12,8	10 646 037	85	9 049 132	15	1 596 905				
Приоритет 3.2. Изграждане на устойчив и развит пазар на труда									
3	2 500 000	85	2 125 000	15	375 000				
Приоритет 3.3. Повишаване на административния капацитет на местно ниво и развитие на сътрудничеството									
0,6	480 000	85	408 000	15	72 000				
Общо за Стратегическа цел 3.									
16,4	13 626 037		11 582 132		2 043 905				
Стратегическа цел 4. „Устойчиво развитие и опазване на околната среда“									
Приоритет 4.1. Подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда									
19,2	16 000 000	80	12 800 000	15	2 400 000			5	800 000
Приоритет 4.2. Опазване на околната среда									
11,4	9 460 000	85	8 041 000	15	1 419 000				
Общо за Стратегическа цел 4.									
30,6	25 460 000		20 841 000		3 819 000				800 000
Общо									
100	83 174 254		65 644 534		11 147 516		4 229 944		2 152 260

Източник: Изготвена за целите на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020

Най-голяма е концентрацията на ресурси в Стратегическа цел 1 и Стратегическа цел 4, съответно 35,9% и 30,6% от общите финансови ресурси за изпълнение на АДИ на ОСР до края на 2020 г. На Стратегическа цел 2 и Стратегическа цел 3 се падат съответно 17,1% и 16,4%.

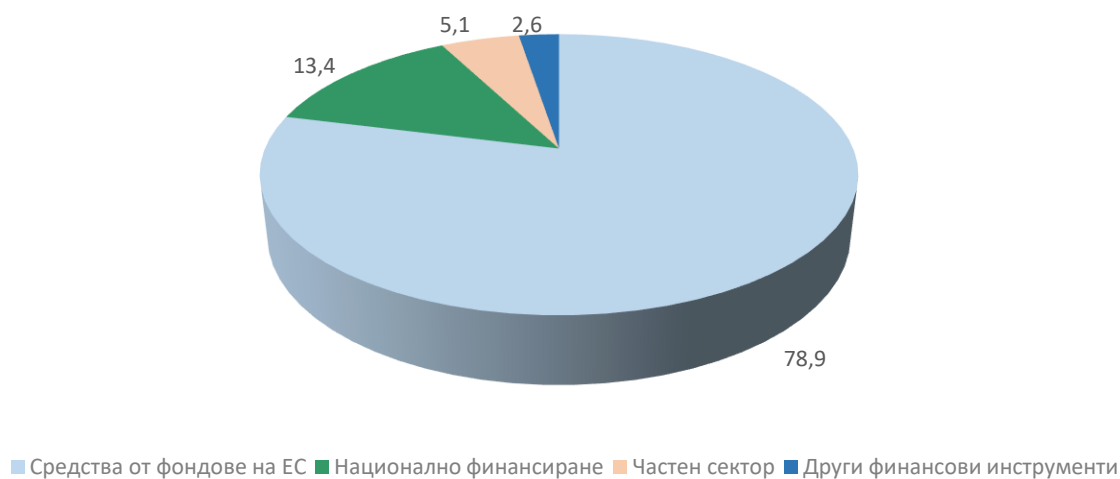
Фигура 32. Разпределение на индикативните финансови ресурси по Стратегически цели на АДИ на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020, хил. лв.

Източник: Изготвена за целите на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020

Предвидимо, приносът на европейските фондове за изпълнението на финансовата рамка на АДИ на ОСР до 2020 г. е най-голям – 78,9%. Частният сектор допринася с 5,1%, а други финансови инструменти – с 2,6%.

Фигура 33. Принос на заложените източници на финансиране за изпълнението на АДИ на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020, %

Източник: Изготвена за целите на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020

Усвояването на средствата по приоритети на АДИ на Областната стратегия за развитие по години с натрупване, е както следва:

Таблица 31. Индикативни финансови ресурси за изпълнение на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020, лв.

	лв.	2018	2019	2020	2021	2022
Стр. цел 1	29897409	8969222	13453834	20928186	26907668	29897409
Стр. цел 2	14190808	4257242	6385864	9933566	12771727	14190808
Стр. цел 3	13626037	4087811	6131717	9538226	12263433	13626037
Стр. цел 4	25460000	7638000	11457000	17822000	22914000	25460000
Общо	83174254	24952276	37428414	58221978	74856829	83174254

Източник: Изготвена за целите на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020

ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТ ПЕРНИК И МЕРКИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИ В ТЯХ

Определяне на районите за целенасочена подкрепа

Съгласно Закона за регионалното развитие, на територията на районите от ниво NUTS 3 (областите) могат да се обособяват райони за целенасочена подкрепа от държавата. Районите за целенасочена подкрепа обхващат територията на една или повече съседни общини с неблагоприятни социално-икономически, демографски и географски характеристики. Обособените райони за целенасочена подкрепа са териториална основа за концентрация на ресурси за намаляване на вътрешнорегионалните различия в степента на развитие на отделните общини и за постигане на целите на държавната политика за регионално развитие.

Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа се определя, като се отчитат категориите на общините по реда на Закона за административно-териториалното устройство на Република България и техните географски характеристики по данни на Българската академия на науките. В териториалния обхват на район за целенасочена подкрепа се включват:

1. общините от четвърта и пета категория;

2. общините от втора и трета категория при наличието на някоя от следните географски характеристики:

- а) най-малко 50 на сто от територията на общината е в планински район;
- б) най-малко 50 на сто от територията на общината е в полупланински район;
- в) територията на общината е в пограничен район.

Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа се определя в Областните стратегии за развитие. Промени в териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа се допускат при настъпили промени в категориите на съответните общини и се отразяват в съответните Областни стратегии.

Съгласно чл. 36 от Закона за административно-териториално устройство на Р.България общините, районите, кметствата и населените места се категоризират по критерии и показатели, определени от Министерския съвет и Методиката за категоризиране, утвърдена от Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

На основание чл.36, ал.2 на Закона за административно-териториалното устройство на Р.България, във връзка с т. 4 от Решение № 921 на Министерския съвет от 16 декември 2011 г. за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България, утвърдено със Заповед № РД-02-14-2021 от 14 август 2012 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството, общините на територията на област Перник са категоризирани по следния начин:

Таблица 32. Категоризация на общините на територията на област Перник

ЕКАТТЕ	Община	Категория
PER 08	Брезник	3
PER 19	Земен	4
PER 22	Ковачевци	5
PER 32	Перник	1
PER 36	Радомир	3

PER 51	Трън	3
--------	------	---

Източник: Решение № 921 на Министерския съвет от 16 декември 2011 г. за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България

Съгласно изследване на Българска академия на науките, Национален институт по геофизика, геодезия и география за Определяне на териториалния обхват на планинските, полупланинските и пограничните райони в България на ниво общини, за целите на разработването на Целенасочена инвестиционна програма за развитие на изоставащи райони, възложено от Министерство на регионалното развитие и благоустройството, критериите за определяне на планинските и полупланинските територии в България са следните:

- Над 700 m надморска височина всички територии се определят като планински.
- От 500 m до 700 m надморска височина и наклон на склона $\geq 8^\circ$ се определят като полупланински територии.
- Под 500 m надморска височина с наклон на склона $\geq 8^\circ$ и локална амплитуда на релефа над ≥ 100 m и допълнителен критерий климатичен контраст над 35 се определят като полупланински територии.

Прилагайки изброените изисквания и в резултат на направените разчети и моделирания, са класифицирани планинските и полупланински територии на ниво общини в България както следва:

- Първи тип – „Планински” – общини, чиито територии с надморска височина ≥ 700 m заемат повече от 50 % от тяхната площ;
- Втори тип – „полупланински” - общини, чиито територии с надморска височина ≥ 500 m и наклон на склоновете $\geq 8^\circ$ за височинния пояс 500 – 700 m заемат повече от 50 % от площта им;
- Трети тип – „полупланински с допълнителен критерий” – общини с територии с надморска височина ≥ 500 m без тези от първи и втори тип и/или под 500 m, но отговарящи на следните изисквания: Наклон на склоновете $\geq 8^\circ$; Локална амплитуда

на релефа ≥ 100 m, и допълнителен критерий „стойност на климатичния контраст ≥ 35 ”.

На територията на страната са обособени 3 типа общини:

- общини с планински характер;
- общини с полупланински характер;
- общини покриващи някой от допълнителните критерии за полупланински характер.

И трите типа общини могат да получават целенасочена подкрепа от държавата. Тези общини са териториална основа за отделянето на ресурси с цел стабилизация и по възможност намаляване на националните вътрешнорегионални различия, с което да се постигнат целите на държавната политика за регионално развитие.

Съгласно изследването на Българска академия на науките, Национален институт по геофизика, геодезия и география, общините на територията на област Перник се подреждат както следва, въз основа на планинския и полупланинския си характер:

Таблица 33. Класификация на планинските общини на територията на област Перник

ЕКАТТЕ	Община	Площ-дка
50% площ над 700 м надморска височина		
PER08	Брезник	404038
PER36	Радомир	540488
PER51	Трън	573460
PER19	Земен	253942
PER22	Ковачевци	138080

Източник: Изследване на Българска академия на науките, Национален институт по геофизика, геодезия и география за Определяне на териториалния обхват на планинските, полупланинските и пограничните райони в България на ниво общини, за целите на разработването на Целенасочена инвестиционна програма за развитие на изоставащи райони

Община Перник се изключва от планинските общини, които следва да бъдат подпомагани по Целенасочената инвестиционна програма на МРРБ, поради наличния социално-икономически и демографски потенциал, изградената техническа и социална инфраструктура и защото може да използва средства от други приоритети. Но това не е от значение за определяне на районите за целенасочена подкрепа в област Перник, тъй като тя е от 1-ва категория съгласно Категоризацията на АТ и ТЕ и поради това не може да бъде определена като район за целенасочена подкрепа. Останалите 5 общини се определят като общини с планински характер въз основа на първия тип критерии – общини, чиито територии с надморска височина ≥ 700 m заемат повече от 50 % от тяхната площ.

Въз основа на гореизложеното и на основание на постановките в Закона за регионално развитие, като райони за целенасочена подкрепа на територията на област Перник се определят следните общини:

Таблица 34. Обхват на районите за целенасочена подкрепа на територията на област Перник

ЕКАТТЕ	Община	Категория	Класификация като планинска с 50% от площта над 700 м н.в.
PER 08	Брезник	3	да
PER 19	Земен	4	да
PER 22	Ковачевци	5	да
PER 32	Перник	1	да
PER 36	Радомир	3	да
PER 51	Трън	3	да

Източник: Изготвена за целите на Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия на област Перник 2018-2020

Общините Земен и Ковачевци се определят като райони за целенасочена подкрепа единствено въз основа на категорията си – съответно 4-та и 5-та категория съгласно Категоризацията на АТ и ТЕ, независимо от планинския им характер. Общините Брезник, Радомир и Трън се определят като райони за целенасочена подкрепа на основание на категорията си – 3-та съгласно Категоризацията на АТ и ТЕ и въз основа на обстоятелството, че най-малко 50 на сто от територията на общината е в планински район. Община Перник не се класифицира като район за целенасочена подкрепа, тъй като е от 1-ва категория съгласно Категоризацията на АТ и ТЕ.

Мерки за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа

Основни проблеми пред 5-те общини, райони за целенасочена подкрепа на територията на област Перник, са обезлюдяването, остаряването на населението, задълбочаващи се демографски проблеми, ниското ниво на заетост и висока безработица, слабо развитата икономика, ниските доходи, недоразвита техническа и социално-битова инфраструктура и затруднената реконструкция и рехабилитация. Общините са допълнително затруднени от физикогеографските им характеристики, които до голяма степен определят характера на стопанската дейност и условията за живот. Разрешаването на тези проблеми следва да се базира на комплексен подход, което е заложено и в Националната концепция за пространствено развитие. За общините приоритет представляват селищната мрежа, връзките със съседните общини и областния център, интегрирането на територията на общината в регионалната транспортна, енергийна и телекомуникационна мрежа, привличането на инвестиции и повишаване на заетостта на населението.

Обединяваща представа за развитието на районите за целенасочена подкрепа е постигането на осезателно нарастване на работните места в реалната икономика и намаляване на безработицата, като основните мерки следва да бъдат насочени към развитие на трите стълба - икономика, човешки капитал, инфраструктура и екология.

Мярка 1. Привличане на инвестиции.

Необходимо е да се предвиди създаването на привлекателни инвестиционни територии под формата на устроени и съоръжени с публична инфраструктура имоти за създаване на бизнес зони и центрове. С реализирането на тази мярка ще се осигури една от най-важните

предпоставки за привличане на желаните инвестиции в местната икономика и задържане на млади хора в съответните общини.

Мярка 2. Технологично обновяване на съществуващите и изграждане на нови предприятия.

Целесъобразно е използване възможностите на ЕСИФ в тази посока. Предимство ще имат обединените инвестиционни инициативи в различни сектори на икономиката, вкл. развитието на „Социални предприятия“.

Мярка 3. Създаване на преференции за бизнеса.

Реализирането на възможни предложения зависи от политически решения и от законовото регламентиране на подкрепата за бизнеса.

Мярка 4. Развитие на аграрния сектор.

Висок потенциал за развитие има биоземеделieto и животновъдството, което ще доведе до увеличено и диверсифицирано производство, а също и до увеличаване на заетостта (макар и сезонна).

Мярка 5. Оползотворяване на потенциала за развитие на туризма.

Целесъобразно е създаването на продаваеми регионални туристически продукти. Следва да се инвестира в експониране на археология, обновяване на музеи и други туристически обекти, изграждане на нови обекти за обогатяване на туристическото предлагане в региона. Форма за експониране на атрактивното природно наследство са екопътеките, пешеходните и веломаршрути. Следва да се работи за обогатяване на селищната среда с местни атракции.

Мярка 6. Укрепване на човешките ресурси.

Съживената бизнес среда ще привлече изградени специалисти в желани сфери, както и бъдещи специалисти - ученици и студенти. Основна цел е повишаване качеството на образованието – чрез обновяване на учебните програми и оборудване на базата. Въпрос на политическа воля е осигуряване на преференции за завръщане и задържане на младите и образовани хора в региона, осигуряване на подходящи стажове за млади специалисти. С цел повишаване усвояването на средствата от ЕСИФ, е целесъобразно провеждането на обучения за оптимизиране на капацитета на общинските администрации.

Мярка 7. Рехабилитация на пътната и водоснабдителна инфраструктура.

Тази мярка не се нуждае от мотивация. Доброто състояние на инфраструктурата е основен фактор за привличане на инвестиции. Приоритено следва да се извърши рехабилитация на пътните отсечки, които водят до бизнес центрове, туристически обекти и обекти, предоставящи социални услуги, както и дефицитите в областта на водоснабдяването, реконструкцията на довеждащи водопроводи и съоръжения.

Мярка 8. Превенция на природни рискове.

Сред приоритетните потребности се нареждат и мерките, повишаващи сигурността във функционирането на района и ефективното ползване на природните му ресурси. Пространствата с целенасочени инвестиции в реалната икономика, човешките ресурси и съответните инфраструктури следва да бъдат обезопасени във възможната и разумна степен. Мярката включва превантивни действия за предотвратяване на рискове от наводнения чрез корекции и почистване на речни корита, укрепване и превенция на свлачища и срутища, пряко засягащи или застрашаващи пътна и инженерна инфраструктура, изграждане на предупредителни системи за възникване на пожари и наводнения.

Мярка 9. Използване възможностите за трансгранично сътрудничество.

Трансграничното сътрудничество има своята роля за преодоляване на специфичните проблеми и минимизиране въздействието на факторите, водещи до забавено развитие и упадък на граничните и периферните райони. Води до повишаване привлекателността за хората, които живеят и работят в трансграничния регион, както и до засилване на интереса на инвеститорите.

НАСОКИ И МЕРКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Допустимост на област Перник по програмите за териториално сътрудничество

Съгласно чл.12, ал.3 от ЗРР, елемент от съдържанието на Областната стратегия за развитие е формулирането на насоки и мерки за развитие на териториалното сътрудничество.

Териториалното сближаване и развитието на териториалното сътрудничество е предвидено в стратегията за развитие на област Перник до 2020 г. – приоритет 3, стратегическа цел 1. Използването на този инструмент е възможност за развитие на областта, както по линия на трансграничното сътрудничество, така и в обхвата на програмите, подкрепящи междурегионалното и транснационалното сътрудничество. Очакваните ползи са свързани с намаляване на отрицателните последици от наличието на граници между страните и на бариери – административни, юридически и физически, генерирането на по-голяма добавена стойност, създаването на заетост, намирането на решения на общи проблеми, защита на естествената природна среда и като цяло по-привлекателен имидж за регионите и по-добро оползотворяване на потенциала за развитие.

Територията на област Перник попада в българската част на трансграничния регион между България и Сърбия. В този трансграничен регион попадат едни от най-слабо развитите области от двете страни на границата, с изключение на (от българска страна) Софийска област и някои сфери в област Перник. **Програмата за трансгранично сътрудничество България-Сърбия 2014-2020** включва широк обхват от области, сред които: развитие на устойчив туризъм (Приоритет 1 от програмата) със специфични цели – увеличаване на туристическата привлекателност, създаване на конкурентоспособни общи туристически атракции, продукти и дестинации; развитие на младежки дейности (Приоритет 2 от програмата) – цели се развитието на привлекателна среда за развитие на младите хора в граничната зона (умения и предприемачество), както и насърчаване на устойчиви съвместни инициативи за и с младите хора, вкл. за младежка мобилност; опазване и възстановяване на околната среда (Приоритет 3 от програмата) – цели се съвместно управление на риска (предотвратяване и смекчаване на последствията от природни и причинени от човека трансгранични бедствия) и защита на природата (засилване на капацитета на регионалните и местните заинтересовани страни за подобро управление на природните ресурси в граничния район). Приоритети като околна среда и превенция на риска, устойчив туризъм и младежи, с дейности, насочени към насърчаване на заетостта, мобилност на работната ръка и борба с бедността са обусловени от факта, че в допустимия трансграничен регион са ситуирани най-слабо развитите области в Европа.

Целесъобразно е област Перник, и като цяло България, да се възползва максимално от възможностите на програмата, защото областта разполага с потенциал за развитие, особено на бизнеса и туризма. Областта е отлична база за развитие на сектора на услугите, по-специално на международната търговия и транспорт и свързаните с тях услуги и има потенциал да се превърне в един от двигателите за повишаване на социално-икономическото развитие на граничния регион. Близостта до паневропейските коридори и големите инфраструктурни проекти, които се очаква да бъдат реализирани през следващите години, може да се превърне в движеща сила за развитието на различни търговски и транспортни услуги – пазари на едро, логистични паркове, складови бази, хотели и кетъринг, ремонтни услуги и др.

Транснационалните програми добавят европейско измерение на регионалното развитие в държавите-членки на ЕС. Те позволяват по-ефективна съвместна работа на регионите от няколко държави-членки по различни въпроси, сред които комуникационни коридори, опазване на околната среда и превенция на природни рискове, международен бизнес и изследователски връзки, разработване на по-жизнеспособни и устойчиви пазари. Тематичните направления на сътрудничеството включват: иновации (създаването на мрежи от университети, изследователски институти, МСП); околна среда и водни ресурси (реки, езера, море); достъпност (вкл. телекомуникации); устойчиво развитие на градовете и др. В периода до 2020 г. страната ни, в т.ч. област Перник, е допустима за кандидатстване по програмите за транснационално сътрудничество „Дунав“ 2014-2020, „Балкани-Средиземно море“ 2014-2020 и Съвместна оперативна програма за трансгранично сътрудничество по Европейски инструмент за съседство „Черноморски басейн 2014-2020“.

Програмата за транснационално сътрудничество „Дунав“ 2014-2020 е финансов инструмент за насърчаване и инициране на проектни идеи свързани с преодоляване на общите предизвикателства и нужди в специфични направления, които да постигнат реална полза за хората и да изградят ефективни връзки между властите и организациите в Дунавския регион. Програма „Дунав“ има четири приоритетни оси: Иновативен и социално ангажиран Дунавски регион, Околна среда и културно ангажиран Дунавски регион, Подобрена свързаност на Дунавския регион и Добре управляван Дунавски регион.

Бенефициенти по програмата могат да бъдат национални, регионални и местни власти, както и неправителствени и частни организации.

Програмата за транснационално сътрудничество „Балкани-Средиземно море“ 2014-2020 има за обща цел използване на споделените териториални предимства и подпомагане на интегрираното териториално развитие и сътрудничество за повишена конкурентоспособност и устойчиво развитие на балканско-средиземноморския регион. „Балкани – Средиземно море“ функционира чрез две приоритетни оси: „Предприемачество и иновации“ и „Околна среда“. Допустими бенефициенти са национални, регионални и местни власти, публичноправни организации и неправителствени организации. Програмата създава условия за партньорство в осъществяването на дейности за подобряване и насърчаване на сътрудничеството, обмяна на опит и добри практики, в съответствие с приоритетите на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Междурегионалното сътрудничество има за цел да повиши ефективността на политиката на сближаване, като насърчава обмяна на опит между регионите и развитието на градските райони, вкл. връзките между градските и селските райони, както и да подобри изпълнението на програмите и действията за териториално сътрудничество. В периода до 2020 г. страната ни, в т.ч. област Перник, е допустима за кандидатстване по програмите за междурегионално сътрудничество ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА 2014-2020 и УРБАКТ III.

Програма за междурегионално сътрудничество ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА 2014-2020 е инструмент за прилагане на кохезионната политика на Европейския съюз - стратегия за интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика, създаваща високи равнища на заетост, производителност и социално сближаване. Общата цел на програмата е подобряване на изпълнението на политиките и програмите за регионално развитие, основно програмите по цел „Инвестиции за растеж и работни места“ и, когато е уместно, програмите по цел „Европейско териториално сътрудничество“, чрез насърчаване на обмяна на опит и усвояването на политики между участници с регионално значение. През настоящия програмен период програмата ще работи по четири теми - всички свързани с регионалното развитие: „Научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации“, „Конкурентоспособност на малките и средните предприятия“, „Нисковъглеродна

икономика“ и „Околна среда и ресурсна ефективност“. Бенефициенти могат да бъдат организации от 28-те държави–членки на ЕС, Норвегия или Швейцария, ако те са национални, регионални или местни публични органи, други публичноправни институции (например университети, агенции за регионално развитие, организации, подпомагащи бизнеса и др.), неправителствени организации.

УРБАКТ III 2014-2020 е една от програмите на Европейския съюз за сътрудничество, целяща обмяната на опит и познания между Европейските местни власти (градове) в сферата на устойчивото интегрирано градско развитие (без пилотни проекти). В рамките на специфични градски мрежи, партньорите са поканени съвместно да разработват прагматични решения на основни градски проблеми и предизвикателства, интегрирайки икономически, социални и екологични решения чрез холистичен подход. (По този начин се повишава ефективността на регионалната политика и политиката на сближаване). УРБАКТ е преди всичко програма за изграждане на капацитет, адресирайки следните потребности: Капацитет за прилагане на политики, създаване на политики, изпълнение на политики и изграждане и трансфер на познания. Всички дейности по програмата ще се извършват в рамките на специфичен инвестиционен приоритет от тематична цел 11 „Повишаване на институционалния капацитет и ефективна публична администрация“ чрез единствена Приоритетна ос – „Популяризиране на интегрираното устойчиво градско развитие“. За постигането на специфичните цели са налични три типа дейности: Транснационален обмен чрез три различни типа мрежи: „Мрежи за планиране на действия“, „Мрежи за изпълнение“ и „Мрежи за трансфер“; Дейности по изграждане на капацитет; Дейности по капитализация и разпространяване. Допустими партньори по програмата са „градове“ (общини), административни райони и др. еквивалентни на тях, дефинирани като публични местни власти, сдружения и местни агенции, които притежават правомощия да планират и прилагат специфични урбанистични политики.

Насоки и мерки за развитие на трансграничното сътрудничество

Територията на област Перник се характеризира с по-ниско от средното за страната ниво на заетост и по-високо ниво на безработица, ниски доходи и ниска покупателна способност на населението, по-висок отрицателен естествен прираст от средния за страната и

продължаващо обезлюдяване. От друга страна, налице е голям нереализиран бизнес потенциал на областта. За да бъде реализиран този потенциал са необходими:

- Силна политическа воля, отговорност и висока степен на кооперативност от страна на областната администрация и местните общински администрации в областта
- Превръщане на привличането на инвеститори, на насърчаването на предприемачеството и развитието на клъстери, в обща дългосрочна задача, по която да се работи координирано в цялата област
- Сътрудничество между администрация, бизнес, неправителствени организации и научни центрове от двете страни на границата.

За икономическото съживяване на региона и развитие на трансграничното сътрудничество се препоръчва реализацията на следните мерки:

- **Популяризиране на бизнес потенциала на областта и запознаване на местната общност, на местни и чужди фирми и инвеститори с възможностите за инвестиции** – необходимо е областта да бъде представена с всичките и възможности и потенциал за развитие, които притежава. За реализирането на тази мярка е необходима кооперативност и координация между местните власти, областната администрация, бизнес сдружения, граждански организации и местни предприемачи. Целесъобразно е изпълнението на общи проекти с партньори от област Перник и от сръбска страна за популяризиране на природните и културно-исторически забележителности, биоразнообразието и възможностите за бизнес, напр. информационни кампании, рекламни клипове, тематични предавания в местни телевизии, фотоизложби др. В подобни проекти могат да се включат и училищата – децата и младежите могат да проучат и представят местни легенди, обичаи, исторически събития и местности. Подходящо е организиране на регионални бизнес форуми за запознаване на чужди инвеститори с потенциала на региона, организиране и участие в панаири, изложби и др. събития за популяризиране възможностите на областта.
- **Ефективно използване на наличните ресурси** – за изпълнението на мярката е необходимо изготвяне на актуална база данни със свободните терени – земя и сграден фонд, изготвяне на база данни с наличните ресурси в областта – природни и

културно-исторически забележителности, биоразнообразие, термални извори, население и др., както и изготвяне и поддържане на адекватна база данни за броя и професионалната квалификация на наличната работна сила в областта. Опазването на местните ресурси е от ключово значение за тяхното превръщане в устойчив бизнес актив и източник на растеж. Целесъобразно е изпълнението на общи проекти с партньори от област Перник и от сръбска страна за изпълнение на съвместни проекти за реставрация, опазване и поддържане на природното богатство и културно-историческите забележителности на областта. Подходящо е насърчаване и подпомагане на частни инициативи в областта на традиционните занаяти, възпроизвеждането на местни обичаи и ритуали, производството на характерни местни сувенири и др., както и провеждане на разяснителни кампании за значимостта на местните ресурси за развитието на областта и важността на тяхното опазване. За постигането на мярката ще спомогне и изпълнението на следните дейности: създаване на партньорства с частния бизнес, целящи подобряване на образованието и приближаването му до практиката с акцент на професионалното и профилираното образование; създаване на механизъм за въздействие с работодателите за набиране на актуална информация за търсената работна сила с цел преориентиране на програмите за квалификация и преквалификация към актуалния/перспективния икономически профил и търсенето на пазара на труда; изграждане на система за осигуряване на производствена практика в реалния бизнес; предоставяне на адекватни обучения за длъжности и професии в туризма, селското стопанство, преработвателната промишленост и услугите, съобразени с потребностите и изискванията на бизнеса.

- **Подпомагане на предприемачеството и инвестициите в областта** – за успешното икономическо съживяване и развитие на трансграничния регион (област Перник и съседните сръбски територии) са необходими мерки за подкрепа на предприемачеството и инвестициите в областта, които да повишат атрактивността му като инвестиционна дестинация. За реализиране на мярката е необходимо изпълнението на следните дейности: изграждане на индустриални зони и паркове за привличане на инвеститори за преработка на произведените в областта плодове, зеленчуци, мед, билки и др. селскостопански продукти; възстановяване на

напоителните системи и хидротехнически съоръжения в областта и по-икономично използване на водните ресурси; изграждане на борси за плодове, зеленчуци, гъби, билки и др.; подобряване достъпа до туристическите атракции и обекти за хора в неравностойно положение; изграждане и подобряване на състоянието на съществуващата специализирана инфраструктура около туристическите обекти и местата за провеждане на събития (паркинги, обществени тоалетни, съоръжения за събиране на отпадъци, указателни табели, информационни табла и др.); реконструкция и доизграждане на пътната и ВиК инфраструктура в областта. Подходящо е организиране на обучения за придобиване на предприемачески умения с фокус върху селското стопанство, преработвателната промишленост и туризма; осигуряване на целева експертна помощ на МСП в областта на разработването, кандидатстването и изпълнението на проекти по програмата за ТГС България-Сърбия; изпълнение на съвместни проекти между партньори от област Перник и от Република Сърбия за организиране на обучителни семинари по агроекология, биоземеделие, маркетинг и агротехническа култура на селскостопанските производители, за организиране на форуми за споделяне на добри практики и обмен на иновации в селското стопанство, преработвателната промишленост и туризма, провеждане на селскостопански пазари за продажба на произведения от местни производители селскостопански продукти, които да играят ролята на рекламни събития.

- **Реклама и формиране на общи туристически продукти между общини и/или областна администрация Перник с партньори от сръбска страна** – изпълнение на проекти за картографиране на забележителности и създаване на различни видове карти – на природните забележителности, на културно-историческите забележителности, на религиозните забележителности, на редките птици и растения и др.; изпълнение на проекти за създаване на туристически пътеводители с различни раздели; изпълнение на проекти за създаване и популяризиране на туристически портали с информация за забележителности и интересни места за посещение; изпълнение на проекти, свързани с организиране на местни културни събития – фестивали, карнавали, театрални и музикални седмици, възстановки на обичаи и исторически събития, за привличане на посетители; организиране на ателиета за
- Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020*

местни занаяти; публикации в специализирани туристически издания за реклама; изпълнение на проекти, свързани със съвместно участие на туристически изложения.

Насоки и мерки за развитие на междурегионалното и транснационалното сътрудничество

Опитът на България показва, че междурегионалното и транснационално сътрудничество имат най-силно влияние върху качеството на природната среда и управлението на рисковете, качеството на живот, изграждане на инфраструктура (предимно дребномащабна), повишаване капацитета за съвместно планиране, предоставяне на услуги (вкл. културни) и обучения, туристическа промоция и промоция на сравнителните предимства на районите от ниво 2 и ниво 3. Отчитайки индивидуалните характеристики на територията на област Перник, могат да бъдат формулирани следните насоки и мерки за развитие на междурегионалното и транснационално сътрудничество:

- Насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила (напр. чрез съвместни инициативи за местна заетост и съвместно обучение)
- Съвместни дейности в образованието и ученето през целия живот (съвместни инициативи за обучение на младите хора и тяхната успешна професионална реализация, създаване на мрежи между институции, стопански субекти и учебни заведения, обмен на образователни и обучителни практики и стажове, вкл. разработване и прилагане на съвместни програми)
- Стимулиране на предприемачеството чрез нови технологии и бизнес модели, създаване на мрежи между изследователски центрове и технологични центрове в бизнес сектора
- Насърчаване на социалното приобщаване през граница и борба с бедността, насърчаване равенството между половете и равните възможности
- Опазване на природното и културното богатство
- Разработване на съвместни планове и инвестиции за насърчаване на адаптацията към изменението на климата и превенция и управление на риска
- Повишаване на институционалния капацитет чрез насърчаване на сътрудничеството между институциите, бизнеса и гражданите

- Инвестиции в инфраструктура (транспортна, ИКТ) за подобряване на физическото свързване на териториите, вкл. нови гранични преходи, мостове и др., както и инвестиции за подобряване на обществения достъп до информационни и комуникационни технологии
- Международен обмен на опит

АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК

Съгласно законодателството за регионално развитие, наблюдението и оценката на регионалното развитие се извършват за постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмирането, управлението и ресурсното осигуряване на регионалното развитие. Наблюдението и оценката отчитат резултатите от изпълнението на документите, които допринасят за регионалното развитие.

Наблюдението на изпълнението на Областните стратегии за развитие се извършва на основата на резултатите от наблюдението и оценката на изпълнението на Общинските планове за развитие в границите на съответната област. Орган за наблюдение на Общинския план за развитие е Общинският съвет. В процеса на наблюдение на изпълнението на Плана Общинският съвет осигурява участието на заинтересованите органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност и поддържането на непрекъсната комуникация с централните и местни институции. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на Общинския план.

За наблюдение и оценка на изпълнението на Областната стратегия за развитие в периода до 2020 г. следва да бъдат използвани разработени и одобрени от Общинските съвети Годишни доклади на общините Брезник, Земен, Ковачевци, Перник, Радомир и Трън, съответно за 2017 г., 2018 г., 2019 г., 2020 г., както и извършените междинни оценки на Общинските планове за развитие. Докладите представляват важни инструменти за осигуряване на информация и публичност на извършените действия, реалните ползи и постигнатите резултати след актуализирането на Областната стратегия за развитие на област Перник, вкл. за изготвяне на Последващата оценка на Стратегията.

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Съгласно чл.34, ал.1 от ЗРР, Последващата оценка следва да бъде извършена до една година след изтичане на периода на действие на ОСР (до края на 2021 г.), чрез възлагане и при условията и по реда на Закона за обществените поръчки от областния управител – чл.36 от ЗРР. Последващата оценка задължително включва (чл.34, ал.2 от ЗРР): оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите; оценка на общото въздействие; оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси; изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално развитие. Целта на този вид оценка е да се види доколко ефективни са предприетите мерки и действия в резултат на междинната оценка, как е повлияло върху развитието на областта изпълнението на заложените цели и приоритети и дали са постигнати очакваните резултати. На база на тази оценка могат да се направят основни изводи и констатации за всеки от етапите на регионалното развитие в област Перник. Резултатите и препоръките от последващата оценка служат и като основа при разработването на Областната стратегия за развитие на област Перник за следващия период след 2020 г.

За осигуряване на информация и публичност на изпълнението на Областната стратегия за развитие и въз основа на извършената Последваща оценка се изготвя Окончателен доклад, който се обсъжда и одобрява от Областния съвет за развитие по предложение на областния управител (чл.29, ал.2 и чл.67, т.7 от ППЗРР). Окончателният доклад съдържа информация относно: 1. ефективността на изпълнението на целите и приоритетите за регионално развитие през периода на действие на областната стратегия за развитие; 2. резултатите от последващата оценка съгласно критериите за оценка на изпълнението на областната стратегия за развитие; 3. резултатите от последващата оценка на изпълнението на общинските планове за развитие; 4. ефективността на използваните през периода на действие ресурси за постигане целите на областната стратегия за развитие; 5. изводи и предложения за изпълнението на средносрочните цели и приоритети за развитие на областта, включително за актуализация на областната стратегия за развитие. Финансовите ресурси за изготвяне на Последващата оценка на ОСР осигуряват в рамките на бюджета на съответната областна администрация – чл.32 от ППЗРР, а съгласно чл.33 от ППЗРР: „Областният управител осигурява информация и публичност на областната стратегия за развитие, както и на документите, свързани с действията на съответните органи по нейното

изработване, съгласуване, актуализиране, осигуряване на необходимите ресурси и изпълнение“.

За изготвяне на Последващата оценка на ОСР на област Перник може да бъде използвана и информация от: Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на Регионалния план за развитие на Югозападен район 2014-2020 г. за 2017 г., 2018 г., 2019 г. и 2020 г.; Междинната и Последващата оценка на Регионалния план за развитие на Югозападен район 2014-2020; Междинната оценка за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. и др.

Срокове за изготвяне на Годишните доклади, Междинните и Последващите оценки на документите за стратегическо планиране на регионалното развитие

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.</i>							
Междинна оценка		X					
Последваща оценка							X
<i>Регионален план за развитие на Югозападен район 2014-2020</i>							
Годишен доклад	X	X	X	X	X		
Междинна оценка	X						
Последваща оценка					X		
<i>Областна стратегия за развитие на област Перник 2014-2020</i>							
Междинна оценка	X						
Последваща оценка					X		
<i>Общински планове за развитие 2014-2020</i>							
Годишен доклад	X	X	X	X	X		
Междинна оценка	X						
Последваща оценка					X		

Изпълнението, оценката и планирането на ОСР са базирани на единна система количествени индикатори, обвързани с фактическото състояние на областта в ключови за регионалното развитие сфери. Съгласно Междинната оценка на Областната стратегия за развитие на област Перник, „Част от индикаторите за наблюдение на ОСР, определени в самата Стратегия за развитие, не осигуряват достатъчна база за изготвяне на Междинна оценка и/или не са добре информационно осигурени. Дефинирани са индикатори за

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

въздействие и контекст, индикатори за резултати, съотнесени по стратегическите цели на Стратегията, и индикатори за отчитане приноса на областта към изпълнението на целите на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС. Основен пропуск на системата за наблюдение на ОСР 2014-2020 е, че значителна част от индикаторите за резултати са неясни и недобре формулирани, не са с възможност за информационно осигуряване. За индикаторите за въздействие и контекст са посочени базови и целеви стойности, липсват междинни такива, които следва да бъдат постигнати към средата на периода на действие на ОСР. За индикаторите за резултати е посочена стойност, но не се визира – базова или целева. Базови и целеви стойности на областно ниво не задават и индикаторите по Стратегията „Европа 2020“ на ЕС.

За тази цел, в настоящия документ е разработена нова система от индикатори за наблюдение на изпълнението на ОСР в периода до 2020 г., като определените индикатори са дефинирани въз основа на дефинираните индикатори в документите от по-високо йерархично ниво (Регионални планове за развитие, Национална стратегия за регионално развитие). Аргументът в подкрепа на ползвания подход е, че изпълнението на индикаторите на ОСР на област Перник допринася за изпълнението на индикаторите на РПР на ЮЗР, и от там - на НСРР. Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на областта.

Формулираните в Актуализирания документ за изпълнение на ОСР на област Перник 2018-2020 индикатори са свързани с отчитането на общи количествени индикатори (индикаторите към Стратегия „Европа 2020“ на ЕС, глобалните екологични индикатори, макроикономически индикатори), за които Областната стратегия се позовава на вече определени в документи от по-високо ниво целеви стойности. В допълнение към тези предварително дефинирани индикатори, ОСР определя пакет от специфични индикатори, които проследяват постигането на четирите стратегически цели на Стратегията. Индикаторите са фокусирани с цел да оценят резултата от прилаганите конкретни действия във всяко едно от идентифицираните приоритетни направления.

Основният източник на статистическа информация за проследяване реализацията на Стратегията е националната статистика. Други официални източници на информация също са включени в предложената тук система от индикатори за наблюдение и оценка, като Европейската статистическа служба, Изпълнителната агенция по околна среда, Агенцията по заетостта, Агенция „Пътна инфраструктура“, оперативните програми, ПРСР и програмите за териториално сътрудничество, общински администрации, ИСУН и др.

Дефинираните по-долу индикатори отговарят на следните няколко **задължителни изисквания**:

- **Конкретни** – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на специфична информация;
- **Измерими** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- **Достъпни, информационно осигурени** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- **Адекватни** - обосновани са, и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- **Обвързани с времето** - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите
- **Информативни, аналитични** – да носят достатъчно информация за извеждане на изводи и вземане на решения;
- **Независими** – индикаторите от едно и също ниво да са независими един от друг;
- **Йерархично обвързани** – да са обвързани с комплексни индикатори от по-високо йерархично ниво;

Макроикономически индикатори

Макроикономическите индикатори са заложи в НСРР и в РПР на ЮЗР и проследяват дългосрочните стратегически цели на политиката за регионално развитие.

Таблица 35. Макроикономически индикатори

	ИНДИКАТОРИ	Стойности		Периодичност на събиране на инф.	Източник на инф.
		Текущи (2015/2016)	Целеви (2020)		
1.	БВП на човек от населението – лв.	6 895 (2016)	6 850	Ежегодно	НСИ
2.	БВП на човек от населението - % от средното за страната	52,2 (2016)	60	Ежегодно	НСИ
3.	Коефициент на безработица на населението на възраст 15-64 г. - %	12,4 (2016)	8,5	Ежегодно	НСИ
4.	Коефициент на икономическа активност на населението на възраст 15-64 г. - %	70,7 (2016)	74	Ежегодно	НСИ
5.	Общ доход на лице от домакинство - лв.	6 301 (2016)	7 200	Ежегодно	НСИ

Източник:

Национален статистически институт, Изготвена за целите на Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Принос към изпълнението на целите на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС

Проследяването на изпълнението на Областната стратегия следва да следи и за проследяване изпълнението на поетите от България национални ангажименти по отношение постигане целите на Стратегията „Европа 2020“ на ЕС. Тези индикатори обективно измерват напредъка при реализацията на най-важния стратегически документ на ниво ЕС и до голяма степен отразяват и постигането на стратегическите цели на Областната стратегия. НСРР и РПР на ЮЗР също се ангажират с проследяване на тези индикатори и задават техните целеви стойности на национално и регионално ниво. Към момента, НСИ не проследява индикаторите за постигане целите на Стратегия Европа 2020“ на ЕС на ниво NUTS3 (областно ниво). От тази гледна точка, Актуализираният документ на ОСР не може

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

да посочи източници на достоверна информация за проследяването им и не следва да ги включва в системата от индикатори за наблюдение и оценка на Стратегията.

Таблица 36. Индикатори по целите на Стратегия „Европа 2020“ на ЕС

	ИНДИКАТОРИ	Стойности		Периодичност на събиране на инф.	Източник на инф.
	ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЯ „ЕВРОПА 2020“	Текущи (2015/2016)	Целеви (2020)		
1.	Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години – %	n/a 73,1% (2016 – за ЮЗР)	80%	Ежегодно	НСИ
	- Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г. – %	39,9% (2016)	45%	Ежегодно	НСИ
2.	Инвестиции в научно-изследователска и развойна дейност – % от БВП	n/a 1,16% (2016 – за ЮЗР)	2,5%	Ежегодно	НСИ
3.	Цели „20/20/20“ по отношение на климата/ енергията:				
	- дял на възобновяемите източници в брутното крайно потребление на енергия – %	n/a 18,8% (2016 – за България)	20%	Ежегодно	НСИ АУЕР
	- повишаване на енергийната ефективност – %	n/a	20%	Ежегодно	НСИ АУЕР
	- намаляване на енергийната интензивност на БВП – %	n/a	45%	Ежегодно	НСИ
4.	Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.) – %	n/a 5,7% (2016 – за ЮЗР)	3,5%	Ежегодно	НСИ
5.	Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование – %	n/a 47,2% (2016 - за ЮЗР)	50%	Ежегодно	НСИ

6.	Население в риск от бедност или социално изключване – (%)	40,8% (отн. дял на бедните спрямо линията на бедност – 2016)	35%	Ежегодно	НСИ
----	---	--	------------	----------	-----

Източник:

Национален статистически институт, Национална програма за реформи, Регионален план за развитие на Югозападен район 2014-2020, Изготвена за целите на Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Глобални екологични индикатори

Като сериозен недостатък, обаче, се показва липсата на официална статистическа информация, проследяваща индикаторите на NUTS 2 ниво. Взимайки предвид идентифицираната липса, пет от седемте индикатора не могат да бъдат включени в системата за наблюдение и проследяване реализацията на регионалния план.

В стремеж да гарантира ефективна оценка относно степента на интегриране на глобалните проблеми, свързани с околната среда в планирането на регионалното развитие, в рамките на проект на ПРООН „Конвенциите от Рио” бе разработена система от седем стратегически екологични индикатора. С тези индикатори се отчитат резултатите от прилагането на трите Конвенции на ООН от Рио де Жанейро - съответно за биоразнообразието, промените в климата и опустиняването и проследяването им дава информация за състоянието на околната среда в областта. Системата служи за проследяване на съществуващите екологични проблеми и справянето с тях на различни териториални нива. С цел мониторинг на интеграцията на глобалните екологични въпроси в стратегическите документи за регионално развитие, в Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020 са заложили съответстващите индикатори. Индикаторите са идентични на тези, които се използват и в Регионалния план за развитие на Югозападен район (където са обединени под общото наименование „глобални екологични индикатори“).

Таблица 37. Глобални екологични индикатори.

	ИНДИКАТОРИ	Стойности		Периодичност на събиране на инф.	Източник на инф.
	ГЛОБАЛНИ ЕКОЛОГИЧНИ ИНДИКАТОРИ	Изходни	Целеви (2020)		
1.	Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти) – %	5,78% (2012)	<6,5%	Различна периодичност в зависимост от данните, предоставяни в рамките на проект CORINE Landcover ⁵	ИАОС
2.	Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии – %/ %/ %	52,21/41,39/5,78 (2012)	49/45,5/5,5	Различна периодичност – CORINE Landcover	ИАОС
3.	Емисии на парникови газове (приравнени към CO2 еквивалент) на човек от населението – т/ човек/ година	8,500 (2015 – за България)	8,100	Различна периодичност – CORINE Landcover	ИАОС НСИ ЕАОС
4.	Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение – млн. лв.	113 (2016)	140	Ежегодно	НСИ
5.	Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение на човек от населението – лв.	913 (2016)	1 120	Ежегодно	НСИ
6.	Дял от територията със силна и много силна податливост на ерозиране (водоплощна ерозия) – %	2,9% (2012)	2,7%	Различна периодичност – CORINE Landcover	ИАОС
7.	Инсталирани мощности за производство на електроенергия от възобновяеми източници - MW	n/a 292,6 (2013 – за ЮЗР)	350	Различна периодичност – съгласно изследвания	МРРБ
8.	Дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление	n/a 18,8% (2016 – за България)	16%	Ежегодно	НСИ АУЕР

⁵ Проектът CORINE Landcover е част от европейската програма „Координация на информацията за околната среда (CORINE) и цели осигуряване на съвместима географска информация за земното покритие в страните от Европейския съюз – <http://www.eea.europa.eu/publications/COR0-landcover>

Източник:

Национален статистически институт, Изпълнителна агенция по околната среда, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Изготвена за целите на Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Индикаторът „Разходи за енергийна ефективност и ВИ“ е заменен още в края на 2009 г. със следния индикатор „Степен на постигане на националните цели за използване на ВИ и енергийна ефективност“, което не е отчетено при разработването на ОСР на област Перник 2014-2020. Като алтернативни индикатори, в настоящия документ са използвани следните: „Инсталирани мощности за производство на електроенергия от възобновяеми източници“ и „Дял на енергията от ВИ в брутното крайно енергийно потребление“, за които се поддържа статистическа информация съответно на регионално ниво и на национално ниво.

Специфични количествени индикатори

За нуждите на системата за наблюдение и оценка на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020 са идентифицирани следните специфични количествени индикатори, проследяващи изпълнението на стратегическите цели и приоритетите на Стратегията:

Таблица 38. Индикатори за наблюдение изпълнението на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020

	ИНДИКАТОРИ	Стойности		Периодичност на събиране на инф.	Източник на инф.
	СПЕЦИФИЧНИ ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ	Текущи (2015/2016)	Целеви (2020)		
Стратегическа цел 1. Достъпност и свързаност					
Приоритет 1.1. Развитие на транспортната инфраструктура					
1.	Дължина на рехабилитирани/реконструирани пътища от II и III клас – км	n/a	50	Ежегодно	МРРБ, АПИ, ИСУН, Общини
2.	Дължина на рехабилитирана/реконструирана пътна мрежа с местно значение – общински пътища - км	n/a	80	Ежегодно	АПИ, ИСУН, УО на ПРСР, Общини
3.	Население с подобрен транспортен достъп - % от общото население	n/a	50	Ежегодно	УО на ОПРР, УО на ПРСР, ИСУН, Общини
Приоритет 1.2. Развитие на информационно-комуникационните технологии и широколентовата инфраструктура за осигуряване на повсеместен достъп, високо качество и широко ползване					
4.	Дял на домакинствата с широколентов достъп до Интернет - %	57,2 (2016)	70	Ежегодно	НСИ
5.	Изградени свободни безжични зони около обществени сгради и институции – бр.	1 (2016)	6	Ежегодно	Общини
6.	Реализирани проекти за осигуряване на административното обслужване на гражданите и бизнеса по електронен път – бр.	n/a	7	Ежегодно	Общини, Областна администрация
Приоритет 1.3. Териториално сближаване и развитие на сътрудничеството					
7.	Проекти/инициативи за трансгранично сътрудничество – бр.	n/a	8	Ежегодно	УО на Програма за ТГС България-Сърбия, Общини, Областна администрация
8.	Проекти/инициативи за междурегионално и транснационално сътрудничество – бр.	n/a	2	Ежегодно	ГД УТС, МРРБ, Общини, Областна администрация
Стратегическа цел 2. Интелигентно и устойчиво икономическо развитие					
Приоритет 2.1. Повишаване конкурентоспособността на местната икономика					
9.	Модернизирани и технологично обновени предприятия – бр.	3 (2016)	30	Ежегодно	УО на ОПИК
10.	Новосъздадени предприятия – бр.	n/a	40	Ежегодно	БТПП, БСК

11.	Нарастване на приходите от дейността на предприятията в областта - %	1 (2015)	6	Ежегодно	НСИ
12.	Среден нетен приход от дейността на предприятие в областта като % от средното за страната	56,9 (2015)	70%	Ежегодно	НСИ
13.	Относителен дял на заетите лица в предприятията в областта спрямо общия брой на заетите лица на възраст 15-64 г. в областта - %	50,4 (2015)	56	Ежегодно	НСИ
14.	Нарастване на преките чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия - %	4 (2016)	10	Ежегодно	НСИ
15.	Клъстери, функциониращи в областта – бр.	0 (2016)	2	Ежегодно	Общини, Областна администрация
16.	Индустриални форуми, панаири, конференции с участници, проведени в областта – бр.	7 (2016)	14	Ежегодно	Общини, Областна администрация, БСК, БТПП
17.	Предоставени специализирани услуги в подкрепа на предприемачеството – бр.	n/a	6	Ежегодно	Общини, Областна администрация, БСК, БТПП

Приоритет 2.2. Развитие на туризма и културните индустрии

18.	Нарастване на приходите от нощувки в средствата за подслон и местата за настаняване - %	-4,3 (2016)	+5	Ежегодно	НСИ
19.	Новосъздадени и/или маркетирани туристически продукти, дестинации и атракции – бр.	27 (2016)	62	Ежегодно	Общини, Областна администрация, УО на ОПРР, УО на Програма за ТГС България-Сърбия

Приоритет 2.3. Развитие на селското стопанство и подобряване качеството на живот в селските райони

20.	Реализирани проекти по ПРСР за създаване на стопанства от млади фермери – бр.	n/a	15	Ежегодно	УО на ПРСР
21.	Реализирани проекти по ПРСР за модернизиране и преструктуриране на земеделски стопанства – бр.	n/a	10	Ежегодно	УО на ПРСР
22.	Реализирани проекти за подобряване качеството на средата и живота в селските райони - бр.	n/a	5	Ежегодно	УО на ПРСР, Общини

Стратегическа цел 3. Качество на живота

Приоритет 3.1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и спорт

23.	Рехабилитирани образователни заведения - бр.	10 (2016)	18	Ежегодно	УО на ОПРР, МОН, ИСУН, РУО-Перник, Общини
24.	Рехабилитирани здравни и социални заведения – бр.	6 (2016)	10	Ежегодно	УО на ОПРР, МЗ, ИСУН, Общини
25.	Реконструирани сгради и обекти на културата – бр.	5 (2016)	10	Ежегодно	УО на ОПРР, МК, ИСУН, Общини
26.	Изградени и реконструирани обекти на инфраструктурата за професионален спорт и спорт в свободното време – бр.	27 (2016)	40	Ежегодно	УО на ОПРР, УО на ПРСР, ММС, ИСУН, Общини
27.	Относителен дял на населението, облагодетелствано от подобрена образователна, здравна, социална и културна инфраструктура - % от общия брой население на областта	n/a	70	Ежегодно	УО на ОПРР, УО на ПРСР, МОН, МТСП, МЗ, МК, Общини
28.	Проведени спортни и културни прояви в областта с общинско и надобщинско значение – бр.	748 (2016/2017)	850	Ежегодно	РУО, Общини, Областна администрация
Приоритет 3.2. Изграждане на устойчив и развит пазар на труда					
29.	Коефициент на заетост на населението на възраст 15-64 г. - %	61,9 (2016)	65	Ежегодно	НСИ
30.	Относителен дял на безработни лица, преминали квалификационни или преквалификационни курсове - % от всички безработни лица в областта	n/a	50	Ежегодно	АЗ
31.	Изменение в броя на безработните лица - %	-28,6 (2016)	-40	Ежегодно	АЗ
32.	Реализирани проекти за подобряване условията и средата на труд в предприятията – бр.	n/a	20	Ежегодно	УО на ОПРЧР
33.	Проведени обучения и курсове за професионална квалификация и преквалификация на заети лица – бр.	n/a	15	Ежегодно	БТПП, БСК, АЗ, МТСП, ИПА
34.	Нарастване на средната брутна заплата - %	12,4 (2016)	18	Ежегодно	НСИ
35.	Въведени от общините и предприятията мерки, програми, проекти за повишаване на икономическата мобилност на работната сила – бр.	n/a	10	Ежегодно	УО на ОПРЧР, Общини
Приоритет 3.3. Повишаване на административния капацитет на местно ниво и развитие на сътрудничеството					
36.	Инициативи за ПЧП между общини и бизнес – бр.	n/a	6	Ежегодно	Общини, Областна администрация

37.	Относителен дял от населението обхванато от стратегии за интегрирано местно развитие на групи общини - % от населението на областта	n/a	20	Ежегодно	Общини, Областна администрация
38.	Служители, преминали обучение за развитие на уменията за управление на проекти и програми – бр.	n/a	15	Ежегодно	Общини, Областна администрация
Стратегическа цел 4. Устойчиво развитие и опазване на околната среда					
Приоритет 4.1. Подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда					
39.	Реализирани проекти по ОПОС и ПРСР за изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура – бр.	8 (2016)	16	Ежегодно	УО на ОПОС, УО на ПРСР, МРРБ, ИСУН, Общини
40.	Дял на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води - %	78,8 (2016)	83	Ежегодно	НСИ
41.	Дял на населението, обслужвано от организирана система за сметосъбиране - %	99,4 (2016)	100	Ежегодно	НСИ
Приоритет 4.2. Опазване на околната среда					
42.	Въведени в експлоатация многофамилни жилищни сгради с извършени дейности за енергийна ефективност – бр.	5 (2016)	60	Ежегодно	Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради, МРРБ, Общини
43.	Реализирани проекти за подобряване на енергийната ефективност на производствата – бр.	20 (2016)	40	Ежегодно	УО на ОПИК
44.	Реализирани проекти за подобряване на енергийната ефективност на публични сгради – бр.	5 (2016)	15	Ежегодно	УО на ОПРР, УО на ПРСР, Общини, Областна администрация
45.	Реализирани проекти за създаване/обновяване на зелени площи – бр.	23 (2016)	35	Ежегодно	УО на ОПРР, УО на ПРСР, ПУДООС, МОСВ, ИСУН, Общини
46.	Реализирани проекти за превантивна защита от природни бедствия – бр.	n/a	3	Ежегодно	МОСВ, МРРБ, Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане към МС, Общини
47.	Изградени системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони – бр.	n/a	1	Ежегодно	МОСВ, Областна администрация

48.	Реализирани проекти за залесяване, подпомагане състоянието на горите и горскостопанската инфраструктура – бр.	2	5	Ежегодно	МЗХГ, Общини
-----	---	---	---	----------	--------------

Източник:

Национален статистически институт, Областна стратегия за развитие на област Перник 2014-2020, Междинна оценка за изпълнението на Областната стратегия за развитие на област Перник, Изготвена за целите на Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

Международни политически и социално-икономически институции все по-често обръщат внимание върху невъзможността на традиционната статистика да обхване състояния като удовлетвореност, подобро качество на живот и т.н – цели, които всяка администрация си поставя да постигне пред местната общност и своите потребители. Европейската комисия също признава необходимостта от нови подходи, индикатори и методики за измерване на икономическия прогрес в условията на бързо променящата се действителност. Водещи световни организации се обединяват около необходимостта за оценка на субективните възприятия за удовлетвореност, щастие и т.н. В ход с наложените се възприятия за нуждата от отчитане на икономическия напредък и подобро качеството на живот, за оценката на степента на изпълнение на целите и приоритетите на ОСР на област Перник в периода до 2020 г. следва да се използват **описателни формулировки като рамкови качествени критерии за описание на напредъка, качеството на резултатите и потенциала за реализация на Областната стратегия за развитие**, в контекста на целите и приоритетите на националната и европейската политика за сближаване. Възможни качествени критерии за оценка на изпълнението на ОСР, които също определят степента на изпълнение на целите и приоритетите, са дефинирани както следва:

- ✓ Стратегическо съответствие и хармонизация с целите и приоритетите на политиката за регионално и местно развитие в страната и ЕС за текущия планов и програмен период и съобразяване с пречупването им през местните характеристики и потенциал на област Перник

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

- ✓ Нормативно съответствие с принципите, правилата и стандартите за планиране на регионалното развитие, залегнали в националното законодателство за регионалното развитие
- ✓ Какви възможности предлага реализацията на Стратегията за отразяване на важни приоритети и проекти с местна значимост, определени на по-ниски териториални нива, както и в неформални местни партньорства. Доколко гъвкава е разработената стратегия
- ✓ Мобилизиране и оползотворяване на конкурентните предимства на област Перник, както и собствения потенциал на съставните общини (за постигане на икономическо сближаване)
- ✓ Намаляване на различията и неравенствата в развитието на общините в рамките на областта и на междуобластните различия с останалите области в социалната и икономическа сфери в резултат от прилагането на Актуализираната стратегия
- ✓ Подобряване на жизнения стандарт в изостаналите периферни общини (за постигане на социално сближаване)
- ✓ Отразяване и влияние върху състоянието и промените в социално-икономическия профил на областта в наблюдавания период 2018-2020 г.
- ✓ Постигнати резултати и въздействие към края на периода на действие на ОСР
- ✓ Ефективно и ефикасно използване на ресурсите за развитие на територията на областта
- ✓ Политическа и социална ангажираност, адекватен административен и институционален капацитет за прилагане на политиката за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие; координация и взаимодействие между централните органи на изпълнителната власт, местните власти, Областния съвет за развитие на област Перник, Регионалния съвет за развитие на ЮЗР, социално-икономически партньори, физически и юридически лица за изпълнението на Стратегията
- ✓ Стимулиране на развитието на различни форми на териториално сътрудничество – трансгранично, транснационално, междурегионално, вътрешно регионално, както и

сътрудничество между трите сектора – публичен, частен и неправителствен (за постигане на териториално сътрудничество)

- ✓ Интегриране на глобалните екологични цели в процеса на планиране на развитието на областта
- ✓ Устойчивост на постигнатите желани ефекти – ще продължат ли те да съществуват и след края на програмния период и отвъд времевия хоризонт на ОСР.

Наред с това, следва да се прилагат и **общи критерии за оценка на качеството на плановия документ:**

- ✓ Обоснованост/съответствие/съгласуваност – целите и приоритетите за развитие съответстват ли на установените силни/ слаби страни и проблеми на областта?
- ✓ Ефективност – постигнатите резултати водят ли до изпълнение на поставените цели? Анализът следва да се концентрира върху оценка на приноса на приоритетите и целите за удовлетворяване на идентифицираните проблеми, очаквания и нужди
- ✓ Ефикасност - съответстват ли вложените материални, човешки и финансови ресурси на постигнатите резултати? Следва да се анализира връзката между използваните ресурси и постигнатите резултати по съответните приоритети и цели
- ✓ Ползност/адекватност - постигнатите резултати и вложените ресурси отговарят ли на поставените цели? Целесъобразно е да се изследва съответствието на постигнатите резултати към 2020 г. с нуждите на етап планиране и адекватността на целите на социално-икономическата ситуация
- ✓ Устойчивост на резултатите - въздействието на постигнатите резултати стабилно ли е във времето? Следва да се направи преценка, до каква степен може да се очаква, че постигнатите резултати и ефекти ще запазят своята устойчивост и ще имат дълготраен ефект върху жителите на областта след края на периода на действие на ОСР.

ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Съгласно Закона за регионалното развитие, един от основните принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива, при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката. Разработването и използването на механизъм за прилагане на принципа за партньорство по отношение на АДИ на ОСР на област Перник, в съответствие със закона, има решаващо значение за постигането на целите и приоритетите на Стратегията и за ефективността на тяхната реализация, както и за повишаване на устойчивостта на взетите решения. А чрез осигуряване на информация и публичност на всички нива се гарантира успеха на Стратегията и нейната широка обществена подкрепа.

Основната цел на прилагането на информираност и публичност във връзка с АДИ на ОСР е да се повиши обществената осведоменост, както и прозрачността относно прилагането на мерките за развитие на област Перник.

Основна отговорност за осигуряване на информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на Областната стратегия за развитие, имат областните управители и Областните съвети за развитие в съответствие със своите компетенции – чл.21, ал.9 от ЗРР и чл.22, ал.5, т.4. Но във всички етапи участват и се разпределят отговорности между всички групи партньори: административни структури (централни, териториални) на изпълнителната власт, Регионални съвети за развитие, икономически и социални партньори, НПО, граждански сдружения, широка общественост, като в зависимост от етапа, нивото на съучастие е в различна степен. Целесъобразно е да се прилагат и трите форми на взаимодействие между целевите групи: информиране, консултиране и съгласуваност, ангажираност и активно участие.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация се разглежда в следните аспекти:

→ В процеса на изготвянето на АДИ на ОСР на област Перник:

Настоящият актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие е разработен чрез прилагане на принципа на партньорство. Проведени са няколко

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие между Изпълнителя и Възложителя. АДИ на ОСР е съгласуван с всички заинтересовани страни, на първо място: на Регионален съвет за развитие на Югозападен район, в изпълнение на задълженията по чл.19, ал.1, т.2 от ЗРР и чл.27 от ППЗРР, като членове на Регионалния съвет са представители на министерства, областните управители на областите в ЮЗР, кметове на общини, представители на организациите на работодателите и на работниците и служителите на регионално ниво, социално-икономически партньори, представители на университетски институции, представители на НПО и на граждански организации; и на второ място: на Областен съвет за развитие на област Перник, в изпълнение на задълженията по чл.22, ал.5, т.1 от ЗРР, като членове на Областния съвет за развитие са кметовете на общините в областта, представители на Общинския съвет на всяка община, представители на областните структури на представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище. С цел още по-широка публичност и информираност, на заседанието на Областния съвет за развитие са присъствали и участвали като членове с право на глас и ръководители на териториалните звена на централната изпълнителна власт на територията на област Перник. Дадена е възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения. Изказаните мнения и получените предложения на заинтересованите страни съдействаха за подобряване качеството на документа и обогатяване на предвидените дейности за постигане целите на АДИ на ОСР на област Перник 2018-2020 и са отразени по целесъобразно в Актуализирания документ. На същото заседание, Областният съвет за развитие, на основание чл.12, ал.4 от ЗРР, прие АДИ на ОСР – с Решение №.... Съгласуването на проекта на АДИ на ОСР от Регионалния съвет за развитие на Югозападен район и обсъждането и приемането му от Областния съвет за развитие на област Перник, както и наблюдението на неговото изпълнение от широк кръг от заинтересовани страни в рамките на Областния и Регионалния съвет за развитие, е основна мярка за осигуряване и спазване на принципа на партньорство и публичност.

Съгласно чл.43 от ППЗРР, информация и публичност на Областната стратегия за развитие, както и на документите, свързани с действията на съответните органи по нейното изработване, съгласуване, актуализиране, осигуряване на необходимите ресурси и изпълнение, се осигурява от областния управител. АДИ на ОСР на област Перник е

Актуализиран документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020

официална обществена информация и законодателството (чл.28, ал.2 от ППЗРР) предвижда публикуване на Стратегията и на решението за приемането и на страницата на Областната администрация в интернет и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

→ По време на изпълнението на АДИ на ОСР на област Перник:

В процеса на изпълнение на АДИ на ОСР основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са Годишните доклади за наблюдение изпълнението на Общинските планове за развитие на общините в областта и Последващата оценка след края на периода на действие на Стратегията. Препоръчително е те да бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информирание, консултиране и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересовани страни; да бъдат публикувани на интернет страницата на Областна администрация Перник и на общините в областта.

Създаването на специализирани комисии – постоянни или временни, в отделни области, ще допринесе за въвлечането на по-широк кръг от заинтересовани страни в процеса на реализация на Стратегията. Според разпоредбите на ЗРР (чл.22, ал.6 от ЗРР), по решение на Областния съвет за развитие могат да се създават постоянни или временни комисии, които подпомагат дейността му. Постоянните комисии се създават в областта на пространственото развитие, устройството на територията и строителството, индустрията и новите технологии, транспорта и енергетиката, туризма и околната среда, здравеопазването, образованието, пазара на труда и други.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се реализира по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на средства.

Публично-частното партньорство като инструмент за оптимизиране на предоставяните продукти и услуги за обществото следва да бъде широко застъпено в процеса на изпълнение на АДИ на ОСР за периода 2018-2020. Мерките за насърчаване на формите на публично-частно партньорство при изпълнението на Стратегията следва да са в посока на:

- използването на стимули за развитие на икономически дейности на регионално и местно равнище като: рационално използване на държавната и общинската собственост, облекчаване на регулаторните режими, осигуряване на финансови и данъчни стимули, използване на подходящи схеми за дългово финансиране,

инвестиции в инфраструктура, облекчаване на условията за кредитиране на малки и средни предприятия и по-специално насърчаване на институциите за микрокредитиране и др.;

- привличане на външни инвеститори, създаване на нови производствени мощности като филиали или други форми на външни инвестиции, създаване на нови фирми, запазване и разширяване на съществуващия бизнес, осигуряване на помощ за местни фирми при разработване на нови продукти и навлизане на нови пазари, подкрепа за научно-изследователска и развойна дейност, стратегически инвестиции, подкрепа развитието на нов бизнес и предприемачество, включващи дейности, отнасящи се до създаване на среда, която помага на хората да развиват предприемачески умения и др.;
- подобряване разпространението на информация и обмен на най-добри практики, свързани с използването на ПЧП;

Ключово значение и роля за изпълнението на АДИ на ОСР на основата на ефективни партньорства и широка информираност и публичност на действията има изградената система за регионална координация, включително между оперативните програми, действащи на територията на ЮЗР. Важен фактор са действията на партньорите за интегриране на глобалните екологични въпроси в процеса на планиране, избягване на потенциалните рискове от климатичните промени и постигане на климатична сигурност. Също така, в етапите на наблюдение и оценка на АДИ на ОСР е желателно активно участие на местните и регионалните екологични власти за своевременно координиране и комуникиране при разрешаване на потенциални „конфликти“ между развитието и околната среда. Това ще осигури последователност в изграждането на политиките чрез предварителен обмен на информация, форуми за „нов диалог“, консултации и ясни механизми за комбинирането на становищата на всички консултирани.

За подпомагане процеса на партньорското участие и за осигуряване на добър информационен поток могат да бъдат използвани следните инструменти:

- публикуване на информация на интернет страниците на областна администрация и на общините в областта;
- съвещаване чрез електронни пощи;

- напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на АДИ на ОСР, източници на информация и полезни контакти при прилагането на Стратегията;
- провеждане на срещи, за да се представи процесът на изпълнение на АДИ на ОСР на партньорите, вкл. на Регионални съвети и Областни съвети за развитие и др.

За прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност на Областната стратегия за развитие, задължения и задачи, освен областния управител, Регионалния и Областния съвет за развитие, изпълняват и други различни институции и органи. Министерството на финансите осигурява средствата за изработване, актуализиране и отчитане изпълнението на Областната стратегия за развитие в рамките на бюджета на съответната областна администрация (чл.32 от ППЗРР). Структурите от централната администрация на изпълнителната власт – министерствата – допринасят за изпълнение на целите на ОСР в съответната област по компетентност. Общинската администрация участва в реализирането на целите и приоритетите на ОСР като: мобилизира местните финансови, човешки и организационни ресурси, включително на частния и неправителствения сектори за изпълнение на мерките от приетите планове и програми за развитие и прилагане на местните инициативи; осигурява информация и публичност на действията за местно развитие; усвоява средства от фондовете на ЕС като конкретен изпълнител на проекти или като бенефициент. Социално-икономическите партньори са основен партньор на териториалната администрация на изпълнителната власт в процеса на формиране и прилагане на регионалната политика и съответно на разработване, изпълнение, наблюдение и оценка на ОСР. Социално-икономическите партньори: подпомагат реализацията на ОСР, като усвояват средства от фондовете на ЕС, явяват се бенефициент на политиките и действията, свързани с регионалното развитие; участват в реализирането на партньорства на местно и регионално ниво за изпълнението на ОСР. Националният статистически институт осигурява информацията, необходима за провеждане на наблюдението и оценката на изпълнението на ОСР.

Участието на партньорите на всички нива при подготовката, съгласуването, обсъждането, наблюдението и контрола на изпълнението, гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на Актуализирания документ за изпълнение на Областната стратегия за развитие на област Перник 2018-2020.

